

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA GENÇLERİN ŞİDDET
DAVRANIŞLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
UÇANSU ZEYNEP DEMİRKAN

DANIŞMANI
Yard. Doç. Dr. HALİME ÜNAL

MAYIS, 2009
MUĞLA

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA
GENÇLERİN ŞİDDET DAVRANIŞLARI

UÇANSU ZEYNEP DEMİRKAN

Sosyal Bilimler Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 22. 05. 2009

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 19. 06. 2009

Tez Danışmanı : Yard. Doç. Dr. Halime Ünal

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Nurgün Oktik

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Aylin Nazlı

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Nurgün Oktik

MAYIS, 2009

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi ..... Enstitüsü'nün ...../...../..... tarih ve ..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ..... maddesine göre, ... Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi .....'ın “.....” adlı tezini incelemiş ve aday ...../...../..... tarihinde saat .....’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna ..... ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Yard. Doç. Dr. Halime Ünal

Üye

Prof. Dr. Nurgün Oktik

Üye

Doç. Dr. Aylin Nazlı

YEMİN

Yükseklisans tezi olarak sunduğum “TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA GENÇLERİN ŞİDDET DAVRANIŞLARI.” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22/05/2009

Uçansu Zeynep Demirkan

ÖZET

Gençlik şiddeti Türkiye’de önemli bir toplumsal problem haline gelmiştir. Gençlerin şiddet davranışlarını etkileyen birçok yapısal ve bireysel düzeyde faktör tartışılmaktadır. Bu çalışmada yalnızca gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan mikro faktörler üzerinde durulmuştur. Bundan dolayı, çalışmada şiddet davranışlarının öğrenilmesi birincil gruplarla etkileşim aile ve arkadaş grubuyla etkileşim gibi üzerinden tartışılmıştır. Spesifik olarak, gençler şiddet davranışlarını olumlayan tanımlarını, bu birincil gruplarla etkileşim ile öğrenmekte ve şiddet davranışlarına yönelmektedir. Üstelik, bu öğrenme süreci toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik statüye göre değişmektedir. Bu çalışmanın amacı, genç kadın ve erkekler ile alt ve orta sosyo-ekonomik statüdeki gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde aile ve arkadaş grubunun nasıl bir etkide bulunduğunu açıklamaktır. Bununla ilişkili olarak çalışmada bazı faktörler üzerinde durulmuştur. Bunlar; gençlerin, aile ve arkadaş grubunun şiddetle ilişkili tanımları, gençlerin ebeveynleri ve arkadaşlarının şiddet davranışları, gençlerin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme teknikleri ve toplumsal cinsiyet rolleridir. Bu amaçla Muğla ilinde ortaöğrenim kurumlarında okuyan 444 tane gençten veri toplanmıştır. Araştırma sonuçları çalışmanın ana hipotezlerini destekler niteliktedir. Gençlerin, ebeveynlerinin ve arkadaş gruplarının şiddeti olumlayan tanımları ve davranışları şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre farklılaşmasında; geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri etkilidir. Ebeveynlerinin denetimlerinin düşüklüğü ve çocuk yetiştirme pratiklerinden olan dayakla disiplini kullanmaları, gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

Youth violence is becoming an important problem in Turkey. There are discussions about various structural and individual level factors affecting violent behavior of youth. This study has focused only the micro processes influencing the learning processes of violent behavior. Therefore, it is argued that violent behavior is learned through the interaction within the primary groups such as family and friends. More specifically, youth have learned the definitions about the approval of violent behavior in these intimate groups affecting the possibility of committing violent act. Furthermore, this learning process differs based on gender and SES. The goal of this study is to explain how family and friends have affected violent behaviors of girls and boys and of youth lower and middle SES. Some of the factors examined in this study are; the definitions of violent behavior of youth, parents and friends, violent behavior of parents and friends, parenting techniques and gender roles. The data is gathered from 444 high school students in Mugla. The results have supported the main hypotheses of the study. Favourable definitions of violence and violent behaviors of youths, parents and peer groups has affected to learn violent behavior. The differences of the youths violent behaviors according to gender; has been affected by the traditional gender roles. The lowest social controls of parents and the using of the violence like a discipline's technic; has affected to learning of violent behavior.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
TABLolar LİSTESİ.....	III
ÖNSÖZ.....	1
GİRİŞ.....	3
BÖLÜM 1	8
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	8
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	8
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	9
1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI:	15
1.4.1. Şiddet:	15
1.4.2. Genç:	16
1.4.3. Toplumsal Cinsiyet:	17
1.4.4. Sapan Davranışlar:	19
1.4.5. Sosyo Ekonomik Sınıf Yapısı:	21
BÖLÜM 2	24
KURAMSAL TARTIŞMA.....	24
2.1: AYIRICI BİRLEŞİMLER TEORİSİ:	24
2.1.1. Aile Etkisi:.....	29
2.1.2. Arkadaş Grubu Etkisi:.....	31
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE GENÇLERİN ŞİDDET DAVRANIŞLARI.....	32
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini:.....	32
2.2.2. Aile ve Arkadaş Grubunun Toplumsal Cinsiyete Göre Gençlerin Şiddet Davranışlarına Etkisi:	44
2.2.3. Sosyo- Ekonomik Durumun Gençlerin Şiddet Davranışlarına Etkisi.....	47
BÖLÜM 3	53
YÖNTEM	53
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ:	53
3.1.1. Araştırmanın Bağımlı Değişkenlerinin Ölçülmesi	53
3.1.1.1. Gençlerin Şiddet Davranışları	53
A) Gençlerin Fiziksel Şiddet Davranışları:	53
B) Gençlerin Psikolojik Şiddet Davranışları:	54
C) Gençlerin Şiddet Davranışları:	54

3.1.2. Araştırmanın Bağımsız Değişkenlerinin Ölçülmesi	55
3.1.2.1. Şiddet Tanımları:	55
A)Gencin Şiddet Tanımları:	55
B) Gencin Arkadaşlarının Şiddet Tanımları:	56
C) Gencin Ebeveynlerinin Şiddet Tanımları:	56
3.1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini:	57
A) Kadınlık Algısı:	57
B) Erkeklik Algısı:	57
3.1.2.3. Gencin Ailesel İlişkileri:.....	58
A)Ebeveyn Denetimi:.....	58
B) Ebeveyn Disiplini:	58
C) Ebeveyn Şiddet Davranışı:.....	59
3.1.2.4. Gencin Arkadaşlarının Şiddet Davranışı:	60
3.1.2.5. Sosyo - Ekonomik Durum:	60
3.1.2.6. Gencin Sapma Davranışı:.....	61
3.1.2.7. Gencin Arkadaşlarının Sapma Davranışı:.....	61
3.1.2.8. Gencin Arkadaşlarıyla İlişkileri:	62
3.1.2.9. Gencin Ebeveynleriyle İlişkileri:.....	62
3.1.3. Araştırmanın Geri Plan Değişkenleri:	62
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	63
3.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	63
3.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	65
BÖLÜM 4	68
BULGULAR VE YORUMLAR	68
4.1. Araştırmanın Betimsel Analizi:.....	68
4.2. Araştırmanın Temel Değişkenin Test Edilmesi	73
4.3. Araştırmanın Hipotezlerinin Test Edilmesi	75
4.3.1.Şiddet Tanımları ile Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:	75
4.3.2.Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:.....	77
4.3.3.Gencin Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkisi:.....	79
4.3.4. Ebeveynlerin Denetimi ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki İlişki:	83
4.3.5.Ebeveynlerin Çocuklarını Disiplin Etme Teknikleri ile Gençlerin Şiddet Davranışı İlişkisi:	84
4.3.6.Gençlerin ve Arkadaş Grubunun Sapma Davranışları ile Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:	86
4.3.7. Gençlerin Ebeveynleri ve Arkadaşlarıyla İlişkisi ile Şiddet Davranışı İlişkisi	88
SONUÇ VE ÖNERİLER	90
KAYNAKÇA	96
EK: ÇALIŞMANIN ANKETİ	103

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1.3.1. Çocuk Suçluların Tüm Suçlular İçerisindeki Yeri	9
TABLO 1.3.2:Çocukların Şahsa Karşı İşledikleri Suçların Suç Türüne Göre Dağılımı.....	10
Tablo 1.3.3: Şahsa Karşı İşlenen Suçların Suçu İşleyen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımı	10
Tablo 1.3.4:Çocukların Mala Karşı İşledikleri Suçların Suç Türüne Göre Dağılımı	11
Tablo 1.3.5:Mala Karşı İşlenen Suçların Suçu İşleyen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımı	12
Tablo 4.1.1. Araştırmanın Cinsiyete Göre Dağılımı.....	68
Tablo 4.1.2. Araştırmanın Yaşa Göre Dağılımı	69
Tablo 4.1.3. Araştırmaya Katılan Gençlerin Babalarının Eğitim Durumu	69
Tablo 4.1.4. Araştırmaya Katılan Gençlerin Annelerinin Eğitim Durumu	70
Tablo 4.1.5. Araştırmaya Katılan Gençlerin Babalarının Mesleki Dağılımı	70
Tablo 4.1.6. Araştırmaya Katılan Gençlerin Annelerinin Mesleki Dağılımı.....	71
Tablo 4.1.7 Araştırmaya Katılan Gençlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumu.....	71
Tablo 4.1.8. Gençlerin Ailelerinin Gelir Durumu Dağılımı.....	72
Tablo 4.1.9. Gençlerin Kardeş Sayısı Dağılımı.....	73
Tablo 4.1.10. Gençlerin Hane Nüfusunun Dağılımı.....	73
Tablo 4.2.1.Gençlerin Şiddet Davranışı	74
Tablo 4.2.2. Cinsiyete Göre Değişen Şiddet Davranışları t Testi	75
Tablo 4.3.1. Şiddet Tanımları ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi.....	76
Tablo 4.3.2.1. Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi	77
Tablo 4.3.2.2. Cinsiyete göre Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı ve Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi	79
Tablo 4.3.3.1.Gençin Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi:	80
Tablo 4.3.3.2.Gençin Cinsiyete Göre Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi	81
Tablo 4.3.3.3. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi	82
Tablo 4.3.4.1. Ebeveyn Denetimi ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon ilişkisi	83
Tablo 4.3.4.2. Gençlerin Ebeveynlerinin Denetimi ile Sosyo-Ekonomik Duruma göre Şiddet Davranışları Korelasyon İlişkisi	83
Tablo 4.3.4.3. Gençlerin Ebeveynlerinin Denetimi ile Toplumsal Cinsiyete göre Değişen Şiddet Davranışları Korelasyon İlişkisi	84
Tablo 4.3.5.1. Ebeveynlerin Çocuklarını Disiplin Etme Teknikleri ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi	85
Tablo 4.3.5.2. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Ebeveynlerinin Zorlayıcı Disiplin Tekniği Kullanımları ile Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi	85
Tablo 4.3.6.1. Gençlerin ve Arkadaş Grubunun Sapma Davranışları ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi	87
Tablo 4.3.6.2. Gençlerin Toplumsal Cinsiyete göre Değişen Şiddet Davranışları ile Sapma ve Arkadaşlarının Sapma Davranışları Korelasyon İlişkisi	87
Tablo 4.3.6.3. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Değişen Şiddet Davranışları ile Sapma ve Arkadaşlarının Sapma Davranışları Korelasyon İlişkisi	88
Tablo 4.3.7.1. Gençlerin Ebeveynleri ve Arkadaşlarıyla İlişkileri ile Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi	89
Tablo 4.3.7.2. Gençlerin Ebeveynleriyle Olumlu İlişkileri ve Arkadaşlarıyla Olumsuz ilişkilerinin ile Toplumsal Cinsiyete göre Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi:	89

ÖNSÖZ

Sosyoloji bölümünde okurken, okuduklarım benim için çok da bir şey ifade etmez ve hayatın içinde çok da yer bulmazlardı ta ki üniversiteyi bitirip bir ilköğretim okulunda öğretmenlik yapana kadar. Çalıştığım ilköğretim okulu İzmir ilinin en başarısız okullarındandı ve yoksul bölgede yer alan bu okuldaki öğrenciler arasında şiddet olayları çok fazlaydı. Yüksek lisans tezimi hazırlamak için konu düşünürken bir gazete haberi gördüm. Haberde bir kız çocuğu barda başka bir kızla ateş isteme meselesi yüzünden kavga etmişti ve kız çocuğu diğer kız çocuğunu bıçaklayarak öldürmüştü. Öldürülen kız çocuğu benim öğrencilerimden biriydi. Neden çocuk yaştaki bu çocuklar birbirlerini öldürüyor, birbirlerine zarar veriyorlardı? Bunu önlemek için ne yapmak gerekiyordu? Sohbet ettiğim öğrencilerimin hepsi aile içinde, okulda, arkadaşlarından şiddet görüyorlardı. İşte yüksek lisans tezimin konusunda çalışmaya böyle karar verdim.

Çalışmamda en büyük desteği Yrd. Doç. Dr. Halime Ünal'dan gördüm, çalışmamdaki emekleri için ilk olarak ona buradan sonsuz teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Lisans hayatımda bana çok şey öğreten Anadolu Üniversitesindeki hocalarıma özellikle Doç.Dr. Emre Gökalp'e, yüksek lisans öğrenimde bana çok şey katan Prof. Dr. Ayşe Durakbaşı'ya, Prof. Dr. Nurgün Oktik'e, Yrd.Doç.Dr. Gökçen Ertuğrul'a, öğretim görevlisi Dr. Dilek Hattatoğlu'na, Doç. Dr Hatice Kurtuluş'a, Doç.Dr. Cem Şafak Çukur'a ve değerli eleştirileri için Doç.Dr. Aylin Nazlı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Manevi kardeşlerime, hayatımda oldukları bana desteklerini, inançlarını hiçbir zaman kaybetmedikleri, en zor zamanlarımda yanımda oldukları için Esra İcen Denizer'e, Emel Yönel'e, Didem Coşkun'a, Derya Ceylan Katı'ya, Şeyma Balcı'ya; Faik Utkan Denizer'e, Murat Özek'e, Cenk Katı'ya, Çağlar Özbek'e, Soner Çakı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmamın alan kısmında bana çok büyük yardımları dokunan okul müdürleri ve öğretmenlerine yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

En büyük teŖekkürü ise aileme etmek istiyorum; anneme ve babama maddi ve manevi her türlü destekleri ve ağabeylerime görüşleri, destekleri için sonsuz teŖekkürlerimi sunuyorum.

GİRİŞ

Gençlik şiddeti toplumda en çok görülen şiddet formlarından biridir. Dünyanın birçok yerinde gençlerin çeteleşme oranları, okullarda ve sokaklarda gençlik şiddeti ve gençlerin şiddete maruz kalma oranları artmaktadır. Gençlerin şiddet olayları yalnızca kurbanlarına değil; aynı zamanda ailelerine, arkadaşlarına ve toplumun genel yapısına da zarar vermektedir. Gençlerin şiddet olayları; ölümlere, hastalıklara ve toplumsal gerilemeye neden olduğu gibi yaşam kalitesini düşürmekte, toplumdaki suç oranlarının artışına neden olmaktadır. Tüm bu nedenlerle gençlik şiddeti yalnızca gençlerin değil toplumun bir problemidir.

Gençler arasındaki şiddet davranışlarının artışında etkili olan birçok yapısal ve kültürel faktör vardır. Bir toplumdaki genç nüfus yapısındaki hızlı değişimler, modernleşme, göç, kentleşme ve sosyal politikadaki değişimlerin hepsi birden gençlerin şiddet davranışlarında artışa neden olmaktadır (Ortega ve diğerleri 1992). Toplumlardaki ekonomik kriz dönemleri, Pazar yapısındaki bozukluklar, sosyal kurumlardaki yetersizlikler, işsizlik gibi ekonomik faktörler özellikle bir şehirdeki en geniş nüfus kesimini oluşturan gençlerin şiddet suçlarını arttırmaktadır. Bir toplumdaki yönetim şekli, adalet sistemi, polislerin sosyal koruma sistemleri de gençlerin şiddet suçlarını etkileyen önemli faktörlerdendir. Tüm bu kurumların ve yapıların gençlere olan davranışları ve koruma yöntemleri de önemlidir; bu toplumsal sistemler içerisindeki sınıfsal, etnik ayrımcılıklar gençlerin şiddet davranışlarını arttıracaktır. Gençlerin polislere ve adalet sistemine olan güvensizliği, bu kurumlara başvurmak yerine problemlerini çözmek için kişisel şiddet kullanımını arttırabilecektir (World Report On Violence and Health, 2002: 35-38).

Gençlerin şiddet olaylarının artışında bir toplumdaki toplumsal organizasyonsuzluk da etkilidir. Ekolojik yaklaşımlı çalışmalardan olan Shawn ve Mckay (1929) toplumsal organizasyonsuzluğun (örneğin düşük sosyo-ekonomik statü, oturma elverişli bölgelerdeki sürekli hareketlilik, etnik farklılıklar, aile yapısının bozulması gibi) bir toplumdaki suç oranlarının artışında etkili olduğunu bulmuşlardır. Daha sonraki çalışmalarda da gelirin, etnik kompozisyonun ve yerleşim bölgelerindeki hareketliliğin suç oranlarını etkilediği görülmüştür

(Korhhauser, 1978; Bursik ,1984; Bryne ve Sampson 1986). Robert Sampson ve Bryon Groves (1989) çalışmalarında toplumsal organizasyonsuzluk kuramını arkadaşlık ilişkileri, spesifik olarak sokaktaki gençlik çeteleri üzerinden incelemişler ve bir toplumdaki yapısal bozuklukların gençler üzerinde suç işleme ve mağduriyet oranlarını etkilediğini bulmuşlardır (akt: Sampson ve Groves , 1989: 774-775).

Toplumdaki genel kültür yapısı ve alt kültürlerin şiddetle ilgili norm ve gelenekleri de gençlik şiddetini etkileyen önemli bir faktördür. Şiddetle ilgili düşüncelerin, normların, değerlerin belirlenmesinde ve yayılmasında en önemli yapı medyadır. Medyanın yeni formları - internet, bilgisayar oyunları gibi – gençlerin şiddet davranışlarının artmasında fırsatlar tanımakta, şiddet davranışının öğrenilmesine etki etmektedir. Birçok çalışmada televizyonun bir toplumdaki şiddet derecesini artırdığı bulunmuştur (Centerwall 1992,1989; Joy ve diğerleri 1986; Williams 1986). Buna rağmen televizyonun şiddet davranışına etkisi halen tartışılan bir konudur. Çalışmalarda vurgulanan konu televizyonun saldırgan davranışları artırabileceği ve ciddi şiddet suçlarına tam olarak da bilinmeyen bir etkisinin olduğudur, bu etki medyanın yeni formları içinde geçerlidir (akt: Report of The Surgeon General, 2001).

Gençlerin şiddet davranışlarına etki eden hem yapısal hem de kültürel faktörlerin olduğu açıkça görülmektedir; bununla birlikte gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşim gibi süreçler de önemli rol oynamaktadır.

Literatürde gençlerin şiddet davranışlarına etki eden ailesel faktörler üzerinde durulmuş, ebeveynlerin çocuklarına kötü davranışları fiziksel, cinsel suistimal ve ilgisizlik çerçevesinde incelenmiştir. Bu çalışmalarda da (Widow,1989; Zingraff ve diğerleri 1993; Smith ve Thornberry, 1995) ortaya konduğu gibi ebeveynlerinin fiziksel olarak kötü ve ilgisiz davranışlarına maruz kalan çocuklar yaşantılarının ileri dönemlerinde daha fazla şiddet suçlarına yönelmektedirler (akt: OJJDP,2000: 5-7). Ayan'ın (2007) aile içinde şiddete uğradığı belirlenen çocukların saldırganlık eğilimlerini ölçmek ve çocukların daha fazla saldırgan olmalarında etkili olan etkenleri belirlemek amacıyla, Sivas merkez ilçe ilköğretim ikinci kademe

öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırma sonuçları da aile içinde şiddete uğrayan çocukların daha fazla saldırgan olduklarını göstermiştir (Ayan,2007:212).

Gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olan bir diğer ailesel faktör ise ebeveynlerin zayıf çocuk yetiştirme yöntemleridir. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki zayıf denetimi ve tutarsız, başarısız çocuk disiplin pratikleri gençlerin şiddet suçlarına yönelmelerinde etkilidir (Capaldi ve Patterson, 1996; Hawkins, Arthur ve Catalano, 1995). Wells ve Rankin (1988) , ebeveynleri otoriter tutumda olan erkek çocuklarının daha fazla şiddete başvurduklarını bulmuştur. Araştırmada sert ve katı cezalandırma yöntemlerinin de ilerideki dönemlerinde gençlerin şiddete yönelmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Farrington (1989) da benzer şekilde ebeveynlerin zayıf denetim davranışlarının, otoriter çocuk yetiştirme tekniklerinin, katı çocuk disiplin yöntemlerinin; ilgisiz, zalim ve pasif davranışların gençlerin ileriki yaşantılarında şiddete yönelmelerinde etkili olduğunu belirtir. Gençlerin şiddete yönelmelerinde ebeveynlerinin şiddet kullanma davranışları etkili olmakla birlikte bu çalışma çerçevesinde de üzerinde durulan şiddeti olumlayan tanımları da şiddete yönelmelerinde etkili olmaktadır. Bu konudaki çalışmalar sınırlı olmakla birlikte Maguin ve diğerleri (1995) ebeveynleri şiddete daha toleranslı yaklaşan gençlerin daha fazla şiddet davranışlarına yöneldiklerini bulmuştur (akt: OJJDP,2000: 5-7).

Gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde koruma görevi sağlayan faktörlerden birisi gençlerin ailelerine olan bağlılıklarıdır. Gencin ailesiyle olan kötü ilişkileri ve duygusal bağlarının zayıf olması gencin ileride şiddet davranışlarına yönelmesi riskini arttırmaktadır. Williams (1994) gençlerin aileleriyle olan iletişimlerini ve bağlılıklarını incelediği araştırmasında kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla ailelerine bağlı olduğunu ve daha iyi bir iletişim içerisinde olduklarını bulmuştur; bu da genç kadınların şiddet davranışlarına yönelme risklerini azaltan bir etkidir (akt: OJJDP,2000: 5-7).

Gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan diğer bir etkileşim ağı ise arkadaşlık ilişkileridir. Özellikle ergenlik döneminde olan gençler zamanlarının çoğunu ailelerinden çok arkadaş gruplarıyla geçirmektedir. Sapan

davranışlar gösteren arkadaş gruplarıyla etkileşim gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde en etkili yapılardan biridir (Moffitt,1993). Araştırmaların da gösterdiği gibi sapan davranışlar göstermeyen arkadaşlarla iletişimde olan gençlerin şiddet davranışlarına yönelmeleri de azalmaktadır (Elliott;1994) (akt: OJJDP,2000: 5-7).

Görüldüğü gibi çeşitli araştırma bulguları aile ve arkadaş grubunun gençlerin şiddet davranışları üzerindeki etkisinin anlaşılmasının çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bundan dolayı, bu çalışma gençlerin aile ve arkadaş gruplarından şiddet davranışlarını öğrenme süreçlerine odaklanmaktadır. Çalışmada Ayırıcı Birleşimler teorisinin izinden gidilerek gençlerin şiddet davranışlarını diğer sosyal davranışlar gibi öğrendikleri savunulmaktadır. Problemlerin çözümünde ve amaçlara ulaşmada kimi bireyler şiddet kullanmayı seçerken, kimileri de şiddet kullanma yolunu seçmezler. Yaşadığımız toplumdaki şiddet kullanımıyla ilişkili geleneksel norm ve davranış kalıpları ile ilişki içerisinde olduğumuz sosyal ilişki ağlarımızın (aile, arkadaşlık gibi) şiddetle ilişkili tanım ve davranışları ile hangi durumlarda şiddetin kullanılmasıyla ilişkili inançlar bireyin şiddetle ilişkisine etki etmektedir. Çalışmada gençlerin şiddet algı ve davranışlarının şekillenmesinde etkili olan aile yapısı, aile içi ilişkiler ve ebeveynlerin çocuklarını disiplin ve denetim davranışları ile gençlerin arkadaşlık ilişkilerinin gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerindeki etkisi incelenmiştir.

Son dönem gençlerin suç davranışının anlaşılması üzerine odaklı sosyolojik çalışmalarda toplumsal cinsiyet bakış açısı gençlerin şiddet davranışlarının anlaşılmasında yeni açılımlar sağlamaktadır. Erkeklerin kadınlardan daha çok şiddet davranışı göstermesi çoğu zaman sorgulanmaz gerçekler olarak kabul edilmiştir. Günümüzde genç kadınların da şiddet davranışlarında artış vardır. Bu anlamda yalnızca genç erkeklerin değil genç kadınların da şiddet davranışları ve bu ilişkide etkili olan faktörler incelenmelidir. Bu çalışmada gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre benzerlik ve farklılıkları ve buna etki eden faktörler üzerinde durulmuştur. Çalışma boyunca savunulan şiddetin diğerleriyle etkileşim ile öğrenildiği tezi üzerinden genç erkek ve kadınların şiddet davranışlarının farklılaşmasında ve benzerliklerinde aile ve arkadaş gruplarının etkisi bağlamında tartışılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri de (kadınlık ve erkeklik algısı ve

davranışları) diğerlerinden etkileşim ile öğrenilen davranışlardır. Gençlerin şiddet davranışlarının farklılaşmasında bu rollerin de önemi vardır. Bu anlamda gençlerin toplumsal cinsiyet rollerinin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkisi üzerinde durulmuştur.

İçerisinde yer aldığımız sınıf kültürleri aile, arkadaşlık gibi birçok sosyal ilişkimizde etkili olmakta bu da bizim birçok diğer sosyal davranışlarımız gibi şiddet davranışıyla ilişkimizi etkilemektedir. Gençlik şiddeti ve sosyo-ekonomik durum arasındaki ilişkiyi inceleyen bu mikro çalışmada, şiddetin sosyal olarak öğrenildiği tezi sınıf yapılarının kendilerine özgü koşulları çerçevesinde gencin yaşam kültürüne etki etmektedir. Bu çalışmanın asıl inceleme konusu olan gencin aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşimi de içerisinde yer aldığı sınıf yapısına göre değişkenlik göstermektedir.

Bu çalışmanın problemlerinden birisi gençlerin içerisinde yer aldıkları sınıf yapısına göre değişen ve benzeşen şiddet davranışlarını aile ve arkadaşlık etkisi çerçevesinde incelemektir. Çalışmada gençlerin içerisinde yer aldıkları sosyo-ekonomik statü yapıları alt ve orta sınıf olarak problemleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında tüm bu amaçlar göz önünde bulundurularak Muğla il merkezinde orta öğrenim kurumlarının 9.- 12. sınıflarında okumakta olan 444 gençten anket yöntemiyle veri toplanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünü, ‘konusu’, ‘amacı’, ‘önemi’ ve ‘araştırma kapsamında kullanılan tanımlar’ oluşturmaktadır. İkinci bölümde araştırmaya kaynak oluşturacak kuramsal tartışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölüm araştırmada kullanılan yöntem ve çalışmanın alan kısmıyla ilgili bilgilerin verildiği kısımdır. Dördüncü bölüm alan araştırması sonucu elde edilen bulguların yorumlanmasından oluşmaktadır. Sonuç bölümü ise çalışma kapsamında elde edilen verilerle bağlantılı olarak gençlerin şiddet davranışlarına etki eden faktörlerin tartışılması ve gençlik şiddetinin önlenmesi için geliştirilecek programlara ilişkin önerilerden oluşmaktadır.

BÖLÜM 1

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bireysel düzeyde gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörler vardır. Bunlardan en önemlileri gençlerin aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşimleridir. Gençlerin aile ve arkadaş grupları ile ilişkileri, şiddet tanım ve davranışları gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Bu çalışmada gençlerin toplumsal cinsiyete ve sosyo-ekonomik duruma göre benzerlik ve farklılıklar gösteren şiddet davranış ve tanımlarının öğrenilmesinde aile ve arkadaşlık ilişkileri faktörlerinin etkisi incelenmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Gençlerin şiddet davranışlarının ‘toplumsal cinsiyet’ ve ‘sınıf yapısı’ değişkenleri içerisinde incelenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın alt amaçları ise;

1. Gençlerin şiddet tanımları şiddet davranışlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?
2. Aile ve arkadaş gruplarının şiddet tanım ve davranışlarının, gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkisi nedir?
3. Toplumsal cinsiyet rolleri ile gençlerin şiddet davranışlarını arasında nasıl bir ilişki vardır?
4. Gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen ebeveynleriyle ilişkileri gençlerin şiddet davranışlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?
5. Gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen arkadaşlık ilişkileri gençlerin şiddet davranışlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?
6. Gençlerin içerisinde yer aldıkları sosyo- ekonomik sınıf yapısı ile ebeveynlerin gençleri farklı denetim ve disiplin stratejilerinin gençlerin şiddet davranışlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?
7. Gençlerin içerisinde yer aldıkları sosyo- ekonomik sınıf yapısı ile ebeveynleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri gençlerin şiddet davranışlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de gençlerin şiddet olayları önemli bir toplumsal problemdir.

Gençlik suçluluğuyla ilişkili Türkiye’de gerçekleştirilen istatistiki veriler yetersiz olmakla birlikte çocuk suçluluğu konusundaki istatistikler şöyledir:

TABLO 1.3.1. Çocuk Suçluların Tüm Suçlular İçerisindeki Yeri

YILLAR	Çocuk Şüpheli sayısı	Tüm Şüpheli Sayısı	Çocuk Şüphelilerin Tüm Şüpheli Sayısına Oranı %
2003	46.345	321.805	14,4
2004	49.482	353.578	13,9
2005	53.433	487.761	10,9
2006	62.968	785.509	8,1
2007	53.039	751.295	7,1
Genel toplam	265.177	2.699.948	9,8
5 yıllık ortalama	53.035	539.989	10,9

KAYNAK: Emniyet Genel Müdürlüğü¹

¹ Tablo 1.3.1. ile 1.3.5. deki kullanılan istatistiki bilgiler (2008) http://sedatgenc.blogcu.com/cocuk-icin-sokak-tehlikesi-ve-cocuk-suclulugu-1_28984471.html adresinden alınmıştır.

TABLO 1.3.2:Çocukların Şahsa Karşı İşledikleri Suçların Suç Türüne Göre Dağılımı

YILLAR	2003	%	2004	%	2005	%	2006	%
Öldürme	318	1,6	411	1,8	391	1,7	439	1,5
Yaralama	11.661	58,7	13.284	59,7	14.326	58,8	17.402	55,6
Şahıs Hürriyeti Aleyhine	2.153	10,9	2.279	10,2	2.362	9,7	3.273	10,5
Devlet Aleyhine	851	4,2	1.073	4,7	1.266	5,2	1.308	4,4
Diğer Suçlar	4.881	24,6	5.040	22,6	6.000	24,6	8.758	28,0
Toplam	19.864		22.238		24.347		31.283	

Tablo1.3.2’ de görüldüğü gibi çocukların şahsa karşı işledikleri suçlarda ilk sırada yaralama bulunmaktadır. Şahsa karşı işlenen tüm suçlarda yıllara göre büyük bir artış olduğu görülmektedir. Şahsa karşı işlenen suçların suçu işleyen çocukların cinsiyetlerine göre dağılımı ise şöyledir:

Tablo 1.3.3: Şahsa Karşı İşlenen Suçların Suçu İşleyen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımı

YILLAR	2003	2004	2005	2006
Suçlu Kadın	2651	2482	3.275	4.877
Suçlu Erkek	17.213	19.756	21.072	26.306
Toplam	19.864	22.238	24.347	31.283

Tablo.1.3.3 'de görüldüğü gibi şahsa karşı işledikleri suçlar içerisinde genç erkeklerin sayısı genç kadınlara göre daha fazla olmakla birlikte genç kadınların da şahsa karşı işlenen suçlarında bir artış söz konusudur.

Gençlerin şiddet suçları incelenirken kişilerin mallarına karşı işledikleri suçları da göz önünde bulundurmalıyız. Bu konudaki veriler şöyledir:

Tablo 1.3.4:Çocukların Mala Karşı İşledikleri Suçların Suç Türüne Göre Dağılımı

YILLAR	2003	%	2004	%	2005	%	2006	%
Hırsızlık	22.029	83,1	22.153	81,1	23.101	79,4	23.944	75,5
Gasp ve Yağmalama	1.115	4,2	1.381	5,1	1.937	6,7	2.222	7,0
Yangın	152	0,6	162	0,6	183	0,6	208	0,7
Diğer	3.185	12,1	3.548	13,2	3.865	13,3	5.311	16,8
Toplam	26.481		27.244		29.086		31.685	

Tablo1.3.4'de görüldüğü gibi gençlerin mala karşı işledikleri suçlarda ilk sırada hırsızlık gelmekte ve yıllara göre artış göstermektedir. Mala karşı suç işleyen çocuk suçluların cinsiyete göre dağılımı ise şöyledir:

Tablo 1.3.5:Mala Karşı İşlenen Suçların Suçu İşleyen Çocukların Cinsiyete Göre Dağılımı

YILLAR	2003	2004	2005	2006
Suçlu Kadın	3.258	3.312	3.391	3.950
Suçlu Erkek	23.223	23.932	25.695	27.735
Toplam	26.481	27.244	29.086	31.685

Tablo1.3.5’de görüldüğü gibi mala karşı işledikleri suçlar içerisinde genç erkeklerin sayısı genç kadınlara göre daha fazla olmakla birlikte genç kadınların da mala karşı işlenen suçlarında bir artış söz konusudur.

Burada verilen istatistiki bilgilerin de ortaya koyduğu gibi Türkiye’ de gençlik suçluluğu önemli bir toplumsal problemdir. Bu veriler Türkiye’de resmi makamlara yansıyan gençlik suçluluğuyla ilgili bilgi vermektedir; resmi makamlara yansımayan olayları düşündüğümüzde gençlik suçluluğuyla ilgili kişisel bildirim tekniğinin kullanıldığı çalışmalardaki veriler de önemli olmaktadır.

Türkiye’de gençlerin şiddet davranışları üzerine kişisel bildirim tekniğinin kullanıldığı birçok araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalardaki bilgilerde gençlik şiddetinin bir toplumsal sorun olarak önemli bir boyuta geldiğinin göstergesi olmaktadır. Betimsel çalışmalardan bazı örneklerin sonuçlarını şöyle özetlersek;

‘TBMM Çocuklar ve Gençler Arasında Artan Şiddet Eğilimleri ile Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarını Araştırma Komisyonunun’ 2006-2007 öğretim yılının son üç ayında ortaokula devam eden 60 ilde 30 bin öğrenci arasında kişisel bildirim tekniği kullanarak gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre; gençlerin şiddet olaylarındaki ve şiddete maruz kalma oranlarındaki artış; gençlik şiddetinin önemli bir toplumsal problem olduğunun göstergesidir. Raporun sonuçlarına göre 2006-2007 öğretim yılının son üç ayında ortaöğrenim kurumlarına devam eden

öğrencilerin %22'sinin fiziksel şiddet, %53'ünün sözel şiddet, %36,3'ünün duygusal şiddet, %15,8'inin cinsel şiddet ile karşılaştığı; son üç ay içerisinde %35,5'inin fiziksel şiddet, %48,7'sinin sözel şiddet, %27,6'sının duygusal şiddet, %11,7'sinin cinsel şiddet uyguladığı saptanmıştır. Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların bu kurumlara girmeden önceki son üç ay içerisinde fiziksel şiddet ile karşılaşma sıklığı %69,2 ve fiziksel şiddet uygulama sıklığı %69,3 olarak bulunmuştur. Gençler şiddet ile okulda, evde ve sokakta karşılaşmaktadır. Erkekler sokakta şiddetle, kızlar ise evde şiddetle erkeklere göre daha fazla karşılaşmaktadır. Çocuk ve gençler şiddet olaylarını en fazla arkadaşları ile yaşamaktadır.

Bir diğer araştırma ise Uluslararası Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (UPSAM) tarafından 2006-2007 öğretim yılında 17 il merkezinde 1850 lise öğrencisinin katılımıyla 'Gençler Hayatı Nasıl Algılıyor?' başlıklı anket çalışmasıdır. Çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerden %74'ü ailede şiddet görürken, %65 başkalarına şiddet uyguladıklarını ifade etmişlerdir. En çok kime şiddet uyguladıkları sorulduğunda ise %31'i kendilerini kızdıranlara olurken, %25'i kızlara, %19'u öğretmenlere, %9'u arkadaşlarına, %7 küçüklere %5'i de okuldakilere şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin %51'i anne-babasının birbirlerine şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir, bu da ailede problem çözme şekli olarak şiddetin öğrenildiği tezini destekler niteliktedir.

Türkiye'de gençlik şiddeti üzerine bu ve benzeri birçok araştırma verilerinin de ortaya koyduğu gibi gençlik şiddeti hızla büyümekte, toplumsal yaşamı tehdit etmektedir. Türkiye'de gençlerin şiddet davranışları üzerine birçok betimsel çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran özellik ise gençlerin şiddet davranışlarında etkili olan faktörlerin incelenmesidir. Bu etkili olan faktörlerin belirlenmesi gençlerin şiddet davranışlarının önlenmesi için geliştirilecek projeler için kaynak oluşturacaktır.

Bu çalışmanın özgün taraflarından birisi gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak benzerlik ve farklılıklarının ve buna etki eden faktörlerin incelenmesidir. Türkiye'de gençlik şiddeti üzerine yapılmış birçok

betimsel arařtırmada² genç erkek ve kadınların şiddet davranışları araştırmalar kapsamında yalnızca değişken olarak kullanılmış bu farklılıkta etkili olan nedenler derinlemesine araştırılmamıştır. Bu da çalışmaya özgünlük sağlamaktadır.

Sosyal bilimlerde yer alan klasikleşmiş kuramlar, şiddete yönelme eğilimini temelde anomi (normsuzluk, kuralsızlık), görelî yoksulluk, göç ve gecekondulaşma gibi kavramlarla açıklamaktadırlar. Gecekonduda yaşayanların büyük bir çoğunluğunu köyden göç etmiş kişilerin oluşturması, ‘anomi’ kavramının bu grup için olası geçerliliğine işaret etmektedir. Köyden kente gelmiş ve kentin kozmopolit ortamında aliştiği değer ve kuralları bulamamış kişilerin kuralsızlık içine düşerek, çevresine yabancılaşarak toplum dışı davranışlara ve şiddete başvurabileceği öngörülmektedir. Kenti kent yapan unsurlar olarak tanımlanan büyüklük, yoğunluk ve kültürel çeşitlilik özelliklerinin sosyal bağların gevşemesine, kişilerin yabancılaşmasına, kuralsızlığa ve başıboşluğa yol açtığı (Wirth,1938) ve kentte hakim olan para ekonomisinin insanları hesapçı, soğuk ve mesafeli yaptığı (Simmel 1950) iddia edilmektedir. Ayrıca sosyal psikoloji yaklaşımı içindeki hayal kırıklığı ve saldırganlık ilişkisi ile ‘görelî yoksulluk kavramı’, yani kişilerin kendilerine referans aldıkları gruplarla kendi yaşam ve kaynaklarını karşılaştırdıklarında duydukları eksiklik ve haksızlık duygusu, ikinci kuşak köy kent-gömenini potansiyel şiddet aktörü olarak işaret etmektedir. Bu görüşe göre, kentte yetişen bu gençler kendilerine, anne babalarının yaptıkları gibi, köyde bıraktıkları akraba ve tanıdıkları referans almak yerine, kendilerini kentteki avantajlı gruplarla karşılaştırmakta, yaşam beklentilerini yüksek tutmaktadırlar. Sonuçta beklentileri yerine gelmeyince yaşadıkları hayal kırıklığı topluma karşı duyulan ve şiddete dönüşebilen tepki olmaktadır (Erman, 2002:193).

Hancı da (1999) alışmasında suçluluktaki en önemli etkenlerden birinin çarpık kentleşme ve gecekondulaşma olduğunu belirtir. alışmasında genellikle suçun köy ve küçük şehirlere göre büyük şehirlerde daha fazla işlenmekte olduğunu saptamıştır. şehirleşmeyle özellikle cebir (bir işi yaptırmak için zora başvurmak)

---

² Türkiye’de ocuk ve suç üzerine yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Bu konuda öncü çalışmalar olmakla birlikte bkz. (Dönmezer (1943), Saran (1968),Yavuzer (1981) bu konuya ilgi 1990’lardan sonra artmıştır. Bu konudaki diğer araştırma örneklerinden bazıları için bkz. Akduman ve diğerleri (2007), Hancı ve diğerleri (1993,1998), Özbay (2006).

suçları azalırken mala yönelik suçlar artmaktadır. Büyük şehirlerde kazanç sağlayan mala yönelik suçlar için olanaklar ve suçların gizli kalma olasılığı daha fazladır. Ayrıca toplum baskısı iyice azalmıştır. Bu yüzden kent yaşamında suçluluk oranları daha fazla olmakta, küçük yerleşim birimlerinde ise polisin daha az etkili olmasına rağmen daha az miktarda suç oranına rastlanmaktadır (Hancı, 1999: 24-28).

Görüldüğü gibi sosyo-ekonomik durum ve şiddet arasındaki ilişki bir çok çalışmada incelenmiştir. Bu çalışma da ise gençlerin şiddet davranışları ile sosyo-ekonomik durum arasındaki ilişki sınıf yapılarına özgü aile ve arkadaşlık ilişkilerinin etkisi bağlamında incelenmiştir. Böylece sınıflar arası ebeveynlerin çocuk yetiştirme pratiklerin ve arkadaşlık ilişkileri farklılıkları da belirlenmiş olacaktır ki bu da çalışmanın diğer bir özgün tarafını oluşturmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN TANIMLARI:

1.4.1. Şiddet:

Şiddet insanlık tarihinde her dönemde ve çeşitli şekillerde var olmuştur. Hangi davranışın şiddet olarak nitelendirildiği kültürden kültüre değişmekte, bu da şiddet kavramını tanım gereği muğlaklaştırmaktadır. Şiddetin kendi başına tanımı bile tarihin ilk dönemlerinde beri psikolojik, biyolojik, hukuki ve sosyolojik birçok bilim dalı çerçevesinde tartışılmaktadır.

Şiddet kavramını ‘ Kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükunet ve huzura son vermek, birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak, yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek şekillerinde kendini gösteren davranışlar’ (Erten ve Ardalı,1996:143) olarak tanımlayabiliriz. Şiddet kavramı içerisinde sertlik, kaba kuvvet kullanımını barındırır. Ünsal (1996) şiddeti yalnızca başkalarının fiziksel bütünlüğüne saldırı ya da tehdit kavramıyla sınırlandırmayıp Yves Michaud’un (1986) ‘Şiddet’ başlıklı incelemesindeki tanımıyla kavramı genişletir. ‘Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya bir kaçının bedensel bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel, sembolik, kültürel değerlerine oranı ne olursa olsun

zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır’(Ünsal ,1996:30). Buradan da anlaşılacağı üzere şiddeti fiziksel, psikolojik, sembolik ve kişilerin mallarına zarar vermek olarak çeşitli formlarıyla tanımlayabiliriz. Şiddetin tanımıyla birlikte ilişkili olarak saldırgan davranışları da tanımlamak yerinde olacaktır. Erten ve Ardalı (1996) çalışmalarında saldırganlığı şöyle tanımlamaktadırlar. ‘Saldırganlık hakim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem, bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır’ (Erten ve Ardalı, 1996:143). Saldırganlığın şiddeti içerisinde barındıran geniş bir anlamı vardır.

Bu çalışma kapsamında gençlerin şiddet davranışları psikolojik (dedikodu yapmak, birinin arkasından zarar verecek şekilde konuşmak, laf dalaşına girmek, küfür etmek, cinsel sarkıntılıkta bulunmak gibi) ve fiziksel şiddet (kavga etmek, başkasına vurmak ya da vurmakla tehdit etmek, saldırganlık gibi) olarak kavramsallaştırılmıştır.

1.4.2. Genç:

Literatürde ‘gençlik’ tanımlaması üzerinde tartışmalar bulunmaktadır. ‘Çocuk’ tanımlaması içerisinde ‘genç’ tanımlamasını da barındırarak kimi toplumlarda yaş, kimi toplumlarda yasal, kimi toplumlarda biyolojik ve geleneksel kriterler kullanılmakta, tanım muğlaklaşmaktadır. Uluslararası Çocuk Haklarına ait Sözleşmede ‘Erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar herkes çocuk sayılır’ olarak kavram tanımlamaktadır. Avrupa Sosyal Şartı’nın yedinci maddesinde 15 yaşından küçükler için ‘çocuk’ , 15-18 yaş arasında ‘genç’ kavramı kullanılmaktadır (Aytaç, 1994: 93).

Türk Medeni Kanununa göre reşit olma yaşı 18’dir. Türk Ceza Kanununa göre ‘çocuk suçlu’ kavramı 18 yaşını bitirmemiş kişiler için kullanılmakta, fiili işlediği zaman 11 yaşını bitirmemiş olanlara ceza verilmekte, 15 yaşını doldurmamış olan küçükler hakkında bazı indirimlerde bulunan hükümler bulunmaktadır. Ancak Çocuk Mahkemeleri yasasına göre 15-18 yaş grubu ‘küçük’ tanımı dışında bırakılarak yaş sınırı ölçüt alınmıştır. Birçok alanda hukuktaki reşit olma yaşı, çocukluğun üst sınırını belirleyen yaş olarak dikkate alınmaktadır (Aytaç, 1994: 93).

Kanuni tanımlar böyle olmakla birlikte literatürde ‘çocukluk’ ve ‘gençlik’ kavramları üzerine çeşitli görüşler vardır. Gelişim psikolojisi açısından çocukluk, 14 yaşlarına kadar ki süreyi kapsar. Bu yaştan sonra ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte psikolojik açıdan çocukluk sonlanmıştır. Yavuzer (1981) “İnsan doğumundan ölümüne dek çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir” diyerek, yaptığı sınıflamada çocukluk ve ergenliği birbirinden ayırmaktadır. Yörükoğlu (1985), süt çocukluğu, özerklik, oyun, okul, ergenlik dönemleri olarak belirlediği sınıflamada, ergenlik dönemini 12-21 yaş arasında tanımlamaktadır. Polat ise (1997) Yörükoğlu’nun dönemlerine benzer bir ayırmda bulunmakta, ancak oyun ve okul dönemi arasında okul öncesi dönemin varlığını vurgulayarak ergenlik dönemini 18 yaşında bitirmektedir. Yapılan tüm tanımlamalar, psikolojik ve biyolojik yaklaşımlardır. Ancak “çocuk suçluluğu” kavramı söz konusu olduğunda, psikolojik anlamdaki çocuk kavramı ile ergen kavramı bir araya gelmektedir (Polat,2002:1).

Görülebildiği gibi ‘genç’ kavramı literatürde tartışılan bir kavramdır ve kime genç denileceği konusunda kesin bir tanım yoktur. Bu çalışmada ‘genç’ 14-19 yaş sınırındaki bireyler olarak kavramsallaştırılmıştır.

1.4.3. Toplumsal Cinsiyet:

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı, cinsiyetin biyolojik özelliklerinden bağımsız olarak kadın ve erkeğin toplumsal algılanışlarına ve kültürel olarak kadın ve erkek olma süreçlerine işaret eder (Demez; 2005:29).

Toplumsal cinsiyet rolleri ise; rol kavramlarının toplumsal cinsiyet uyarlamaları olarak farklı tiplerde yapılmaktadır. Bu uyarlamaların ana fikrine göre; erkek veya kadın olmanın anlamı, kişinin cinsiyetiyle belirlenen genel bir rolün yani cinsiyet rolünün canlanmasıdır. Buna bağlı olarak belirli bir bağlamda her zaman için iki cinsiyet rolü mevcuttur: ‘ Erkek Rolü’ ve ‘ Kadın Rolü’ . Daha az yaygın olmakla birlikte ‘Erkeğin Rolü’ ve ‘Kadının Rolü’ ya da ‘Eril Rol’ ve ‘Dişil Rolde’ de aynı anlamda kullanılmaktadır (Connell,1998: 78).

Toplumsal cinsiyet rolü teorisi, toplumsal yapıyı kişiliğin oluşumu ile birleştirerek, bireylerin toplumsal ilişkilere yerleştirilmesini betimlemek üzere basit bir çerçeveye önermektedir. Temel görüş bu sürecin ‘rolün öğrenilmesi’, ‘toplumsallaşma’ veya ‘içselleştirme’ ile gerçekleştiğidir. Böylece kadınlık karakteri, kadınlık rolüne toplumsallaşma ile aynı şekilde; erkeklik karakteri, erkeklik rolüne toplumsallaşma ile üretilmektedir. Bu bağlamda sapkınlar da, toplumsallaşma sürecinde meydana gelen kimi aksamalar sonucu sapma göstermektedir. Bu argüman, öğrenmeden sorumlu olan insanlara ve kurumlara, yani ‘toplumsallaştırma etkenlerine’ yönelik bir ilginin uyanmasına yol açmıştır. Bu etkenlerde anne, aile, öğretmenler, arkadaş grupları ve medyadır. Toplumsal cinsiyet rolleri görüşlerinden etkilenen bir diğer kapsamlı araştırma konusu ise söz konusu etkenlerin kız ve erkek çocuklarına farklı aktarıldığını, kadınlık ve erkeklik modellerinin çocuklara aktarılma biçimlerini ve gönderilen mesajlarda bir karışıklık doğduğunda neler olduğu ortaya çıkartmasıdır (Connell,1998: 79).

Toplumsal cinsiyet ve suç çalışmalarının amaçlarından biri de genç erkek ve kadınların şiddet davranışlarının benzerlik ve farklılıkları ve bunda etkili olan olguları incelemektir. Bu çalışmada tartışılan konulardan birisi gençlerin ‘erkeklik’ ve ‘kadınlık’ rolleri algıları ile şiddet davranışları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Bu çalışma kapsamında şiddet davranışı yalnızca fiziksel şiddet olarak tanımlanmamıştır. Daha önce de belirtildiği gibi şiddetin fiziksel olduğu kadar psikolojik bir boyutu da olabilmektedir. Genç kadın ve erkeklerin şiddet davranışları incelenirken hangi tür şiddet davranışlarını daha çok kullandıkları da önemli bir göstergedir.

Çoğu toplumda görülen yaygın kanılardan birisi erkeklerin kadınlardan daha fazla saldırgan davranışlar gösterdikleridir. Doğrudan saldırganlık yani fiziksel saldırganlık konusunda kadın ve erkekler arasında ciddi farklılıklar vardır. Erkekler fiziksel saldırganlığı daha fazla kullandıkları için yaygın kanı olarak erkeklerin daha fazla saldırgan oldukları düşünülmektedir. Buna karşılık, kadınların dolaylı saldırganlığı (dedikodu yapma, biriyle ilgili kötü ve sahte hikâyeler yayma, kişinin sınırlarını açıklama gibi) kullanma olasılıklarının erkeklerden daha fazla olduğu

görülmekte ve fiziksel saldırganlık kadar dolaylı saldırganlık da diğerlerine zarar verebilmektedir. Ayrıca kadın ve erkeklerin sözel saldırganlıkta ve açık öfke hislerinde de benzer oldukları görülmektedir (Franzoi,2003; akt: Çınar ,2005:76).

Kadın ve erkeklerin farklı türde saldırganlığı tercih etme nedenlerinden biri saldırgan davranışlara yükledikleri anlamların farklı olmasıdır. Campbell , Sapochnik ve Muncer 'in (1997) yaptıkları bazı araştırmalarda; kadınların saldırganlığı, kendini kontrol etmedeki bir azalmayla ortaya çıkan ve strese neden olan anti sosyal bir davranış olarak gördükleri, erkeklerin ise saldırganlıklarını diğerlerinin üstünde kontrol sahibi olmanın, gücü geri almanın ve benlik saygısını yükseltmenin bir yolu olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kadınlardan farklı olarak erkekler, fiziksel şiddete başvurmanın olumlu bir deneyim olduğuna inanmaktadır (Çınar, 2005:76).

Kadın ve erkeklerin saldırgan davranışlara yükledikleri anlamlar ve sergilemiş şekilleri farklı olmakla birlikte her iki cinsiyette bazı durumlarda fiziksel ve psikolojik şiddet davranışları sergilemektedir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi bir toplumdaki şiddet tanımları değişkenlik göstermektedir. Bu çalışma kapsamında şiddet davranışları karşı tarafa fiziksel ve psikolojik zarar veren her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında genç kadın ve erkeklerin şiddet davranışlarının farklılık ve benzerlikleri incelenirken yalnızca fiziksel şiddet davranışları değil psikolojik şiddet davranışları da göz önünde bulundurularak toplumsal cinsiyete göre benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir.

1.4.4. Sapan Davranışlar:

Madde kullanımı ile şiddet davranışları arasında karmaşık bir ilişki vardır. Ev içindeki cinayetlerin ve saldırıların yarısından fazlası alkol sorunlu nedenlidir. Ebeveynleri alkol ve uyuşturucu problemi olan çocuklar fiziksel ve psikolojik şiddet davranışlarıyla karşılaşmaktadırlar. Alkol kullanımı ile şiddet davranışları arasında bir ilişki olmakla birlikte; hangi nedenlerle şiddet davranışına neden olduğu tam olarak belirlenememiştir (Elliott, 1994:6).

Araştırmaların gösterdiğine göre gençler arasında alkol kullanımı şiddet davranışlarına neden olan ana nedenlerden biridir. Örneğin İsveç'teki çalışmaların gösterdiğine göre; gençler arasındaki şiddet olaylarının olduğu sırada şiddet davranışı sergileyenlerinin dörtte üçü, şiddet mağdurlarının yarısı da sarhoş durumda oldukları belirlenmiştir. Cambridge çalışmalarının gösterdiğine göre de birçok genç erkek içki içtikten sonra kavga çıkartmaktadır (Farrington, 1993; Wikström 1985; akt: World Report On Violence and Health, 2002: 31).

Uyuşturucu kullanımı ise aslında şiddet davranışı göstermeyi fiziksel olarak kısıtlamakla birlikte; şiddet olaylarına dâhil olma riskini arttıran faktörlerden biridir. Birçok şiddet suçları uyuşturucu dünyasına dâhil olmakla birlikte artmaktadır. Açıkçası uyuşturucu- şiddet arasındaki ilişki uyuşturucu satma ve kullanma dünyası içerisinde şiddet davranışlarını barındırır (Elliott, 1994:6).

Fiziksel kavgaya katılma, ateşli silahlar ve kesici aletler taşıma gençlik şiddetinin artmasındaki en önemli faktörlerdendir. Dünyanın birçok yerinde okul çağındaki çocuklar arasında fiziksel kavgaya katılım çok yaygındır (Clemense 2001; Grufman ve diğerleri 2001; Gofin ve diğerleri 2000; Kann ve diğerleri 1999; Parrilla ve diğerleri 1997; Rassow ve diğerleri 1999; Youssef ve diğerleri 1999). Araştırmalara göre öğrencilerin üçte biri 2-3 kez bir kavgaya karıştıklarını belirtirlerken, genç erkekler genç kadınlardan daha fazla kere kavgaya karıştıklarını belirtmişlerdir. Ateşli silah kullanımı da okul çağındaki çocuklar arasında oldukça yaygındır (Currie ve diğerleri 1998; O'Moore ve diğerleri 1997). 27 ülkede gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre de birçok ülkede 13 yaşındaki çocukların ateşli silah sahibi oldukları belirlenmiştir (Currie ve diğerleri 1998) (akt: akt: World Report On Violence and Health, 2002: 29).

Birçok çalışmada da ortaya konduğu gibi gençlerin sapan davranışları alkol, uyuşturucu kullanımları, saldırgan davranışları ile kesici aletlere özellikle ateşli silaha ulaşmalarındaki kolaylık gençlerin şiddet suçlarının artışında etkili olan faktörlerdendir. Bu nedenle çalışmada gençlerin sapan davranışları ile şiddet davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.4.5. Sosyo Ekonomik Durum:

Literatürde sosyo-ekonomik durum ve gençlerin şiddet davranışlarının incelendiği makro çalışmalarda yoksulluk, alt ve üst sınıfların kültürel ve ekonomik pratikleriyle ilişkili olarak gençlerin şiddet davranışları tartışılmıştır.

Suç çalışmalarındaki makro çalışmalarda sınıf yapıları arasındaki suç farklılıklarını açıklayan yaklaşımlardan birisi ekonomik eşitsizlik tezidir. Çalışmalardaki bu teze göre ekonomik eşitsizlik şiddetin ana nedenidir. Ekonomik dengesizlik tezleri toplumda kaynakların dağılımı konusundaki eşitsizlik ve bunun şiddet davranışına etkisi üzerinde durur (Heimer, 1997:802).

Yoksulluk ve şiddet suçları çalışmaları, bir toplumda etkili olan ekonomik eşitsizlik nedeniyle alt sınıftaki gençlerin şiddet davranışına daha fazla yöneldiklerini savunmaktadır. Alt sınıftan gençlerin şiddet davranışlarının fazla olmasını kültürel (özellikle alt-kültür değerleriyle) faktörlerle açıklayan yaklaşımlar da vardır. Alt kültür teorilerine göre, alt kültür davranış ve normları içerisinde yapı ve ilişkilerin kurulmasında çeşitli şiddet davranışları, gerekli ve kullanılan bir davranış biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Wolfgang ve Ferracuti (1978) çalışmalarında ‘geleneksel şiddet normları’ ile ‘alt kültürlerin şiddet normlarını’ karşılaştırmıştır. Wolfgang’ın (1978) üzerinde önemle durduğu konu ise ‘*belirgin geleneksel kültürel yapı içerisinde şiddet davranışına toleranslı yaklaşmadığı hiçbir toplum olmadığıdır*’. Alt kültür yapıları içerisinde belirleyici olan ise yerleşim yerlerindeki yakın kültürel yapı içerisinde kişisel ilişkilerde ve problem çözme yöntemi olarak şiddet davranışının kullanılmasıdır. Wolfgang’a (1978) göre alt kültür yapıları, çalışan sınıftan ve şehir merkezinin avantajsız kesimlerinde oturan kimselerde şiddet davranışı yalnızca izin verilen bir davranış olmayıp teşvik edilen bir davranış biçimidir. Bu tür aile yapıları içerisinde çocuk yetiştirme teknikleri olarak şiddet davranışları kullanılmakla birlikte, gençlerin şiddet davranışları yalnızca hoş görülen davranışlar olmayıp onlardan beklenen davranış kalıplarıdır (akt: Hogeveen, 2007:477).

Birçok çalışmada sosyo-ekonomik durum ve gençlerin şiddet davranışları arasındaki ilişki ya ekonomik eşitsizlik ya da kültürel nedenlerle açıklanmıştır. Oysaki şiddet davranışının incelenmesinde hem kültürel hem de ekonomik açıklamalar birleştirilmelidir. Örneğin suçlu çeteler üzerine erken dönem çalışmalarından Cohen (1955) sosyo-ekonomik ve kültürel faktörleri birleştirerek etnografik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ona göre aşağı sosyo-ekonomik sınıftan ailelerin çocuklarının, orta sınıfların kurumlarında (örneğin okul gibi) başarılı olabilecekleri kaynaklar sınırlıdır. Gençler bu kurumlarda başarısız oldukları zaman sapma\suç değerlerinin pozitif anlamlara geldiği alt-kültür gruplarına yönelmektedir (akt:Heimer,1997:803).

Bu tür çalışmalarda daha çok alt sınıftan gençlerin şiddet davranışlarının açıklanması üzerine odaklanılmıştır. Bununla birlikte literatürde yüksek sosyo-ekonomik durum yapısındaki gençlerin sapma davranışları üzerinde durulan çalışmalarda vardır. Özellikle güç-kontrol teorisi ve sosyal psikolojik bakış açılarına göre yüksek sosyo-ekonomik durum özellikleri gençlerde yüksek seviyede sapma davranışına neden olur (Hagan 1985; Kohn 1969) Bu ilişki özellikle Hagan ve diğerlerinin geliştirdikleri güç-kontrol teorisi (1985, 1987, 1990) çerçevesinde incelenmiştir. Bu çerçevede yüksek sosyal sınıf yapı özellikleri ve gençlerin sapma davranışları arasında birçok ilişki bulunmuştur. Bunlardan birisi risk alma davranışı üzerinedir. Buna göre yüksek sosyal sınıf içerisinde sosyal hareketlilik ile birlikte risk alma davranışları da artmaktadır. Yüksek sosyo-ekonomik durum yapısındaki gençlerin sapma davranışlar gösterebilecekleri fırsatlar daha fazla olmakta bu da gençlerin şiddet davranışlarını etkilemektedir. Yüksek sosyo-ekonomik durum faktörlerinin gençlerin sapma davranışlarına etkilerinden biri de sosyal güçle ilişkilidir. Yüksek sosyal güce sahip olanlar suç işledikleri zaman cezadan daha fazla muaf olmakta, davranışları sonucu daha az cezalandırılmaktadır; bu da gençlerin sapma davranışlarını etkilemektedir. Bir diğer ilişki ise yüksek sınıf yapısı değerlerinde sapma davranışlar göstermeme konusundaki toplumda benimsenen geleneksel değerlerde düşüş olmaktadır; bu da gençlerin sapma davranışlarını arttırmaktadır (akt:Wright, 1999:179).

Burada da tartışıldığı gibi sosyo-ekonomik durum özellikleri farklı sınıflardan gençlerin şiddet davranışlarına etki etmektedir. Bu çalışmada sosyo-ekonomik durum ve şiddet davranışı arasındaki ilişki mikro bir bakış açısıyla incelenecektir. Bu bakış açısına göre sosyo-ekonomik durum faktörler gençlerin şiddet davranışlarını daha çok yaşam tarzı, ailenin sosyal kontrolü ve disiplin teknikleri, suçlu arkadaşlarla ilişkisi gibi dolaylı bir yolla etkilediği tezi üzerinedir.

Çalışmanın bu bölümde; araştırmanın konusu, amacı, önemi ve araştırmada kullanılan tanımlarla ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın bir sonraki bölümde gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olan faktörler üzerine kuramsal tartışmalara yer verilmiştir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TARTIŞMA

2.1: AYIRICI BİRLEŞİMLER TEORİSİ:

Edwin H. Sutherland'ın ilk olarak 1939 yılında ortaya çıkardığı en son şeklini (1947) yılında tamamladığı ayırıcı birleşimler teorisi bireylerin suç işleme nedenlerine cevap arar. Bu teoriye göre suçlu davranış tıpkı diğer sosyal davranışlar gibi sosyal çevre içerisinde öğrenilen bir davranıştır. Sutherland (1960) bazı bireylerin suç işlemeye ya da suçlu davranışı öğrenmeye biyolojik olarak yatkın olduğu görüşünü reddeder. Amacı bireylerin suçlu davranışı nasıl öğrendiğini açıklamaktır. Bundan dolayı bütün davranışların aynı yollarla ya da yöntemlerle öğrenildiğini varsayar. Suçlu davranış ile herkes tarafından kabul edilen ya da yasalara uygun davranış arasındaki farklılık bireylerin nasıl öğrenildikleri değil, ne öğrenildikleridir. Bireylerin suçlu davranışları öğrenmelerinde tanımlar etkili olmaktadır. Teoriye göre bireyler hukuk ihlalini onaylayan ve hukuk ihlalini onaylamayan tanımlarla çevrelenmiştir. Bireyler hukuk ihlalini onaylayan tanımlara, hukuk ihlalini onaylamayan tanımlardan daha fazla maruz kaldığında suç işler ya da sapma davranışlarda bulunur. Özellikle çocukların ve gençlerin suçlu ya da sapma davranışları yoğun etkileşim içinde buldukları diğer kişilerden, aile veya arkadaşlar gibi samimi ya da yakın gördüğü birincil grup ve kişilerden öğrenirler (Sutherland ve Cressey, 1960; akt: Ünal, 2008:53).

Sutherland'ın (1947) geliştirdiği Ayırıcı Birleşimler teorisini genel olarak şu şekilde özetleyebiliriz. Ona göre:

- Suçlu davranış öğrenilen bir davranış biçimidir, tıpkı suçlu olmayan davranışlar gibi öğrenilmedikçe gerçekleştirilemez.
- Kişiler suçlu davranışı iletişim halinde oldukları samimi ilişki gruplarından (aile, arkadaş grupları gibi) etkileşim ile öğrenirler; bununla birlikte samimi olunmayan araçlar ile (gazete, film gibi) kitle iletişim araçlarıyla etkileşim de küçükte olsa kişinin öğrenme sürecinde etkilidir.

- Suçlu davranışın öğrenilme süreci (a) suç işlemenin bazı durumlarda basit bazı durumlarda karmaşık tekniklerinin öğrenilmesi (b) güdü ve itilimlerin öğrenilmesi, rasyonelleştirmesi ve davranış haline getirilmesini içerir.
- Güdü ve itilimlerin öğrenilmesi, yasal kuralların uyulması veya uyulmaması gereken kurallar tanımlarının öğrenilmesi ile olur. Bireyler topluluk içerisinde kurallara uyulması ya da uyulmaması gerektiğine inanan kişiler tarafından çevrelenmiştir. Birey bu kişilerle etkileşim ile yasaların ihlal edilmesini olumlu kabul eden tanımlara yasaların ihlal edilmesini olumlu görmeyen tanımlardan daha fazla maruz kaldığında suç işler. Sutherland (1947) bunu teorisinde ayırıcı birleşimler olarak tanımlar. Ayırıcı Birleşimler prensibine göre kişilerin suçlu olmalarının nedeni suçlu kalıplarla daha çok temas etmeleri ve suça karşı olanlardan izole olmalarıdır.
- Ayırıcı Birleşimler devamlılık, öncelik, sıklık, yoğunluğa göre değişmektedir. 'Sıklık' ve 'yoğunluk' kişinin çocukluktan itibaren yasaların uyulması ya da uyulmamasının gerekli olduğu tanımlara maruz kalmasına göre değişmekte ve kişinin yaşamı boyunca kalıcı olması, öncelikli bir davranış olarak devam etmesine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.
- Kişilerin suçlu ve suçlu olmayan tanım ve davranışlarını öğrenme mekanizmaları diğer öğrenme mekanizmalarıyla benzer özellikler gösterir. Bunun anlamı suçlu davranışların öğrenilmesinin yalnızca 'taklit etme' davranışıyla sınırlandırılmaması gerektiğidir. Bir kişi yalnızca yakın ilişki gruplarıyla etkileşiminde 'örnek' olarak suçlu davranışı öğrenebilir; fakat bu öğrenme ilişkisinin her zaman 'taklit etmek' ile tanımlanması doğru değildir (Sutherland 1947).

Ayırıcı Birleşimler teorisinde üzerinde durulan konulardan birisi bireysel düzeyde suçlu davranışlardır. Teoride bireylerin suç davranışını yakın ilişki gruplarından etkileşim ile öğrendikleri üzerinde durulur. Bu öğrenme sürecinde iki önemli yapı etkilidir:

Birincisi, suç işlemek için gerekli beceri ve tekniklerin öğrenilmesidir. Örneğin karmaşık bilgisayar sahtekarlıkları, kapkaççılık ve benzeri suç davranışlarının beceri ve tekniklerinin öğrenilmesini kapsar. Suçlu davranışların öğrenilmesinde bu teknik yapılar gerekli olmakla birlikte yoklukları durumda da suç davranışı üretilebilir.

İkincisi ve bu çalışma çerçevesinde de önemle üzerinde durulan suçla ilgili olumlu ve olumsuz tanımların öğrenilmesidir. Bu tanımlar bireylerde davranışları harekete geçirmek, ifade edici hale getirmek ya da rasyonelleştirmek için kullanılır. Suç davranışları içinde bireyler, davranışlarında haklı ya da haksız olduklarını bu öğrendikleri tanımlara göre belirlerler. Örneğin bireyler, tanımları birçok sapma ve suç davranışında olduğu gibi şiddet davranışlarını da rasyonelleştirmek için kullanırlar: ‘Eğer bir kişi tehdit ediyorsa, karşılığını vermek gerekir’ örneğinde olduğu gibi. Bu tanımlar değişkenlik gösterir, örneğin ‘Öldürmek yanlıştır’ bu bireylerce genel kabul edilen bir yargı olmakla birlikte bazı durumlarda değişkenlik gösterebilmekte ve sorgulanması gereken bir olgu haline gelebilmektedir.

Sutherland (1947) çalışmasında suçla ilgili bu olumlu ve olumsuz tanımlar üzerinde durmuş ve suç davranışını bireylerin suçla ilgili olumsuz tanımlardansa, suçu olumlayan tanımlara daha fazla maruz kalmasıyla açıklamıştır. Bu tanımlar ise bireyleri eşit derecede etkilemez, bazıları kişiler için daha önemli olmaktadır. Sutherland bu tanımların öneminin; sıklık (zaman içerisinde tanımlara kaç kere maruz kaldığı), süreklilik (bu tanımlara hayatı boyunca maruz kalma sıklığı), öncelik (tanımlara maruz kalmasının erken yaşlarda olması), yoğunluğa (daha yakın ilişkilerindeki tanımlara verdiği öneme göre) göre değiştiğini belirtir.

Ayrıca birleşimler teorisinin izinden giderek gençlerin şiddet davranışlarını etkileyen faktörlerden birisi yaşadıkları toplumdaki ‘şiddetle ilişkili kültürel tanımlardır. Toplumdaki ‘şiddetli ilişkili genel kültürel tanımlar olmakla birlikte; sosyo-ekonomik durum, toplumsal cinsiyet gibi birçok faktörle ilişkili olarak bu tanımlar çeşitlilik göstermektedir. Örneğin Blumenthal ve diğerlerinin(1972) Amerika’daki erkekler üzerine yaptıkları araştırma sonuçlarında %89 oranında bir erkeğin kendini korumak için başkasını öldürmesi; %94 oranında ailesini korumak

için birini öldürmesi doğru bulunmuştur. %64 oranında şiddetten korunmak için şiddet kullanımı doğru bulunurken; %44 oranında şiddet kullananların şiddeti hakkettiklerine inandıklarını belirtmişlerdir (akt:Heimer,1997:806). Gençlerin şiddet tanımları toplumdaki şiddetle ilgili genel yargı ve fikirlerden etkilenmekte, bununla birlikte her toplumun kendine özgü kültürel özellikleri nedeniyle değişebilmektedir.

Bireylerin şiddet tanımları şiddet davranışlarında belirleyicidir çünkü; birçok çalışmanın da ortaya koyduğu gibi saldırganlıkla ilgili pozitif inanç ve değerlerin, saldırgan davranışları desteklemektedir. Şiddet davranışının tanımları cesaret, yargılama ve savunma kavramları çerçevesinde incelenmiştir (Agnew 1994, Ellison 1991, Heimer 1997, Markowitz ve Felson 1998). Kişilerin değer ve normları onaylamaları ile saldırgan davranışları arasında, özellikle kişilerin kendilerini savunmak ya da şiddete karşılık verme davranışları ile saldırgan davranışları arasında bir ilişki vardır. Ellison'ın da (1991) belirttiği gibi '*Kişilerin savunma ya da karşılık vermek için şiddet kullanımıyla ilgili onaylayan değerleri benimsemeleri, ile saldırgan davranışları ilişkilidir*'. (akt: Bernburg ve Thorlindsson,2005: 458-460).

Felson ve diğerleri (1994) ise çalışmalarında 'kindarlık' duygusu ve 'kişisel saldırıya karşılık verme' davranışlarının onaylanması ile saldırganlık arasında bir ilişki bulmuş, birçok çalışmada da savunma\karşılık değerleri ile şiddet davranışları arasında bir ilişki bulunmuştur (Ellison 1991, Agnew 1994, Heimer 1997, Markowitz ve Felson 1998, Bernburg ve Thorlindsson 2001).Bununla birlikte birçok kişisel değer ile saldırgan davranışlar arasında bir ilişki vardır; örneğin 'Kişisel gurura' saldırı niteliğindeki 'bir kişinin hakaretine uğramak' ile saldırgan davranışlar ilişkiseldir (akt: Bernburg ve Thorlindsson,2005: 458-460).

Bireylerin karşılaştıkları tanımlar ve bu tanımlara inançları da sapma ve suç davranışlarını anlamamız için yol göstericidir. Bireyler tanımları inançlarına göre bir durumu ya da davranışı belirli koşullar altında kavramak için kullanırlar. Örneğin bir kişi genel olarak suç kabul edilen davranışları her durumda yanlış olarak görebilir, ya da belirli şartlar altında yanlışlığını sorgulayabilir. Bireylerin sapma davranışlara 'izin vermek' 'yargılamak', 'özür' gibi bakış açılarını oluştururken tanımlara ve

inançlarına ihtiyaçları vardır. Bireylerce bir davranışı ‘nötrleştirme teknikleri’ o davranışla ilgili inançların anlaşılmasında belirleyicidir (Agnew ,1994:574).

Tanımlar ve değerlerin öğrenilmesi ve şiddet arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar olmasına rağmen kişisel değerler ve şiddet davranışı arasındaki ilişki tam olarak test edilememiştir çünkü hangi özümşenen değerlerin şiddet davranışını desteklediği tam olarak bilinmemektedir. Bu anlamda suç çalışmalarında şiddet davranışlarının öğrenilmesi sürecinde kültürel değerlerin önemli olduğu üzerinde durulmasıyla birlikte; spesifik olarak şiddet davranışına kültürel formların etkisi üzerine çalışmalar yetersizdir (Jensen, 2007:7).

Ayrımcı Birleşimler teorisinin izinden giderek geliştirilen teorilerden birisi de suçun öğrenilen bir davranış olduğunu savunan sosyal öğrenme teorileridir. Akers’in (1977) geliştirdiği sosyal öğrenme teorisinde de benzer şekilde bireylerin kimliğinin kurulmasında ve davranışının gelişiminde referans gruplarıyla etkileşimi önemlidir. Bir davranışın öğrenilmesi referans gruplarından tanımların taklidi ve model alınması ile olur. Tanımlar toplumda bir insandan diğerine geçerek öğrenilir. Sosyolojide bu tanımların öğrenilmesi sosyalizasyon ve sosyal rol kavramları etrafında tartışılmıştır (Jensen, 2007:4) .

Sosyal öğrenme teorilerine göre uyumlu ya da sapma davranışın öğrenilmesinde tek bir öğrenme modelinden bahsedilemez. Bireylerin davranışları öğrenme modelleri; zamana, duruma ve bireyselliğe göre değişkenlik gösterecektir. Bununla birlikte öğrenilen davranışlar bireylerin benzer durumlarda nasıl davranacaklarına dair ipuçları sağlar. Sosyal öğrenme teorilerine göre suçlu davranışlar direkt davranışın model alınması ya da taklidi ile diğerlerinden öğrenilirken; suçlu davranışlar ‘ayrımcı destekleyiciler’ yani davranış sonunda ödül ya da ceza almasına bağlı olarak desteklenmektedir. Bireylerin bir suç işlediklerinde geçmişte, şimdi ya da gelecekte kazanacakları ödül ya da ceza, davranışın gerçekleşmesini etkiler. Ayrımcı destekleyiciler toplumsal ya da alt gruplardaki somut, soyut, maddesel ya da sembolik değerlerle ilişkili; diğer bireylerle etkileşim içerisinde, davranışların sözselleşmiş ya da fiziksel olarak öğrenilmesinde belirleyicidirler. Bireylerin davranış sonunda kazanacakları ödüller sembolik (örneğin gencin şiddet

davranışı göstererek arkadaşları arasında statüsünün yükselmesi gibi) de olabilmektedir (Akers ve diğerleri, 1979:638).

Bu çalışma çerçevesinde incelenen gençlerin şiddet davranışlarını, ayırıcı birleşimler\sosyal öğrenme bakış açıları ile incelememiz mümkündür. Şiddet davranışı çoğu zaman öğrenilen bir davranış biçimidir. Problemlerin çözümünde ve amaçların ulaşımında kimi bireyler şiddet davranışını kullanmayı seçerken, kimileri de şiddet kullanma yolu seçmezler. Yaşadığımız toplumdaki şiddet kullanımıyla ilişkili geleneksel norm ve değerler ile etkileşim içerisinde olduğumuz sosyal ilişki ağlarımızın (aile, arkadaşlık gibi) şiddetle ilişkili tanım ve değerleri ile hangi durumlarda hangi davranışların kullanılacağı bireyin şiddetle ilişkisine etki etmektedir. (Elliott, 1994:3). Bu nedenle çalışmanın alt bölümünde gencin aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşimlerinin şiddet davranışlarına etkisi tartışılmıştır.

2.1.1. Aile Etkisi:

Sembolik etkileşimcilerden Heimer ve Matsueda (1994) insanların anlamını üstlendikleri rolleri ya da sapma davranış gösterme gibi durumların görünüşünü diğerlerinin görüşlerine göre şekillendirdiğini belirtmektedirler. Bireylerin sapma durumlarında yakın ilişki gruplarının özellikle aile ve arkadaş grubunun nasıl düşündükleri önemlidir. Özellikle gençler sapma davranışlarını ailenin ve arkadaş gruplarının tepkisine göre şekillendirir. Bireylerin sapma davranışına tepkileri kanunlara uyan gruplarla ya da suçlu referans gruplarıyla etkileşimlerine göre değişecektir. Örneğin kanunlara karşı organize olmuş bir grup içerisinde gencin rolleri de ona göre olacak, bu grup içerisindeki genç suç işlediğinde tepki görmeyecektir. Tersine bir durumda kanunlara uyan bir grup içerisindeki gencin sapma davranışlarını diğerlerince onaylanmayacaktır (Heimer, 1996:41). Bu nedenle gençlerin yakın ilişki gruplarından olan aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşimleri şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkilidir.

Gençlerin zayıf aile bağları, ebeveynlerinin yetersiz denetimi ve gözetim davranışları, aile içi şiddet tanığı ve mağduru olmaları ile aile bireylerinin şiddet

kullanımıyla ilgili tanım ve değerleri şiddet davranışlarının artışında etkili olmaktadır.

Erken çocukluk döneminde aile içerisinde şiddet tanığı olmak ileriki dönemlerde kişilerin şiddet kullanma risklerini artırmaktadır. Birçok çalışmada ebeveynlerin çocuklarına kötü muamelesi; fiziksel, cinsel suiistimal ve ilgisizlik çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre aile içinde fiziksel suiistimale maruz kalan çocukların ileride daha fazla şiddet suçları işledikleri görülmüştür (Widow 1989, Smith ve Thronberry 1995, Zingraff ve diğerleri 1993)(akt: OJJDP's; 2000;2-5). Ebeveynlerin birbirlerine karşı uyguladıkları şiddet davranışları da gencin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde ve 'normal' bir davranış olarak rasyonelleştirmelerinde etkili olmaktadır. Şiddet davranışı gösteren ergenler üzerinde yapılan boylamsal bir çalışmada, şiddete başvurma riskinin aile içi şiddet biçimlerinden (çocuğa kötü davranma, eşler arası şiddet ve fiziksel kavganın ve düşmanlığın bulunduğu aile ortamı) birine maruz kalan gençler için %60, aile içi şiddetin iki türüne maruz kalan gençler için %73 ve aile içi şiddetin üç türüne maruz kalan gençler için %78 oranında arttığı belirlenmiştir (Dahlenberg,1998).

Ailenin çocukları üzerindeki yetersiz kontrolü ve denetimi ile tutarsız disiplin şekilleri de gençlerin ilerideki sapma davranışlarına etki etmektedir. Farrington (2000;738) çalışmasında zayıf çocuk yetiştirme tekniklerinin, otoriter ebeveyn pratiklerinin, ailenin çocuklar üzerindeki yetersiz denetiminin, sert çocuk disiplin şekillerinin, ihmalkar, zorlayıcı, sert ebeveyn davranışlarının gençlerin ilerideki şiddet davranışlarını etkileyebileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte gencin ailesiyle güçlü bağlar kurması şiddet davranışına karşı koruma görevi üstlenmekte, zayıf aile bağları ve ilişkileri gencin şiddet suçları işleme riskini artırmaktadır (Farrington ,2000:738).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken kullanmış oldukları sert disiplin teknikleri gençlerin şiddet tanım ve davranışlarına etki etmektedir. Örneğin dayakla eğitim deneyimi olan çocuklar fiziksel şiddetin aile içerisinde ve yakın ilişkilerde gerekli ve etkili bir davranış stratejisi olduğunu öğrenebilmektedir (Simons ve diğerleri 1998).

Çocukların aile içi şiddet mağduru veya tanığı olmaları şiddet davranışının öğrenilmesinde etkili olmakla birlikte aile bireylerinin şiddeti tanımları da şiddet davranışının öğrenilmesinde etkili olabilmektedir. Maguin ve diğerleri (1995) çalışmalarında şiddet davranışına toleranslı yaklaşan gençlerin, ailelerinin de şiddet davranışlarına karşı daha meyilli olduklarını bulmuştur (akt: OJJDP's, 2000:3).

2.1.2. Arkadaş Grubu Etkisi:

Ayrımcı birleşimler teorisinin sapmış ya da suçlu davranışlarda bulunan arkadaşlık ilişkilerinin etkisini inceleyen çalışmalarda; arkadaşları suçlu ya da sapmış davranışlar içinde bulunan gencin sapmış davranışlarda bulunma ya da suç işleme olasılığını arttırdığı bulunmuştur (Agnew, 1995; Akers, 1997; Matsueda 1982; Matsueda ve Heimer 1987; Warr, 1993,1996; Warr ve Stafford, 1991) (akt: Ünal, 2008:53).

Ayrımcı birleşimler teorisinde, küçük kişisel gruplarla doğrudan temasın üzerinde durulmasına karşılık bu, basit olarak suçlularla arkadaşlık eden kişinin suçlu olacağı anlamına gelmez. Odak noktası, kişinin kiminle temas ettiğinden çok karşılaştığı tanımlar ve davranış kalıplarıdır. Karmaşık toplumlarda birçok kişi hem suça yönelik hem suça karşı tanımlar ve kalıplarla karşılaşır. Sutherland'e göre bu ilişkiler sıklık, devamlılık, öncelik ve yoğunluğa göre değişebilir. 'Fırsat, suça katılmada her zaman gerekli şarttır, fakat aynı suç fırsatı ile karşılaşan kişiler bu fırsatları farklı şekilde tanımlarlar. Bu tanımlar kişilerin geçmişteki tecrübeleri tarafından belirlenir' (Sutherland ve Cressey 1966:83, akt: İçli, 2001:116).

Gençlerin sapma davranışlar gösteren arkadaşlarla etkileşimleri ile şiddeti olumlayan tanımları olan arkadaşlık ilişkileri şiddet davranışları gösterme risklerini arttıran en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Genç sapma davranışlar gösteren arkadaş grupları ile etkileşimi ile şiddet davranışını model alır, diğerlerince davranışı teşvik edilir ve ödüllendirilir. Gencin şiddetle ilişkili tanım ve değerleri de bu etkileşim içerisinde şekillenir. Yetersiz aile denetimi ve çocukluk dönemi boyunca model alınan saldırgan davranışlar sapma davranışlar gösteren arkadaşlık seçimlerinde etkilidir. Bu tip arkadaşlık ilişkileri ergenlik döneminde hangi davranış

kalıplarlarının seçileceğinde ve kullanılacağında etkili olmaktadır. Aileye olan duygusal bağlılık ise gencin bu tip arkadaşlık ilişkileri kurmasında koruyucu görev üstlenmekte ve bu tip arkadaşlık ilişkilerinin gencin üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaktadır (Elliott, 1994:5).

Bu bölümde gençlerin şiddet tanım ve değerlerini öğrenme biçimleri ve öğrenmeye etki eden mekanizmalar tartışılmıştır. Çalışmanın toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve şiddet arasındaki ilişkinin incelendiği bölümlerde toplumsal cinsiyete ve sosyo-ekonomik sınıf yapısına göre değişen aile ve arkadaşlık ilişkileri ile gençlerin şiddet davranışları arasındaki ilişki tartışılmıştır.

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET VE GENÇLERİN ŞİDDET DAVRANIŞLARI

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının amaçlarından birisi genç erkek ve kadınların şiddet davranışlarının benzerlik ve farklılıklarını ve bu ilişkide etkili olan olguları incelemektir. Çalışmanın alt bölümlerinde gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen şiddet davranışları toplumsal cinsiyet rolleri, aile ve arkadaş gruplarının etkisi bağlamında tartışılmıştır.

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet Rollerini:

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı, cinsiyetin biyolojik özelliklerinden bağımsız olarak kadın ve erkeğin toplumsal algılanışlarına ve kültürel olarak kadın ve erkek olma süreçlerine işaret eder (Demez; 2005). Toplumsal cinsiyet rolleri yani kadın ve erkek olmak çeşitli sosyalleşme bileşkeleriyle öğrenilen bir süreçtir, zamansal ve kültürel olarak değişkenlik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet ile şiddet arasındaki ilişkinin anlaşılmasında toplumsal cinsiyet rolleri önemlidir çünkü cinsiyet kimliklerimizin oluşumunda bu roller etkilidir.

Çoğu çalışmada erkeklik (masculinity) ve kadınlık (femininity) terimleri zıtlıklar ve kutuplaşmalar ile tanımlanmıştır (Burke 1989). Örneğin kız çocukları annelik rollerine uygun olarak, erkek çocuklar ise iş dünyası için yarışmacı kişilikler olarak yetiştirilir. Kız çocukları pasif ve bağımlı; erkek çocukları ise kendilerine güvenli ve bağımsız kişilikler olarak; kız çocukları güçsüz, erkek çocukları güçlü;

kız çocukları duygusal, erkek çocukları daha akılcı olarak yetiştirilir. Etkileşimcilere göre bu tür toplumsal cinsiyet tanımları birçok sosyal yapının içine sızmıştır (Goffman 1977, West ve Zimmerman 1987). Feminist bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rejimi patriarkal ilişkilerin ve toplumda erkek üstünlüğünün yeniden üretilmesini sağlar (Walby; 1990) (akt: Heimer ve De Coster, 1999:282-283).

Erkek ve kadın olma süreci, ev içinde başlayarak, kreşte, anaokulunda, okulda, sporda, özel ilişkilerde, toplumsal kurumlarda, örgütlenmelerde ve iş yaşamında devam eder. Bu alanlar, cinsiyetin oluşturulmasında ve yeniden üretilmesinde önemli faktörlerdir; çünkü rol farklılıklarının ve cinsiyet ayrımlarının süreklilik göstermesi bu kurumlar sayesinde sağlanır (Onur ve Koyuncu 2004:42)

Bir doğumdan hemen sonra sorulan ‘kız mı erkek mi?’ sorusu, oğlan ve kızdan neler beklendiğine, hangi rollerin ‘gerçek’ erkek ve kadına ait olduğuna ve bu rollerin ideal olarak nasıl biçimlendiğine dair kesinleşmiş, hatta dogmatikleşmiş cinsiyet farklılıkları anlayışını içerisinde saklar. Örneğin, erkeklere kuvvetlilik, saldırganlık, cesaretlilik, maceraperestlik, bağımsızlık, kesin tavırlılık, egemenlik, rekabetçilik gibi temel vasıflar ve iş temelinde yaşam, zafere ve şiddete eğilim gibi özellikler atfedilir ve bu doğrultuda davranış göstermeleri beklenir. Söz konusu cinsiyet rollerinin arkasında ise, eğitimi belirleyen çocukları ve gençleri, onlara atfedilen cinsiyet rollerine uygun şekilde nasıl eğitmek gerektiğini gösteren geleneksel şemalar ve senaryolar bulunur (Onur ve Koyuncu 2004:42).

Toplumsal cinsiyet stereo tipleri çalışmalarının gösterdiğine göre erkeklerden beklenen kadınlardan daha saldırgan, daha fazla kendilerine güvenli ve rekabetçi olmalarıdır. (Eagly ve Steffen, 1986:310). Çalışmalarda da belirtildiği gibi toplumda erkeklerin saldırgan davranışları daha fazla saygı uyandırmakta, daha fazla onaylanmaktadır. Özellikle ataerkil toplumlarda geleneksel erkek rolleri içerisinde erkeklerden beklenen kadınları ve toplumu korumasıdır, bunun için gerekirse erkeklerin şiddet kullanımı toplumda desteklenir. Geleneksel kadın rolleri ise saldırgan davranışları içermez. Toplumda kadınlardan beklenen, mümkün olduğunca fiziksel saldırgan davranışlardan kaçınmalarıdır. Kadınlar çocukluktan itibaren erkek cinsiyet rollerine zıt olarak kendilerine daha az güvenli ve diğerlerine

daha bağımlı olarak yetiştirilirler. Kadınların doğrudan saldırgan hareketler konusunda erkeklere göre daha çok cesaretleri kırılmıştır. Çocukluktan itibaren doğrudan saldırgan davranışta bulunan kadınlar yadırganarak ya da ayıplanarak cezalandırılmakta, erkekler ise tam tersine ödüllendirilmektedir (Çınar, 2005: 79). Bu da şiddetin öğrenilen bir davranış biçimi olarak sosyal öğrenme teorisiyle bağdaşmaktadır. Geleneksel kültürel yapı içerisinde erkeklerin şiddet kullanımı ödüllendirilir ve erkeklerin şiddet davranışını öğrendiği sosyal öğrenme gruplarınca fiziksel saldırganlık konusunda teşvik edilirken; kadınların saldırgan davranışları diğerlerince desteklenmez.

Şiddet ve erkeklik arasındaki ilişkiyi daha ayrıntılı olarak inceleyecek olursak; erkekliğin (masculinity) suçla ilişkisi günümüz suç sosyolojisi çalışmalarında öne çıkan konulardan biridir. Erkeklik (masculinity) erkeklerin bütün psikoanalitik ve güç-odaklı toplumsal cinsiyet pratiklerini, tüm karakteristik davranış ve duygularını, toplumsal ve kurumsal yapıdaki toplumsal cinsiyet davranışlarını ve deneyimlerini kapsayan bir terimdir (Collier,2003:4). Bununla birlikte erkek kimliklerinin karakteristik özellikleri toplumdan topluma değişmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri çalışmalarının da dikkat çektiği gibi, bütün erkeklerin erkeklik (masculinity) eğilimleri eşit derecede olmamaktadır, bu nedenle erkeklerin şiddet davranışın incelenmesinde *hangi tür* erkeklik (masculinity) özelliklerinin şiddet ve saldırgan davranışlarla ilişkili olduğu incelenmelidir.

Erkeklik (masculinity) ve şiddet davranışı ilişkisi erken dönemlerden beri incelenmektedir. Krienert (2003) çalışmasında bu ilişkiyi kısaca özetlemektedir.

İlk dönem çalışmalarda, erkeklerin şiddet davranışları dürtü etkisiyle ortaya çıkardıkları bir davranış biçimi olarak açıklanmıştır (Toby, 1966).

Wolfgang ve Ferracuti (1967) ise çalışmalarında alt kültür grupları içerisinde erkeklik ve şiddet arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmalarda genel olarak fiziksel saldırganlık üzerinde durulmuştur.

Diğer bir erken dönem çalışma örneklerinden biri olan Parsons (1964) çalışmasında, ergenlik dönemi boyunca geleneksel erkeklik özellikleri benimseyen erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla sapma davranış sergilediklerini belirtir (Parsons 1964).

Cloward ve Ohlin (1960) ise Ayırıcı Birleşimler teorisinden yararlanarak genç çete üyeleri arasındaki erkeklik (masculinity) özellikleri üzerine çalışmışlardır. Çalışmalarında, gençlerin yasal ve yasal olmayan davranışları, kendilerinden büyük erkek rol modellerinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. *'Genel erkeklik eğilimlerinden olan 'kabadayılık' ve 'üstünlük kurma' gibi davranışlar maskülen davranışların sergilenmesi için gereklidir ve gençler bu davranış kalıplarını kendilerinden büyük erkek rol modellerinden öğrenir'* (Cloward ve Ohlin 1960). İlk dönem çalışmalarında erkekliğin (masculinity) şiddet ile ilişkisi temel inceleme konusu olarak çalışılmamış ve ampirik olarak test edilmemiştir.

R.W. Connell'in (1987) ortaya koyduğu hegemonik erkeklik (hegemonic masculinity) kavramı erkeklik ve suç çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Connell hegemonik erkeklik kavramını sosyal bilimlerdeki erkek ve erkeklik çalışmalarındaki eksiklikler üzerine geliştirmiştir. Connell'in de sorguladığı sorulardan birisi 'Kavramsal olarak erkek olmak nedir? Özellikle sınıf, etnisite ve genelleşmiş ilişkilerin erkeklikle (masculinity) ilişkisi nedir?' dir (akt:Collier, 2003:5).

Hegemonik erkeklik kavramı, erkekliğin (masculinity) hiyerarşik olarak sıralandığı üzerinedir. Connell'in belirttiği toplumsal cinsiyet rejiminde tarihsel bir kompozisyon olarak kadın ve erkeklerin güç ilişkileri hiyerarşik olarak sıralanmıştır ve erkeklik (masculinity), kadınlık (femininity) gibi toplumsal cinsiyet tanımlarımızı etkilerler. Connell (1987) Gramsci'nin (1971) hegemoni kavramını kullanır. Ona göre hegemonik erkeklik asla tamamlanmaz, kapanmaz, sabit, dönüşmez değildir.

Messerschmidt'e (1993) göre de erkekler baskın hiyerarşik sistem içerisinde ırk, sınıf ve toplumsal cinsiyet rolleri ile farklı pozisyonlarda karşımıza çıkmakta ve bunun sonucu olarak erkeklik (masculinity) çeşitlenmektedir (akt: Collier, 2003:5).

Messerschmidt (1993) erkeklik (masculinity) ve şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi açıkladığı çalışmasında West ve Zimmerman (1987) bakış açılarını bir adım öteye götürmüştür. West ve Zimmerman (1987) tarafından geliştirilen görüşe göre toplumsal cinsiyet rollerimiz günlük iletişim ilişkilerimiz içerisinde sergilenir. Erkekliğin (masculinity) sergilenmesi suç davranışı, özellikle şiddet kullanımı ile ilişkilidir.

Erkeklik (masculinity) erkeklerin dahil oldukları her sosyal etkileşim içerisinde kişisel olarak sergilenir, erkekliğin yeniden üretimi için aile, iş, okul ve diğer sosyal yapılar içerisinde erkekliğin yeniden sergilenmesi gereklidir. Burada esas amaç güç ve üstünlüğün sergilenmesidir (Miedzian 1991). Erkek şiddeti, erkek grupları içerisinde statünün yükseltilmesi, erkek kimliğinin güçlendirilmesi için kullanılır (Archer 1994). Sadece bunlar olmamakla birlikte erkek kimliklerinin özellikleri evlilikte başarı, bağımsızlık, ailenin geçimini sağlamak, ruhsal ve fiziksel olarak güçlü ve üstün olmayı içerir (Gilmore,1990;Meidzian 1991;Messerschmidt 1993;Gutmann 1997). Toplumdaki genel kanı erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun olduğudur (akt: Krienert, 2003:4-6).

Herhangi bir sosyal etkileşim içerisinde aktörler toplumsal cinsiyet rollerini sergilerlerken izleyicilerde bu ideal erkek rollerini anlamaya çalışırlar. Pozitif erkeklik imajı, erkeklerin erkeklikle ilgili kültürel tanımları öğrenmeleri ile geliştirilir. Bu da içerisinde fiziksel güç, saldırganlık ve görünebilir başarı gibi kimi tanımları barındırır (Messerschmidt 1993,Gutmann 1997) (akt: Krienert, 2003:4-6).

Erkekler erkekliğin (masculinity) bir özelliği olan şiddet davranışını; aile hayatı, eğitimde başarı; gelir, sosyal ve politikayla ilişkili olarak güç ve maddi kazanç için kullanırlar. Messerschmidt'in (1993) tezi de bunun üzerine kuruludur. Ona göre ideal erkekliğe ulaşmak için kaynaklar kapalıysa suç davranışı alternatif bir kaynak olarak kullanılır. Başarılı erkekliğe örnek olarak okul ve evlilik yaşamında başarıyı örnek verebiliriz. Başarılı erkeklik özelliklerinden en bilineni ise meslekteki başarı, özellikle maddi anlamdaki başarıdır (Archer 1994). Geleneksel anlamda bir iş ile ailenin geçimi sağlamak geleneksel maskülen rollerdendir. Eğer bu geleneksel

yollar kapalı ise o zaman özellikle şiddet davranışı kullanılmaya başlanır (Messerschmidt 1993). Eğer bir erkek okul ya da iş yaşamında, aile hayatında başarısız ise toplumda ‘onaylanan erkeklik’ için alternatif kaynaklar aramaya başlar böylece şiddet kullanımı ‘erkek olmanın’ bir yolu olarak kullanılabilir (akt: Krienert, 2003: 4-6).

Özellikle günümüzde küreselleşmenin getirdiği dönüşümlerle, iş bölümünde ve teknoloji alanında ortaya çıkan değişimler (Kimmel, Kufman 1994) erkekliğin tartışılmasının gerekliliğinin altını çizmektedir. Geleneksel anlamda, erkeklik tanımlamasının dayanak noktasını oluşturan erkeğin ekonomik özgürlüğü tehdit altındadır. Kadınların iş hayatında daha aktif rol almaları, erkeğin hegemonyasını kuran, patriarkal sistemin devamlılığını sağlayan ve aynı zamanda erkeğe gücünü veren ‘para kazanma’ rolündeki tekeli yıkmaya sürecine girmiştir (Onur ve Koyuncu 2004: 36).

Bir toplumda ‘ideal’ ve ‘hegemonik’ erkeklik algılayışları ve bunlara bağlı biçimlenmeler vardır. Burada sözü edilen ‘ideal’ ve ‘hegemonik’ kavramları farklı durumları belirtir. ‘İdeal erkeklik’ çok genel bir kavram olup içerisinde birçok değişkeni barındırır. İdeal olan çoğu zaman ulaşılmaması veya olunması istenen veya umulandır. Toplumdan topluma, bölgeden bölgeye hatta kişiden kişiye değişir; bu nedenle genel bir belirsizliği üzerinde taşır. Örneğin bir ailenin tüm bireyleri (kadın ve erkek) için ideal erkeklik farklı durum ve davranışları kapsayabilir (Demren, 2001:275)

Hegemonik erkeklik ise, belirli koşullar ve varsayımlar altında genelde değişmezdir; o kültürel alan içerisindeki diğer erkeklikleri de az ya da çok etkiler. Nagel (2000) ‘hegemonik’ erkekliğin ‘ideal’ erkeklikten çok daha fazlasını temsil ettiğini ve üzerinde belli bir uzlaşmanın şart olmadığını vurgular. Hegemonik erkeklik, toplumdaki diğer erkekliklerin ona göre şekillenebileceği veya rekabet edebileceği ortak bir varsayımdır. Bu varsayım uzlaşım ve çatışmaları içerisinde barındırır. Gerçek o toplum ve kültürün bireylerince var olduğuna inanılan hegemonik bir erkekliğin olduğudur. Örneğin Türkiye’de bir ‘Türk’ hegemon erkekliğinden söz edilebilir. Bu erkekliğin başlıca özellikleri şunlardır: ‘Atna

(arabasına), avradına, silahına düşkündür; maçodur, namusuna söz ettirmez, delikanlıdır' (Demren, 2001:275).

Türkiye gibi ataerkil kültür yapı özellikleri gösteren toplumlarda erkekler toplumun ve kadınların koruyucusu görevini üstlenmişlerdir. Böylece erkeklerin şiddet kullanımı toplumda daha çok desteklenmektedir. Toplumun şiddete ilişkin kültürel tanımları önemli olmakla birlikte bireysel olarak saldırganlıkla ilişkili tanımlarımızı ilişkide olduğumuz referans gruplarından öğreniriz. Kişilerin şiddet kullanımını ilk öğrendikleri yer ailedir. Örneğin çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ya da gözlemleyen kişilerde duygusal ilişkilerinde şiddet kullanımı artmaktadır. Duygusal ilişkiler içerisinde erkek ve kadınların her ikisi de şiddet mağduru olmakla birlikte sevgili ya da eş şiddeti mağdurlarının çoğunlukla kadınlar olduğunu söyleyebiliriz. Bu ilişkiyi öğrenme teorileri çerçevesinde inceleyen bir grup ilişkiyi taklit davranışı ile açıklarken diğer bir grup yakın ilişkilerde şiddet kullanımının 'hak olduğunun öğrenilmesi' olarak açıklamaktadırlar. Taklit etme açıklamalarına göre ise kişiler karşı cins ilişkilerindeki davranışları, aileleriyle etkileşim ile öğrenirler. Çocuklar ebeveynleri arasında şiddet kullanımını gözlemlerlerse ileride kendi karşı cins ilişkilerinde de benzer davranışlar sergileme olasılıkları artacaktır. Bir çok çalışmada aile içerisindeki şiddet davranışının gençlerin karşı cins ile ilişkilerinde de, saldırganlığı artırdığı bulunmuştur (Foo ve Morgalin,1995;O'Keefe Brockopp,Chew1986) (akt:Simons,Lin, Gordon;1998:468).

Türkiye'de bu konuda yapılmış araştırma örneklerinden biri Yiğitalp ve diğerlerinin (2007) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmadır. Araştırma sonuçlarında genç kadınların arkadaş ya da sevgilileri tarafından şiddete maruz kalma oranları azımsanmayacak ölçüde yüksek çıkmıştır. Çalışmalarında sevgili veya arkadaş şiddeti yanı sıra anne baba tarafından uygulanan şiddet de ön planda yer almaktadır.

Gençler arasındaki şiddet olaylarına bir diğeri örnek olarak özellikle ergenlik dönemindeki erkekler arasında çıkan kız arkadaş sorunu nedenli şiddet olaylarını verebiliriz. Bu da gene ataerkil toplum değerleri içerisinde erkeklerin kadınların ve toplumun koruyuculuğunu üstlenmeleriyle ilişkilidir. Tezcan (1996) okullarda

erkekler arasında çıkan kız arkadaşıla ilişkili şiddet olaylarında için ‘Okulun namusunu’, ‘Mahallenin namusunu’ korumak biçiminde yürüdüğünü, bu konudaki cemaatçilik ilişkilerinin okullarda oldukça yaygın olduğunu belirtir.

Türk toplumunda silah kullanımı erkekliğin, cesaretin, kahramanlığın sembolü olarak görülmektedir. Silah güven, kahramanlık, savaşma, zafer, müjde simgesi olarak insanın psikolojik dünyasına girmiştir. Kişiler sosyal kredi, itibar kazanmak amacıyla silah taşımaya ön plana çıkartır, onu taşımaktan destek ve güç alırlar (Balcıoğlu,2001:150). Can güvenliğinin olmadığı, tehdit faktörünün ağır bastığı ortam ve durumlarda kişide korku, şüphe, tedirginlik kaygı meydana gelir. Kişiler korkak olmadığını, diğer insanlardan üstün olduğunu göstermek için düşünlerde, eylemlerde, maçlardan sonra havaya silah sıkar (Köknel,1996; akt: Balcıoğlu, 2001:150).

Türk kültüründe silah kullanımının sembolik değerleri diğerleri üzerinde üstünlük kurmak, itibar kazanmak için özellikle ‘erkekliğin’ bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Toplumda ruhsatlı ve ruhsatsız silahlanmanın artışı, kültürel olarak silah kullanımının itibar görmesi gençlerin silah kullanımında artışa neden olabilecektir.

Toplumda şiddetin ve erkekliğin tanımları bir gencin şiddet davranışını etkileyeceği gibi sosyalizasyon süreci, arkadaş grubu, medya ve özellikle askeri kurumlar erkeklerin şiddet kullanımının toplumda kabul edilebilir bir davranış olmasını etkilemekte ve erkek çocuklarının şiddet kullanımını normalleştirebilmektedir.

Erken dönem suç sosyolojisi çalışmalarında erkeklerin şiddet davranışları incelenirken, genç kadınların şiddet davranışları ihmal edilen bir konu olmuştur. Chesney-Lind ve Shelden genç kadınların şiddet davranışlarındaki artışlarının yeni bir konu olmadığını, 1970’lerde başlayan kadın hareketi ile kadınların suçla ilişkisinin literatürde incelenmeye başladığını belirtirler; bu suç çalışmalarındaki yeni çalışma konuları daha çok ergen kızların suçla ilişkisi üzerinedir. Bu zamana kadar

ergen kızların suça ve sapma davranışları suç çalışmalarında ihmal edilen bir alan olmuştur (Chesney-Lind ve Shelden ,1998:3).

Yeni dönem toplumsal cinsiyet ve şiddet çalışmaları gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyet aralığındaki daralma genç kadınların şiddet davranışlarındaki artış üzerinden tartışılmaktadır. Bu konuda iki görüş vardır.

Bunlardan ilki genç kadınların daha fazla şiddet davranışları gösterdikleri üzerinedir. İlk olarak bu görüşü savunanlara göre zaten toplumdaki gençlerin şiddet davranışlarında bir artış vardır, bunun yansıması olarak genç kadınların da şiddet davranışları artmıştır. Genç kadınların şiddet davranışlarının arttığını savunan ana teorilerden birisi suç ve şiddette özgürleşme teorisidir. Bu teoride savunulan feminist hareketler ile kadınlar daha fazla özgürleşmiş ve erkeklere özgü suç ve şiddet dünyasına girmelerinde daha fazla fırsatlarla karşılaşmışlardır (Beirne ve Messersschmidt 2000, Gora 1982, Steffensmeier, 1980).

Örneğin bu konudaki klasik çalışmalardan biri olan Campbell'in (1981) Londra, Liverpool ve Oxford'un işçi sınıf bölgelerinde örnek grup olarak seçtiği 16 yaşındaki 251 kız öğrenci üzerine yaptığı araştırmada genç kadınların da fiziksel şiddet davranışları gösterdikleri görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının, %89'unun en az bir kez fiziksel kavgaya karıştığını belirtir. Bu kızlar genelde dövüşmeye karşıydı, ancak bunun 'Kadınısı olmadığını' düşünmüyorlardı. Diğer yandan, Campbell 'in görüştüğü Borstal Lisesi kız öğrencileri genelde dövüşmeye olumlu bakıyor, öfkeyi boşaltmanın ve hatta anlaşmazlıkları halletmenin iyi bir yolu olarak görüyorlardı. Genç erkek suçlular gibi çoğu sistemli olarak ebeveynleri tarafından kavga etmeye teşvik edilmekteydiler: *'Bu kızların geldikleri alt-kültürlerde kişiler arası şiddet, nefretin ve hıncın sert bir ifadesi olarak ortaya çıkar ve anlaşmazlıkları halletmekten çok kabadayı unvanı kazanmaya yarar'*. Campbell toplumdaki pasif, duygusal, saldırgan olmayan 'kadınlıkla' ilgili bütün fikirlerimizin orta sınıf 'hanımefendiliğinden' kaynaklandığını belirtir. Campbell'e göre *'Şmarık, egoist, pasif bakımlı olmak için belirli bir ekonomik güvence gerekir'* (akt: Segal,1990: 319).

Campbell'in araştırmasında gösterdiği gibi genç kadınlarda şiddet olaylarına dahil olabilmekte, 'kadınlık ve saldırganlığa' ilişkin genel fikirler toplumdaki sosyo-ekonomik durum ve kùltürlerine göre değişebilmektedir. Genç kadınların şiddet davranışlarının arttığını savunan grup gøsterge olarak genç kadınların tutuklanma istatistiklerini artışı ve medyadaki genç kadınların şiddet olaylarındaki artışla ilgili haberleri örnek göstermekte, genç kadınların şiddet davranışlarının arttığını ve gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyet aralığının daraldığını savunmaktadırlar (akt:Luke,2008:40-41).

İkinci görüş ise genç kadınların şiddet davranışlarında gerçek anlamda bir artışın olmadığı ve gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyet aralığında daralma olmadığı yönündedir. Bu görüş içerisinde yer alan Chesney - Lind (2004) çalışmasında genç kadınların şiddet davranışlarında gerçek anlamda bir artış olmadığını savunmaktadır. Chesney- Lind (2004) çalışmasında eğer genç kadınlar daha fazla şiddet davranışları göstermiyorsa genç kadınların tutuklanma oranlarındaki artışın nedenlerini sorgular. Ona göre genç kadınların şiddet davranışları bazı zamanlarda '*etiketlenmektedir*'. Bu görüşe göre, daha önce otorite konumunda bulunan kişilerin suç davranışı olarak tanımlamadığı davranışlar bugün saldırı suçları olarak etiketlenmektedir. Bir örnek verecek olursak genç bir kadın ailesi tarafından sözle, fiziksel olarak ya da davranışla tehdit edilsin, eskiden genç kadının kendini savunmak için gösterdiği davranışlar onaylanmaz iken bugün kendini savunmak için gösterdiği davranışlar şiddet suçları kapsamında değerlendirilmektedir. Sonuçta bu görüşe göre genç kadınların kendilerini savunmak ve korumak için gösterdikleri saldırgan davranışların günümüzde şiddet suçları olarak etiketlendiğini belirtir (Chesney – Lind, 2004:8).

Geleneksel maskülen roller içerisinde saldırganlık ve şiddet davranış normları bulundururken geleneksel feminen roller içerisinde şiddet ve saldırgan davranış normlarını bulundurmaz. Daha öncede tartışıldığı gibi genç kadınların şiddet davranışlarında bir artış söz konusudur ya da bu konu çalışılmaya başladığından beri daha görünür olmuştur.

Genç kadınların şiddet davranışları literatürde çeşitli faktörlerle ilişkili olarak incelenmiştir. İlk dönem çalışmalarındaki inanca göre genç kadınların ‘doğaları gereği’ birine ya da bir kimseye zarar vermeyecekleri görüşü yaygındır (Tiger 1969, Tiger ve Fox 1970).

Daha sonraki çalışmalarda genç kadınların sosyalizasyon süreçlerinde saldırgan olmamaları öğretildiği (Block 1984; Steffensmeier ve Allan 1991; Campbell 1993) iddia edilmiştir.

Literatürde küçük bir kısımda genç kadınların saldırgan davranışlarının artışı ‘erkeksileşmek’ (Adler 1975; Figueira – McDonough 1989; Rhodes ve Fischer 1993) ile açıklamıştır.

Günümüzdeki bakış açısına göre ise geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri sosyal yapının her alanına girerek ‘toplumsal cinsiyet rejiminin yeniden üretilmesini sağlamakta, sosyal, kültürel ve ekonomik ayrımcılıklar kadınların aleyhine devam etmektedir (Heidensohn 1985; Chilton ve Datesman 1987; Chesney – Lind 1989, 1997; Gilfus 1992; Daly ve Maher 1998) (akt: Ness, 2004:32).

‘Toplumsal cinsiyet rolleri’ zamansal ve mekansal olarak değişkenlik gösteren bir olgudur. Genç kadınların şiddet davranışlarının açıklanmasında Chesney- Lind ve Pasko (2004), nasıl ki genç erkeklerin şiddetle ilişkisini incelerken ‘Hegemonik Maskülenlik’ bakış açısıyla yaklaşmak doğruysa genç kadınların şiddet davranışlarını incelerken de ‘Hegemonik Femeninlik’ bakış açısıyla bakmamızın doğru olduğunu belirtirler. Bu anlamda genç kadınların şiddet davranışları klasik suç ve şiddet teorileriyle açıklanamaz. Hangi tür kadınlığın şiddetle ilişkisini incelediğimizi göz önünde bulundurarak; toplumsal cinsiyetle ilgili kültürel normları, sınıf ve etnisite özelliklerini de göz önünde bulundurmalıyız (Chesney- Lind ve Pasko ,2004:21).

Günümüzde birçok genç kadının davranışları toplumda ‘geleneksel olarak erkeksi’ nitelendirilebilecek davranış kalıplarını içerebilmektedir. Bunun içerisinde genç kadınların şiddet davranışları medyada ya da toplumsal arenada daha görünür

hale gelmiştir. Bu yalnızca gençlerin şiddet davranışlarına etki eden toplumsal faktörlerle ilişkili değildir; aynı zamanda bir ‘toplumsal cinsiyet rolleri’ problemidir. Günümüzde toplumda kabul edilen ‘geleneksel kadınlık’ rolleri değişkenlik gösterebilmekte birçok davranış kalıpları ‘geleneksel erkeklik’ davranış kalıplarını içerebilmektedir. Koca ve İyidoğan (2006) genç kadınlar arasında leydi devrinin kapandığını laddette (alkol kullanan, genellikle erkeklerin hoşlandığı sporları seven, küstah ve saldırgan tavırlar gösteren genç kız) İngiltere’de başlayıp Türkiye’yi de etkilediğini belirtirler. *‘Bu tarz yaşama eğilimi olan kızların büyük çoğunluğunu lise son sınıflar oluşturuyor. Bununla birlikte yaş düzeyi 25’e kadar çıkıyor. Kızların hemen hepsi erkekler gibi davranmayı çok seviyor, alkol ve sigara kullanıyor, futbol maçlarına gidiyor ve kavga çıkartıyor. 1985 yılında yapılan bir araştırmada 20’li yaşlardaki erkeklerin hırsızlık yaptığı, içki ve uyuşturucu kullandığı, şiddete eğilimli olduğunu gösterirken yeni araştırmalar artık bu furyaya kızların da girdiğini gösteriyor.’* Konuyla ilgili çalışmaları bulunan Carolyn Jackson, laddette’nin yeni bir kültür kavramı yarattığını belirtirken şöyle diyor: *‘Kızların güçlü olması ve o şekilde davranmaları güzel ancak bu sınırı aşip kabalığa dönüşürse o zaman kötü olur. Biz hiçbir genç kızın bu şekilde davranmasını istemeyiz. Güçlü olmakla kaba olmak arasındaki ince sınırı iyi çizmeliler’*(akt: Koca ve İyidoğan, 2006: 21) Tüm dünyadaki eğitimcilerin vardıkları ortak karar şu: *‘Kızlar şimdi tüm erkeklerden daha baskınlar; ama bu her zaman iyi mi bilmiyoruz’* (akt:Koca ve İyidoğan 2006:20) Konuyla ilgili görüşleri sorulan Arus Yumul’a göre: *‘Toplumsal açıdan değerlendirildiğinde genel öğretilere bir başkaldırı olarak görülebilecek hareketler bunlar. Günümüz dünyasında hayat daha çok erkeklere endeksli yorumlanıyor. Bu yüzden özellikle kızlar erkekler gibi bir imaj içerisinde bulunurlarsa hayatı daha iyi yaşayacaklarına inanıyor. Bütün bunlar giderek daha erkekleşen bir genç kız nüfusuna neden oluyor’* (Koca ve İyidoğan, 2006:19).

Türk toplumunda tıpkı ‘ideal erkeklik’ ve ‘hegemonik erkeklik’ ayrımında olduğu gibi ‘ideal kadınlık’ ve ‘hegemonik kadınlık’ ayrımı söz konusudur. Bu anlamda genç kadınların şiddet davranışları bu ayrım göz önüne bulundurularak incelenmelidir Toplumda şiddet ve kadınlık tanımları bir gencin şiddet davranışını etkileyeceği gibi sosyalizasyon süreci, arkadaş grubu, medya gibi yapılar genç kadınların şiddet davranışlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Bu bölümde toplumsal cinsiyet rolleri ve gençlerin şiddet davranışı arasındaki ilişki tartışılmıştır. Bir alt bölümde gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen şiddet davranışları aile ve arkadaş grubunun etkisi bağlamından tartışılmıştır.

2.2.2. Aile ve Arkadaş Grubunun Toplumsal Cinsiyete Göre Gençlerin Şiddet Davranışlarına Etkisi:

Toplumsal cinsiyet ve suç çalışmalarında gençlerin sapma davranışları arasındaki farklılık ebeveynin (gencin dışarıda olduğu zamanlarda nerde ve kimlerle olduğunun denetimi) kontrolü bağlamında tartışılmıştır. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki kontrolü önemlidir çünkü gençlerin sapma davranışları öğrenebilecekleri arkadaşlık ilişkilerine yönelmelerinde etkili olacaktır.

Suç sosyolojindeki kontrol teorilerine göre genç kadınların genç erkeklerden daha az sapma davranışlar göstermelerinin nedeni ebeveynlerinin daha fazla kontrolünde olmalarıdır. Bunun sonucu olarak genç kadınlar genç erkeklerden daha az sapma davranışlar gösterirler (Hagan,1985;Jensen ve Eve 1976; Singer ve Levine 1988).Bu çalışmalarda üzerinde durulan ebeveynlerin toplumsal cinsiyete göre değişen kontrolünün gençlerin suçtaki toplumsal cinsiyet aralığını genişlettiği üzerinedir (Hagan ve diğerleri 1985). Bununla birlikte birçok çalışmada da ortaya konduğu gibi ebeveynlerin gençler üzerindeki denetimi genç erkeklerin olduğu kadar genç kadınlarında suç işleme davranışlarına etki etmektedir (Canter 1982, Cernkovich ve Giordano 1987, Farnworth 1984).

Genç kadınların sapma davranışları incelenirken ailenin kontrolünün etkisi ile birlikte‘sosyal bağ’ teorisinden yararlanmakta faydalı olacaktır. Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi gençlerin ailelerine duygusal bağlılıkları sapma davranışlara yönelmelerinde koruma görevi üstlenir. Bu olgu çalışmalarda desteklenmekle birlikte çok az çalışmada direkt toplumsal cinsiyet faktörü üzerinden incelenmiştir. Örneğin Cernkovich ve Giordano (1987) çalışmalarında aileye duygusal bağlılık ile gençlerin sapma davranışları arasındaki ilişkiyi toplumsal cinsiyet faktörü bağlamında incelemiştirlerdir. Erkek çocukları ve kız çocukları için

ebeveynlerinin denetiminden yoksun olmak ve ebeveynleriyle iletişim bozuklukları sapma davranışlara yönelmelerinde etkilidir (akt:Cernkovich, Lanctot , Giordano, 2008:7).

Heimer ve De Coster (1999) da çalışmalarında toplumsal cinsiyet göre farklılaşan aile denetimini ve gençlerin şiddet davranışı ilişkisini incelemişlerdir. Çalışmada aile kontrolü iki türlü incelenmiştir: Birincisi ailenin direkt kontrolü (zorlayıcı ve kontrollü disiplin ile) ; ikincisi ise dolaylı kontrolüdür (aileye duygusal bağlılığı ile). Heimer'a (1999) göre kız çocukları şiddet tanımlarını dolaylı aile kontrolü ile yani duygusal bağ ile; erkek çocukları ise direkt aile kontrolü yani denetim ve baskıcı disiplin yöntemi ile öğrenirler. Bu da kız çocuklarındansa erkek çocuklarının daha fazla şiddet suçları işlemesinde etkili olmaktadır (Heimer ve De Coster ,1999:302-303).

Gençlerin şiddet tanımlarını öğrendikleri ve şiddet davranışını etkileyen ilişki ağlarından biri de gençlerin arkadaşlık ilişkileridir. Gençlerin şiddet davranışına etki eden arkadaşlık ilişkileri de toplumsal cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Özellikle gençlerin ergenlik döneminde suça dahil olmaları konusunda arkadaş grubunun etkisini inceleyen araştırmalara göre erkeklerden oluşan arkadaşlık grupları daha çok kuralları çiğnemek ve saldırgan davranışlar için bir araya gelir; kız çocuklarını birleştiren şey ise yakın arkadaşlık ilişkileridir (Thorne,1993; Thorne ve Luria 1986 akt:Heimer ,1999:285). Bu tür çalışmaların gösterdiğine göre erkek çocukları kız çocuklarından daha fazla şiddet davranışı gösterir çünkü kız çocuklarından saldırgan davranışları olan arkadaş gruplarıyla etkileşimleri daha fazladır ve şiddet içeren suç deneyimlerini bu grup içerisinde gerçekleştirirler.

Morash (1986) araştırmasında erkek çocuklarının kız çocuklarından daha fazla suç işleyen arkadaşları olduğu sonucuna varmıştır. Kız ve erkek çocuklarının arkadaşlık ağları içerisinde şiddeti kullanım şekilleri de birbirlerinden farklıdır. Erkek çocukları daha çok şiddetin fiziksel boyutunu kullanırken, kız çocukları erkek çocuklarından farklı olarak saldırganlık duygularını dedikodu, dalga geçmek ve

dışlama yoluyla diğer kızlara karşı kullanırlar (Björkqvist ve Niemela 1992; Brown 2003; Moretti ,Odgers ve Jackson ,2004; akt:Hagan, 2004:806).

Kız ve erkek çocukları için arkadaşlık ağları yakın ilişkilerin yaşandığı ve bireylere destek sağlayan mekanizmalardır. Bununla birlikte araştırmaların sonuçlarına göre kız çocukları erkek çocuklarından daha fazla zamanlarını arkadaşlarıyla geçirmekte; arkadaşlarıyla daha samimi, empatik ve şefkatli ilişkiler kurmaktadır (Cotterell 1996,Dornbusch 1989,Houtzager ve Baerveldt 1999; akt:Hagan ,2004:809).

Gilligan (1982) çalışmasında bu farklılığın nedenini kız ve erkek çocuklarının farklı sosyalizasyon süreçlerine bağlar. Gilligan'a göre kızların ilk sosyalizasyon süreçlerinde erkek çocuklarına nazaran daha empatik ve terbiyeli yetiştirildiklerini belirtir. Bu kızların arasındaki yakın ve bağlı arkadaşlık ilişkisinin davranışsal sosyal kontrolünün kaynaklarını sağlar. Kız ve erkeklerin arkadaşlık ilişkilerini karşılaştırdığımız zaman kızlar arkadaşlarıyla daha fazla ilgilenmekte ve kişisel olarak daha fazla karşılık almaktadırlar. Kızların bu diğer kız arkadaşlarına verdiği önem ile 'ikiz düşünme' duygusu daha gelişmiş olur. Kızların arkadaşlarından yüksek beklentileri nedeniyle arkadaşlarının sapma ve yasadışı davranışlarına toleransları daha azdır (Brown,2003;akt:Hagan ,2004: 809)

Matza'ya (1964) göre ise erkeklerin arkadaşlık ilişkileri iki türden oluşur. Bunlar özel ve zoraki durumlardaki arkadaşlık ilişkileridir. Zoraki arkadaşlık ilişkisi içerisinde erkek çocukları erkeklik (masculinity) rollerini abartma eğiliminde, diğerlerine karşı sözlü dalga geçme, sapma ve suçlu davranışı planlama ve uygulama halindedirler. Bu arkadaşlık ilişkisi içerisinde suçlu ve illegal davranışlar arkadaşlarla birlikte işlenir. Özel durumdaki arkadaşlık ilişkisinde ise erkek çocukları diğerleriyle daha yakın arkadaşlık ilişkisi içerisinde. Bu ilişki tipinde suç işleme davranışı daha az ya da hiç yoktur (akt:Hagan,2004:808).

Kız ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyete göre farklı kontrol şekilleri arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde yeniden üretilir. Kız çocukları erkek çocuklarından daha fazla kişisel ilişkilerinde kontrol edildiği için arkadaşlık ilişkilerinde de benzer

bir kontrol uygulamakta ve arkadaşlarıyla ilişkilerini daha geleneksel aktivitelere dayandırmaktadır. Büyüklerinin kontrolünden uzak olan erkek çocukları kız çocuklarından daha fazla faaliyetlerini evin dışında ve kontrolden uzak arkadaş gruplarıyla etkileşim ile gerçekleştirmektedirler (akt:Hagan,2004:808).

Çalışmanın gençlerin toplumsal cinsiyet ve şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi ailenin kontrolü ve arkadaş grubuyla ilişkileriyle ilişkili olarak tartışıldığı bu alt bölümde gençlerin ailelerinin denetim davranışlarının toplumsal cinsiyete göre değiştiği görülmektedir. Ailenin gençler üzerindeki denetiminin cinsiyete göre farklı olması erkek çocuklarının kız çocuklarından daha fazla şiddet tanımları ve davranışlarını öğrenme olasılıklarını etkilemektedir. Bununla birlikte gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen arkadaşlık ilişkileri de genç erkek ve kadınların şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyet aralığına etki eden faktörlerden biridir.

2.2.3. Sosyo- Ekonomik Durumun Gençlerin Şiddet Davranışlarına Etkisi

İçerisinde yer aldığımız sosyo – ekonomik sınıf yapısı bireylerin yakın ilişki gruplarıyla (aile, arkadaş grupları gibi) etkileşimleriyle şiddetle ilgili tanım, değer ve davranış kalıplarını dolaylı bir yoldan etkilemektedir. Bu ilişkiyi sosyo-ekonomik durum ile ailelerin çocuklarını disiplin etme pratikleri ve denetim davranışları çerçevesinde tartışacak olursak:

Disiplin aile içerisinde çocuğa belirli davranış kalıplarını benimsetmek üzere izlenen yöntem olarak tanımlanabilir. Çocuğa bakış açısı, çocukla ilgili beklentiler, ailede geçerli disiplin anlayışını belirleyen etkenlerdir. Ayrıca anne ve babanın uyguladığı tüm disiplin yöntemlerinin seçiminde kişisel deneyimleri kadar, yakın çevrenin, gelenek ve göreneklerin de etkisi büyüktür (Yavuzer,1998:137)

Ailede izlenen tutarlı bir disiplin yöntemi yoksa o ailede disiplinden söz etmek olası değildir. Zaman zaman sert, katı tutumlar, zaman zaman aynı konularda hoşgörü ya da aldırılmazlık biçiminde çelişkili davranışlar o ailede tutarlı bir disiplin yöntemi olmadığını gösterir. Anne-babanın çocuklarına tutarsız disiplin yöntemleriyle yaklaşmaları çocukta dengesiz davranışlara neden olabilir, onlara

saygı ve güvenlerini yitirmeye başlayabilirler. Anne ve babalar, aşırı koruma ve hoşgörünün egemen olduğu eğitim ve disiplin anlayışı kadar, aşırı sert ve otoriter bir uygulamanın da yanlış ve zararlı olduğunu kabul etmelidirler. Tutarsız, katı ,hoşgörüden uzak ve baskılı disiplin uygulaması, olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olacaktır. Öte yandan çocuğu tümüyle dürtü ve isteklerin doğrultusunda serbest bırakan aşırı hoşgörülü ya da umursamaz bir yetiştirme tarzı da, başkalarının zararına isteklerine doyum arayan bencilce davranışların ortaya çıkmasına yol açacaktır (Yavuzer, 1998:138). Yavuzer'in de belirttiği gibi tutarsız bir disiplin anlayışı ve başarısız çocuk yetiştirme teknikleri çocukları sapma davranışlara yönlendirecektir.

Sosyo-ekonomik duruma göre değişen çocuk yetiştirme teknikleri literatürde tartışılmıştır. Buna göre; ilk dönem çalışmalarından olan Bronfenbrenner (1958) ve Gecas (1979) çalışmalarının sonuçlarına göre alt sosyo-ekonomik statüde bulunan aileler, çocuklarını disiplin ederken genellikle fiziksel cezalandırma yöntemini kullanırken, orta ve üst sosyo-ekonomik statüde olan ailelerin psikolojik olarak cezalandırma stratejilerinden olan davranış nedenlerini açıklayıcı, yalnızlaştırıcı, sevgi odaklı cezalandırma stratejilerini kullandıklarını belirtirler (akt: Hughes ve diğerleri 1996)

Ailelerin disiplin stratejileri çocuklarının davranışlarını etkilemektedir. Araştırmalara göre güç odaklı disiplin stratejileri çocukları anti-sosyal davranışlara yöneltmektedir. Bu ilişkinin çocuklarda saldırgan ve şiddet davranışlarını da artırdığını söyleyebiliriz (Olweus 1980, Straus 1991)(akt: Heimer,1997:804). Kısaca özetleyecek olursak; sosyo-ekonomik statüsü düşük iş deneyimlerindekiler daha fazla zorlayıcı kontrol mekanizmalarına maruz kalmaktadırlar; uyum ve itaat duyguları daha çok gelişmiştir. Bu kişiler iş deneyimlerini çocuklarının eğitime güç-odaklı, baskıcı yöntemler ile yansıtırlar. Güç odaklı disiplin yöntemi de çocuklarda saldırgan davranışların çoğalmasına neden olacaktır.

Erlanger (1974: 81;82) ise çalışmasında gençlerin saldırgan davranışları ile ailelerin çocuk yetiştirme disiplinleri olarak 'dayakla cezalandırma' yöntemi arasında bir ilişki olduğunu; fakat dayakla cezalandırma yönteminin teorik ve pratik olarak

sınıfsal olarak anlamlı bir farklılığa dayanmağını belirtir. Lipset (1960)ise çalışmasında ‘dayakla cezalandırma’ yönteminin alt ve çalışan sınıflarda orta sınıflardan daha yaygın kullanılan bir yöntem olduğunu savunmakta, bunu ‘çalışan sınıf otoriterliği’ (working class authoritarianism) ile açıklamaktadır. Çalışmasında belirttiğine göre aşağı sınıftan bireylerin maruz kaldıkları cezalar, sevgi eksiklikleri, çocukluk döneminden beri yaşadıkları gergin ve saldırgan atmosfer sonucunda alt sınıftan bireylerin düşmanlık duygularını arttırmaktadır. Etnik ayrımcılık ve politik otoriter tutumlar bu duygunun daha da artmasında neden olur. Lipset (1960) bu alt sınıfta yaygın olan ‘fiziksel cezalandırmaya’ dayalı çocuk yetiştirme pratiklerinin, yetişkinlerin düşmanca duygularının ve otoriter davranış şekillerinin bireylerin ilerideki saldırgan davranışlarını arttırdığını belirtir. Aslında Lipset çalışan sınıfların karakteristik özelliği olarak ‘fiziksel cezalandırma’ yöntemiyle saldırganlık arasında direkt bir ilişki olduğu sonucunda ısrarlı değildir. ‘ Fiziksel cezalandırmanın’ direkt olarak saldırgan davranışların arttığı tezi üzerine ileride yapılan incelemelerde de kesin bir yargıya varılmamıştır (akt: Erlanger,1974: 82).

Ailelerin çocuklarını disiplin etme stratejilerinden olan ‘dayakla cezalandırmanın’ bireyin saldırgan davranışlarını arttırdığı kesin olarak söylenemese de bu çalışmanın dayanak noktasını oluşturan şiddetin sosyal olarak öğrenilme mekanizmalarını etkilemektedir. Çocukluk dönemi boyunca dayakla disiplin edilen bireyler ebeveynlerinin fiziksel saldırgan davranışlarını rol modeli olarak görebilir; fiziksel şiddetle ilgili tanım ve davranışlarını etkileyerek problem çözme yöntemi olarak saldırgan davranışları kullanma davranışlarını arttırabilir.

Sosyo-ekonomik statü ve suç davranışı arasındaki ilişki de bir diğer nokta denetim davranışıdır. Ailenin çocukları üzerinde denetimi önemlidir, çünkü ailenin çocuklar üzerindeki denetimi az olduğu zaman çocukların şiddet tanımlarını diğer sosyal gruplardan öğrenme ihtimalleri artacaktır. Araştırmaların gösterdiğine göre yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki aileler düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere göre çocuklarını daha fazla gözler, denetlerler. (Sampson ve Laub 1993), denetimin fazla olması da suçun düşüşü anlamına gelmektedir (Heimer, 1997:803)

Heimer'in (1997) araştırmanın genel bulgularına göre; düşük sosyo-ekonomik statüdeki ailelerin çocukları diğerlerine göre daha fazla şiddet suçları işlerler, çünkü gençler aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşim ile şiddeti olumlayan tanımları daha fazla öğrenirler. Ailenin çocuklarını denetimi gençlerin şiddet davranışını olumlayan arkadaş gruplarıyla etkileşimlerini etkilemektedir. Düşük sosyo-ekonomik sınıftan ailelerin çocukları üzerindeki denetimleri azdır bunun sonucunda çocuklarının saldırgan davranışlara yönelmiş arkadaşlarla etkileşimleri de artmaktadır (Heimer, 1997;819).

Birçok çalışmada düşük sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki ailelerin zayıf çocuk yetiştirme teknikler, çocuklarını fiziksel cezalandırma teknikleri ve yetersiz denetim davranışlarının gençlerin şiddet davranışlarını arttığı belirtilmiştir. Bununla birlikte yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki ailelerinin çocuklarını yetiştirme pratikleri ve denetim davranışları benzer özellikler gösterebilmekte bu da gençlerin sapma davranışlarına ve bir sapma davranış biçimi olarak gençlerin şiddet davranışlarında artışa neden olabilmektedir. Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmalardan bazılarının sonuçlarına göre yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlerin risk alma davranışlarının aşağı sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlere göre daha yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Ögel ve diğerlerinin (2004) 9 ilden öğrenciler üzerinden yaptıkları çalışmada yüksek gelir düzeyindekilerde alkol kullanımının, özel okulda okuyanlarda ise madde kullanımı daha yüksek oranlarda çıkmıştır. Eğitim ve sosyo-ekonomik düzey artışına bağlı olarak değişen aile ortamının, aile olanaklarının, anne-babanın izin vericiliği ve hoşgörüsünün artmasının ve anne-baba denetimindeki azalmanın ergenlerdeki riskli davranışları arttırabileceği belirtirler. Aras ve diğerlerinin (2004) İzmir ilinde lise öğrencilerinin riskli davranışları (statü suçu ve okul kurallarına aykırı davranma, öfkeyi kontrol edememek ve kavga etme, hafif hırsızlık, dikkat çekici tahripçilik, statü suçu ve başkalarını kandırma, uyuşturucu ve şiddet suçu, binalara zarar verme, kopya çekme davranışları gibi) üzerine yaptıkları araştırmada yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlerde bu tür sapma davranışların daha yüksek çıkmasıyla bu tez desteklenmiştir (akt: Aras ve diğerleri, 2007:192).

Gençlerin sapma davranışları ile şiddet davranışları ilişkiseldir ve gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörler yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlerin şiddet davranışlarında artışa da neden olabilmektedir.

Bu çalışma içerisinde savunulan gençlerin şiddet davranışlarını ve tanımlarını diğerleriyle etkileşim ile öğrendikleridir. Gençlerin şiddet davranışlarını etkileyen şiddet davranış ve tanımlarının yoğun olduğu kişilerle etkileşime geçmeleridir. Sosyo-ekonomik sınıf yapısı ve gençlerin sapma davranışlar gösteren arkadaşlarla etkileşimleri şiddet davranışlarını öğrenmelerinde de etkili olmaktadır.

Literatürde gençlerin şiddet davranışları ve sapma arkadaşlarla etkileşimleri sosyo-ekonomik sınıf yapısına göre tartışılmıştır. Etnografik çalışmaların gösterdiğine göre düşük sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlerin yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlere göre daha fazla şiddet davranışları göstermelerinin nedenlerinden birisi şiddet davranışları gösteren arkadaşlarla ve komşularla etkileşimde bulunmaları ve şiddet tanımlarına daha fazla maruz kalmalarıdır (Cohen 1955; Sullivan 1989; Willis 1977).

Heimer (1997) araştırmasında düşük ve yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısından gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerine etki eden faktörlerden şiddet davranışları gösteren arkadaşlarla ilişkilerin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda düşük sosyo-ekonomik sınıf yapısından gençlerin yüksek sosyo-ekonomik sınıf yapısındaki gençlere göre şiddet davranışlarından daha yüksek çıkmasının nedeni daha fazla şiddet davranışları gösteren arkadaşlarıyla etkileşimleri olduğunu bulmuştur (Heimer, 1997: 819).

Çalışmanın bu bölümde ayırıcı birleşimler teorisinden yararlanılarak gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan aile ve arkadaş grubunun etkisi tartışılmıştır. Çalışmanın toplumsal cinsiyet ve gençlerin şiddet davranışlarının ilişkisinin tartışıldığı alt bölümünde toplumsal cinsiyet rolleri, aile ve arkadaş grubunun etkisi bağlamında gençlerin toplumsal cinsiyete göre farklılaşan ya da benzeşen şiddet davranışları tartışılmıştır. Sosyo-ekonomik sınıf yapısı ve gençlerin şiddet davranışlarının tartışıldığı diğer bir alt bölümde ise gençlerin içerisinde yer

aldıkları sınıf yapılarının özellikleri bağlamında aile ve arkadaş grubunun gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerindeki etkisi tartışılmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ:

Bu araştırma, toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik sınıf yapısı bağlamında gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerine etki eden aile ve arkadaşlık ilişkileri, toplumsal cinsiyet rolleri, gencin, ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddet tanımlarının etkisini incelemektedir. Araştırma kapsamında kullanılan değişkenler bir alt bölümde ayrıntılı olarak verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Bağımlı Değişkenlerinin Ölçülmesi

3.1.1.1. Gencin Şiddet Davranışları

Bu araştırmada bağımlı değişken olarak gençlerin çeşitli şiddet davranışları incelenmiştir. Bu değişken üç boyutta ölçülmüştür:

A) Gencin Fiziksel Şiddet Davranışları:

Fiziksel şiddet davranışını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmıştır.

Öğrencilerin son 12 ay içerisinde gerçekleştirdikleri çeşitli fiziksel şiddet davranışları 9 madde ile ölçülmüştür. Örneğin bu maddeler arasında şunlar yer almaktadır; ‘Başlamış bir kavgaya karıştım’, ‘Cep çakısı, bıçak gibi kesici aletler taşıdım’ , ‘Kalabalık grupların kavgasında yer aldım’ bu maddeler birleştirilerek gencin fiziksel şiddet davranışları değişkeni oluşturulmuştur. Katılımcılar fiziksel şiddet davranışlarını gerçekleştirme sıklıklarını ölçen soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-

4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) beşli likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Fiziksel şiddet davranışı için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .81'dir.

B) Gencin Psikolojik Şiddet Davranışı:

Bu araştırmada gençlerin çeşitli psikolojik şiddet davranışları (dedikodu yapmak, birinin arkasından zarar verecek şekilde konuşmak, laf dalaşına girmek, küfür etmek, birine cinsel içerikli laf atmak ya da sarkıntılıkta bulunmak gibi) ölçülmüştür. Psikolojik şiddet davranışını ölçmek için geliştirilen maddelerin bazıları Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmıştır.

Araştırmada gençlerin son 12 ayda gerçekleştirdikleri psikolojik şiddet davranışları 4 madde ile ölçülmüştür. Örneğin bu maddeler arasında şunlar yer almaktadır; 'Birisine cinsel içerikli laf attım ya da sarkıntılıkta bulundum' 'Biriyle laf dalaşına girdim' 'Karşı tarafı kızdıracak şekilde küfür ettim' 'Birisine zarar verecek şekilde arkasından konuştum' bu maddeler birleştirilerek gencin psikolojik şiddet davranışları değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar psikolojik şiddet davranışlarıyla ilgili soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) beşli likert tipi ölçeğini kullanarak yanıtlamışlardır. Bu maddeler toplanarak psikolojik şiddet davranışı değişkeni oluşturulmuştur. Psikolojik şiddet davranışı için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .66'dır.

C) Gencin Şiddet Davranışı:

Bu araştırmada gençlerin şiddet davranışı çeşitli fiziksel şiddet davranışları (birine zarar vermek düşüncesiyle saldırmak, birine vurmak ya da vurmakla tehdit etmek, başkalarının parasını güç kullanarak almak, başkalarının malına zarar vermek, kavga etmek gibi) ve psikolojik şiddet davranışları (dedikodu yapmak, birinin arkasından zarar verecek şekilde konuşmak, laf dalaşına girmek, küfür etmek, birine cinsel içerikli laf atmak ya da sarkıntılıkta bulunmak gibi) birleştirilerek toplamda 13 madde ile gencin şiddet davranışı değişkeni oluşturulmuştur.

Yanıtlayıcılar şiddet davranışlarıyla ilgili soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) beşli likert tipi ölçeğini kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin şiddet davranışı için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .84' tür.

3.1.2. Araştırmanın Bağımsız Değişkenlerinin Ölçülmesi

3.1.2.1. Şiddet Tanımları:

Şiddet algısının şiddet davranışlarını öğrenmede önemli bir role sahip olduğu tartışıldığından dolayı, şiddet algısının üç boyutu bu araştırma kapsamında ölçülmektedir; gencin şiddet tanımları, gencin arkadaşlarının şiddet tanımları ve gencin ebeveynlerinin şiddet tanımlarıdır.

A)Gencin Şiddet Tanımları:

Araştırmada gençlerin şiddet tanımları; hangi durum ve koşullarda şiddetin kullanılacağı, şiddetin hak edilmesi, öç davranışı, kendini ve sevdiklerini koruma gibi kavramlar çerçevesinde ölçülmüştür. Gencin şiddet tanımlarını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmış; fakat bazıları da kendi kültürümüzü dikkate alarak geliştirilmiştir.

Araştırmada gençlerin şiddet tanımları 'Kişiler politik görüşleri için gerekirse şiddet kullanabilir', 'Kişiler namuslarını korumak için gerekirse şiddet kullanabilir', 'Kişiler bazen kendilerini savunmak için dövüşmek zorunda kalabilir', 'Eğer birisi size zarar verirse şiddeti hak ediyordur ', 'Birisi beni öfkelenirdiğinde şiddet yoluyla ondan öcümü alırım' bu ve benzeri 18 madde ile ölçülerek gencin şiddet tanımları değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar şiddet tanımlarıyla ilgili soruları Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (5) likert tipi ölçeğini kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin şiddet tanımlarının Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .86' dır.

B) Gencin Arkadaşlarının Şiddet Tanımları:

Gençlerin arkadaşlarının şiddet tanımları gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerine etki eden faktörlerden biridir. Bu nedenle araştırmada gençlerin arkadaşlarının şiddet tanımları değişkenlerden biri olarak ölçülmüştür. Araştırmada gençlerin arkadaşlarının şiddet tanımlarını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmış, benzer şekilde kültüre özgü maddeler geliştirilmiştir.

Araştırmada gençlerin arkadaşlarının şiddet tanımları değişkeni ‘Arkadaşlarının kavga edenleri ayırmayıp sadece seyretmeyi ne kadar doğru bulurlar?’ ‘Arkadaşlarınız yetişkinlerin nedensiz olarak birbirlerine vurmalarını ya da vurmakla tehdit etmelerini ne kadar doğru bulurlar?’ bu ve benzeri 5 madde ile ölçülerek değişken oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar arkadaşlarının şiddet algılarıyla ilgili soruları Kesinlikle Doğru bulmazlar (1) ile Kesinlikle Doğru bulurlar (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin arkadaşlarının şiddet tanımlarının Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .75’dir.

C) Gencin Ebeveynlerinin Şiddet Tanımları:

Gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerden biri de gencin ebeveynlerinin şiddet tanımlarıdır. Gencin ebeveynlerinin şiddeti olumlayan tanımlarına maruz kalması şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkilidir. Bu nedenle araştırmada gençlerin ebeveynlerinin şiddet tanımları; ‘Anne-Babanız kavga edenleri ayırmayıp sadece seyretmeyi ne kadar doğru bulurlar?’ ‘Anne-Babanız yetişkinlerin nedensiz olarak birbirlerine vurmalarını ya da vurmakla tehdit etmelerini ne kadar doğru bulurlar?’ bu ve benzeri 5 madde ile ölçülerek gencin ebeveynlerinin şiddet tanımları değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar ebeveynlerinin şiddet tanımlarıyla ilgili soruları Kesinlikle Doğru bulmazlar (1) ile

Kesinlikle Doğru bulurlar (5) likert tipi ölçeğini kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin ebeveynlerinin şiddet algısının Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .64'tür.

3.1.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini:

Araştırmanın temel tartışma konularından birisi gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre farklılık ve benzerliklerinin araştırılmasıdır. Gençlerin toplumsal cinsiyet rolleri (kadınlık ve erkeklik algı ve davranışları) şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre farklılaşmasında etkili olan faktörlerden biridir. Bundan dolayı; araştırmada gençlerin toplumsal cinsiyet rolleri bağımsız değişkenlerden biri olarak, kadınlık ve erkeklik olmak üzere iki boyutlu ölçülmüştür.

A) Kadınlık Algısı:

Araştırmada gençlerin toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan 'kadınlık algısı' değişkeni; 'Kadınlar yumuşak olmalıdır', 'Kadınların kavga etmesi hoş değildir', 'Kadınlar için namuslarını korumak önemlidir' Kızlar bir erkeğin sevgisini kazanmak için gerekirse diğer kızlarla dövüşebilir' bu ve benzeri 14 madde ile ölçülerek kadınlık algısı değişkeni oluşturulmuştur. Araştırmada gençlerin kadınlık algısını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu kuramsal okumalardan ve Onaran, Büker, Bir (1998)'in 'Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumları' na ilişkin alan araştırmalarında kullandıkları sorulardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Yanıtlayıcılar soruları Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin kadınlık algısının Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .64'tür.

B) Erkeklik Algısı:

Araştırmada gençlerin toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan 'erkeklik algısı' değişkeni; 'Erkeklik fiziksel güce dayanmalıdır', 'Erkekler sevgilisini korumak için gerekirse şiddet kullanmalıdır', 'Erkeklerin en önemli görevlerinden birisi ailesini korumaktır', 'Erkek sevgilisini korumak için gerekirse şiddet kullanmalıdır' bu ve benzeri 13 madde ile ölçülerek gencin erkeklik algısı değişkeni

oluşturulmuştur. Araştırmada gençlerin erkeklik algısını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu kuramsal okumalardan ve Onaran, Bükler, Bir (1998)'in 'Eskişehir'de Erkek Rol ve Tutumları' na ilişkin alan araştırmalarında kullandıkları sorulardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Yanıtlayıcılar soruları Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle katılıyorum (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin erkeklik algısı Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .78'dir.

3.1.2.3. Gencin Ailesel İlişkileri:

Araştırmanın temel tartışmalarından birisi gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerine etki eden faktörlerden birisinin ebeveynleriyle ilişkileridir. Gençlerin ebeveynlerinin denetim, disiplin ve şiddet davranışları bu öğrenme sürecinde etkilidir. Bundan dolayı; gencin ailesel ilişkileriyle ilgili değişken araştırmada bağımsız değişkenlerden biri olarak, üç boyutlu olarak ölçülmüştür:

A)Ebeveyn Denetimi:

Gençlerin şiddet davranışlarına etki eden faktörlerden biri de ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetim davranışlarıdır. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetimlerinin düşük olması gençlerin şiddet tanımlarını öğrenebilecekleri diğer sosyal gruplarla etkileşimlerini artırabilecektir. Araştırmada 'Ebeveyn Denetim' değişkeni 'Anne –babam genellikle dışarıda olduğum zamanlarda nerede olduğumu bilirler' , 'Anne – babam genellikle dışarıda olduğum zamanlarda kiminle birlikte olduğumu bilirler' bu ve benzeri sorular 4 madde ile ölçülerek, ebeveyn denetimi değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Evet ( ) ve Hayır ( ) ölçeğini kullanarak yanıtlamışlardır. Ebeveyn denetiminin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .61'dir.

B) Ebeveyn Disiplin:

Gençlerin ebeveynlerinin çocuklarını disiplin etme teknikleri ile gençlerin şiddet davranışlarının ilişkili olduğu literatürde tartışıldığından araştırmada ebeveynlerin disiplin pratikleri ölçülmüştür. Ebeveynlerin disiplin pratikleri

araştırmada iki boyutlu olarak ölçülmüştür. Bunlar ‘zorlayıcı disiplin etme pratikleri’ ve ‘açıklayıcı disiplin etme pratikleridir’.Ebeveyn disiplini değişkeni oluşturulurken Heimer’in (1999) çalışmasında kullandığı maddelerden yararlanılmıştır. Ebeveynlerin zorlayıcı disiplin etme pratikleri yanlış bir davranışta bulunduğum zaman anne babam; ‘Bazı yasaklar (dışarı çıkmama izin vermeme, harçlığımdan kesme v.b.) getirirler’ ‘Yaptığım hataları affetseler bile tartışmalarda yüzüme vururlar’ ‘Kavga ederiz ve bu genellikle üzülmemle sonuçlanır’ ‘Beni döver ya da hırpalarlar’ bu 4 madde ile ölçülerek ebeveynlerin zorlayıcı disiplin etme pratikleri değişkeni oluşturulmuştur.Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) Nadiren (2) Bazen (3) Sık Sık (4) Her Zaman (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Ebeveynlerin zorlayıcı disiplinin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .66’dır. Ebeveynlerin açıklayıcı disiplin etme pratikleri ise yanlış bir davranışta bulunduğum zaman anne babam; ‘Davranışlarının sonuçlarının yanlışlıklarını bana anlatırlar’ ‘Yaptığım hataları genellikle affederler’ ‘Yaptığım hataların zararlarını düzeltmem için bana şans verirler’ bu 3 madde ile ölçülerek ebeveynlerin açıklayıcı disiplin etme pratikleri değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) Nadiren (2) Bazen (3) Sık Sık (4) Her Zaman (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Ebeveynlerin açıklayıcı disiplinin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .67’dir.

C) Ebeveyn Şiddet Davranışı:

Gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerden birisi de ebeveynlerin şiddet davranışlarıdır. Bu amaçla araştırmada ebeveynlerin şiddet davranışları bağımsız değişkenlerden biri olarak ölçülmüştür. Araştırmada yanıtlayıcılara anne- babalarının şiddet davranışlarıyla ilişkili olarak ‘Anne- babanız hangi sıklıkla hararetli tartışır ya da birbirlerine bağırırlar?’ ‘Anne - babanız hangi sıklıkla birbirlerine şiddet uygular ya da uygulamakla tehdit ederler?’ bu ve benzeri 4 madde ile ölçülerek ebeveyn şiddet davranışı değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) Nadiren (2) Bazen (3) Sık Sık (4) Her Zaman (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Ebeveyn denetiminin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .75’tir.

3.1.2.4. Gencin Arkadaşlarının Şiddet Davranışı:

Gençlerin şiddet davranışını öğrenmelerinde arkadaşlarının şiddeti olumlayan tanımları önemli olduğu gibi şiddet davranışları da öğrenmeye etki eden faktörlerden biridir. Bundan dolayı; araştırmada gencin arkadaşlarının şiddet davranışları bağımsız değişkenlerden biri olarak ölçülmüştür. Gencin arkadaşlarının şiddet davranışını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmış; fakat bazıları da kendi kültürümüzü dikkate alarak geliştirilmiştir.

Bu değişken arkadaşların son 12 ay içerisinde ‘Cep çakısı, bıçak gibi kesici aletler taşıdı’ ‘Birisine zarar vermek düşüncesiyle saldırdı’, ‘Kalabalık grupların kavgalarında yer aldı’ bu ve benzeri 13 madde ile ölçülerek gencin arkadaşlarının şiddet davranışı değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) bilmiyorum (6) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin arkadaşlarının şiddet davranışı Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .92’dir.

3.1.2.5. Sosyo - Ekonomik Durum:

Sosyo-ekonomik sınıf yapısı bu araştırmadaki önemli bağımsız değişkenlerden biridir. Bu araştırmada gençlerin yer aldıkları sosyo-ekonomik sınıf yapısı yoksullukla ilişkili olarak; aile içerisinde ekonomik güçlük yüzünden ‘Ay sonunda faturaların ödenmesinde zorluk yaşandı’ ‘Aile üyeleri ekstra işlerde çalıştı’ ‘Aile içerisinde gerginlik yaşandı’ ‘ Borç para alındı’ ‘Eğitim masraflarından kısıldı’ ‘ Mutfak masraflarından kısıldı’ ‘ Harçlığımdan kısıldı’ gibi 7 madde ile ölçülerek sosyo-ekonomik sınıf yapısı değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) Nadiren (2) Bazen (3) Sık Sık (4) Her Zaman (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Sosyo-ekonomik sınıf yapısının Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .87’dir. Araştırmada gençlerin yer aldıkları sınıf yapısı alt ve orta sınıf olarak karşılaştırılmıştır.

3.1.2.6. Gencin Sapma Davranışı:

Araştırma kapsamında gencin sapma davranışı bağımsız değişkenlerinden biri olarak ölçülmüştür. Gencin sapma davranışlarını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey) (Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmıştır.

Son 12 ay içerisinde kaç kere gerçekleştirdiğinizi düşünerek; ‘Okuldan kaçtım’, ‘Alkol kullandım’, ‘Uyuşturucu kullandım’, ‘Polis tarafından karakola götürüldüm’, ‘Okulda disiplin soruşturması geçirdim’ 5 madde ile ölçülerek gencin sapma davranışı değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) bilmiyorum (6) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin sapma davranışı Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .60’dır.

3.1.2.7. Gencin Arkadaşlarının Sapma Davranışı:

Araştırma kapsamında gencin ‘arkadaşlarının sapma davranışı’ bağımsız değişkenlerinden biri olarak ölçülmüştür. Gencin arkadaşlarının sapma davranışlarını ölçmek için geliştirilen maddelerin çoğunluğu Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırmasından (National Youth Survey)(Elliot, Huizinga ve Ageton, 1985) uyarlanmıştır.

Son 12 ay içerisinde; yakın arkadaşlarınızın kaç kere gerçekleştirdiklerini düşünerek; ‘Okuldan kaçtı’, ‘Alkol kullandı’, ‘Uyuşturucu kullandı’, ‘Polis tarafından karakola götürüldü’, ‘Okulda disiplin soruşturması geçirdi’, ‘Oturduğum mahalledeki gençler kavgaya karıştı’, ‘Oturduğum mahalledeki gençler başkasının malını gasp etti’ 7 madde ile ölçülerek gencin arkadaşlarının sapma davranışı değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar soruları Hiç (1) ,1-2 kere (2), 3-4 kere (3), 5-6 kere (4), 7 ve daha fazla (5) 6 (bilmiyorum) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin arkadaşlarının sapma davranışının Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .80’dir.

3.1.2.8. Gencin Arkadaşlarıyla İlişkileri:

Araştırma kapsamında gençleriyle arkadaşlarıyla ilişkileri bağımsız değişkenlerden biri olarak ölçülmüştür. Gencin arkadaşlarıyla ilişkileri değişkeni oluşturulurken kuramsal okumalardan yararlanılmıştır. Arkadaşlarınızla ilişkilerinizi düşünerek, ‘ Arkadaşlarım duygu ve düşüncelerimi etkilerler’ , ‘Yakın arkadaşlarımı yalnız bırakmamak için benimde kavgaya katılmışlığım vardır’ , ‘ Yakın arkadaşlarımın beni korkak olarak görmemeleri için benim de kavgaya katılmışlığım vardır’ , ‘Zamanımın çoğunu arkadaşlarımla geçiriyorum’ bu ve benzeri 10 madde ile ölçülerek gencin arkadaşlık ilişkisi değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar arkadaşlık ilişkilerini ölçen soruları Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin arkadaşlık ilişkisinin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .70’dir.

3.1.2.9. Gencin Ebeveynleriyle İlişkileri:

Gencin ‘Ebeveynleriyle İlişkisi’ araştırmada bağımsız değişkenlerinden biri olarak ölçülmüştür. Araştırmada gencin ebeveynleriyle ilişkisi ‘ Anne – babamın tavsiyelerini hep dikkate alırım’ ‘Anne- babam başımı belaya sokacak bir davranışta bulunsam bana çok kızarlar’ bu ve benzeri 7 madde ile ölçülerek gencin ebeveynleriyle ilişkisi değişkeni oluşturulmuştur. Yanıtlayıcılar ebeveyn ilişkilerini ölçen soruları Kesinlikle Katılmıyorum (1) ile Kesinlikle Katılıyorum (5) likert tipi ölçeği kullanarak yanıtlamışlardır. Gencin ebeveynleriyle ilişkisi Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .76’dır.

3.1.3. Araştırmanın Geri Plan Değişkenleri:

Araştırma da bağımlı ve bağımsız değişkenlerin yanı sıra, gençlere cinsiyeti, yaşı, ebeveynlerinin meslekleri ve eğitimleri,ebeveynlerinin evlilik durumu, ailelerinin gelir durumu, ailelerinin herhangi bir ekonomik yardım alıp almadığı,gençlerin herhangi bir gelir getiren işte çalışıp çalışmadığı, kardeş sayısı, evde kaç kişi yaşadıklarıyla ilişkili sorular yöneltmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Muğla ilinde orta öğretim veren okullar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Muğla ili merkezinde orta öğrenim kurumlarının (9.ile 12. sınıflarında) okumakta olan 14 - 19 yaş arasındaki gençler oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçim tekniği olarak tabakalı örneklem kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ulaşılmak istenen örneklem grubu için okullar cinsiyet dağılımına ve sosyo-ekonomik yapıdaki farklılıkları yakalayabilmek için düz lise ve meslek liseleri olarak araştırma kapsamına giren okullar tabakalara ayrılarak örneklem seçimi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında 228 kadın ve 216 erkeğe toplamda ise 444 orta öğrenimde okumakta olan öğrenciden kişisel bildirim yöntemiyle bilgi alınmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak kişisel bildirim tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin seçilmesinin nedeni gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerin ölçülmesidir. Bu amaçla 10 sayfalık bir anket formu hazırlanmıştır. Bu tekniğin seçilmesi ile geniş sayıda ergenden veri toplanması sağlanmış ve gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerin derinlemesine incelenmesine imkan sağlamıştır.

Araştırmanın alan kısmı Muğla il merkezindeki üç okulda gerçekleştirilmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi adalet sistemine yansımış gençlerin şiddet suçları üzerine bir çok betimsel çalışma ve istatistiki veri bulunmaktadır. Araştırmanın amacı gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerin incelenmesidir. Orta öğrenim kurumlarında okumakta olan yalnızca şiddet davranışları gösteren değil, şiddet davranışları göstermeyen gençlerden de anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Böylece araştırma kapsamında incelenmesi amaçlanan gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörlerin etkisi daha derinlemesine incelenebilmiştir.

Araştırmaya başlamadan okuldaki yetkili yöneticiler ile görüşülmüş, araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiş, çalışmanın yapılması için izin alınmıştır. Araştırmanın alan kısmında birçok zorlukla karşılaşmıştır. Özellikle gençlerin şiddet davranışlarının çalışıldığı bu araştırmada bürokratik zorluklar yaşanmış; okullardaki yetkililer ile araştırmanın yapılması için izin sürecinde de zorluklarla karşılaşmıştır. Oysaki okullarda gençlerin şiddet davranışlarının önlenmesi için bu tür araştırmalar önemli olmakta ve okul yönetimi ile bu tür araştırmaları yapanların işbirliği gençlik şiddetinin önlenmesi için yeni açılımlar sağlayacaktır. Araştırmanın alan kısmında karşılaşılan zorluklardan biri de araştırmanın yapıldığı Muğla ilindeki liselerde sosyo-ekonomik sınıf yapısı olarak 'üst sınıftan gençlere' sınırlı düzeyde ulaşılmasıdır. Bu nedenle araştırma kapsamında sosyo-ekonomik sınıf yapısı karşılaştırması alt ve orta sınıftan gençlerin şiddet davranışlarının karşılaştırılması üzerine yapılandırılmıştır.

Araştırma kapsamında orta öğrenim kurumlarındaki (9. ile 12. sınıf) öğrencilerden toplamda 444 tane anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Yanıtlayıcılar anket formunu bir ders süresi (40 dakika) boyunca cevaplamışlardır. Araştırmanın amaçlarından biri gençlerin toplumsal cinsiyete göre şiddet davranışlarının benzerlik ve farklılıklarını ölçmeye dayandığı için mümkün olduğunca cinsiyete dağılımının eşit olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenle çalışmadaki okulların yapısı karışık cinsiyetli (düz lise) , kız ağırlıklı (kız meslek lisesi) ve erkek ağırlıklı liseden (turizm otelcilik ve meslek lisesi) eşit sayılarda veri toplanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın diğer bir amacı gençlerin sosyo-ekonomik sınıf yapısına göre değişen şiddet davranışlarının belirlenmesidir. Bu amaçla Muğla il merkezindeki okullarda sınıf yapısına göre (alt ve orta) eşit sayıda veri elde edilmesi amaçlanmıştır. Muğla il merkezinde, üst sınıf yapısındaki (öğrenci profili daha çok üst sınıftakilerden oluşan özel okullar olmadığı için) gençlere sınırlı sayıda ulaşılabilmiştir.

Araştırma kapsamındaki cevaplar diğer katılımcıların verdiği cevaplar ile toplu şekilde değerlendirildiği; bireysel değerlendirme içermediği için, yanıtlayıcıların kimliklerini açığa çıkaracak yönde (adı soyadı, okul adı, öğrenci numarası v.b.) sorular yöneltilmemiştir.

3.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

1. Gençlerin şiddeti olumlayan tanımları ile gençlerin şiddet davranışları arasında *pozitif* bir ilişki vardır.
  - a. Gençlerin ebeveynlerinin şiddeti olumlayan tanımları ile gençlerin şiddet davranışları arasında *pozitif* bir ilişki vardır.
  - b. Gençlerin arkadaş grubunun şiddeti olumlayan tanımları ile gençlerin şiddet davranışları arasında *pozitif* bir ilişki vardır.
2. Gençlerin geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile şiddet davranışları ilişkiseldir.
  - a. Geleneksel erkeklik rolleri ile gençlerin şiddet davranışları arasında *pozitif* bir ilişki vardır.
  - b. Geleneksel kadınlık rolleri ile gençlerin şiddet davranışları arasında *negatif* bir ilişki vardır.
3. Gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddet davranışları ile gençlerin şiddet davranışları arasında *pozitif* bir ilişki vardır.
  - a. Gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddet davranışlarının gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerindeki etkisi hem genç kadınların hem de genç erkeklerin şiddet davranışlarına etki etmektedir.
  - b. Gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddet davranışlarının gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerindeki etkisi hem alt hem de orta sınıftan gençlerin şiddet davranışlarına etki etmektedir.

4. Gençlerin ebeveynlerinin denetimi ile gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinin arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
  - a. Alt sınıftan ebeveynlerin denetimi ile şiddet davranışları arasında, orta sınıftan ebeveynlerin denetimi ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
  - b. Gençlerin ebeveynlerinin denetimi hem genç kadınların hem de genç erkeklerin şiddet davranışlarına etki etmektedir.
5. Gençlerin ebeveynlerinin zorlayıcı disiplin etme teknikleri kullanmaları ile gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif bir ilişki vardır.
  - a. Alt sınıftan gençlerin ebeveynleri orta sınıftan gençlerin ebeveynlerine göre daha fazla zorlayıcı disiplin etme tekniklerini kullanırlar. Bu da alt sınıftan gençlerin orta sınıftan gençlere göre şiddet davranışlarını daha fazla öğrenmelerinde etkili olacaktır.
6. Gençlerin ve arkadaşlarının sapma davranışları ile gençlerin şiddet davranışlarında pozitif yönde bir ilişki vardır.
  - a. Genç erkeklerin ve genç kadınların sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Genç erkeklerin ve genç kadınların arkadaşlarının sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
  - b. Alt sınıftan gençlerin ve orta sınıftan gençlerin sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Alt sınıftan gençlerin ve orta sınıftan gençlerin arkadaşlarının sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

7. Gençlerin ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ile şiddet davranışları arasında negatif yönde, gençlerin arkadaşlarıyla ilişkileri ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
  - a. Genç erkeklerin ve genç kadınların ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ile şiddet davranışları arasında negatif yönde, gençlerin arkadaşlarıyla ilişkileri ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Bu bölümde araştırmanın yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir. Bir sonraki bölüm araştırma sonucunda elde edilen bulguları ve yorumlarını kapsamaktadır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Elde edilen veriler, istatistiksel analizlere olanak sağlayacak şekilde kodlanmış, daha sonra istatistik paket programı olan Statistical Package for Social Science for Windows (SPSS. 16) programı kullanarak analiz edilmiştir. Çalışmada önce araştırmanın demografik özelliklerini belirlemek için betimsel amaçlı analiz yapılmıştır; daha sonra değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için, korelasyon ve t testi modelleri kullanılarak araştırmanın hipotezleri test edilmiştir.

4.1. Araştırmanın Betimsel Analizi:

Araştırma kapsamında orta öğrenimin dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıflarında okumakta olan 444 öğrenciden anket yöntemiyle bilgi alınmıştır. Araştırmaya katılan kadınların sayısı 228 (%51,4), araştırmaya katılan erkeklerin sayısı ise 216 (%48,6)'dır. Sonuçlar Tablo 4.1.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.1. Araştırmanın Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Dağılım	Yüzde
Kadın	228	51,4
Erkek	216	48,6

Araştırmaya katılan kişilerin yaşları 14 ile 19 arasındadır. Araştırmaya katılanların yaş ortalaması ise (16,3) tür. Sonuçlar Tablo 4.1.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.2. Araştırmanın Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Dağılım	Yüzde
14	4	0,9
15	133	30,0
16	117	26,4
17	112	25,2
18	70	15,8
19	8	1,8

Araştırmaya katılan gençlerin babalarının eğitim durumu sorulduğunda ise en çok 178 kişi (%40,1) ile ilkokul mezunu oldukları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.3.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.3. Araştırmaya Katılan Gençlerin Babalarının Eğitim Durumu

Gençlerin Babalarının Eğitim Durumu	Dağılım	Yüzde
Okur yazar	6	1,4
İlkokul Mezunu	178	40,1
Ortaokul Mezunu	71	16,0
Lise Mezunu	99	22,3
Üniversite Mezunu	85	19,1

Araştırmaya katılan gençlerin annelerinin eğitim durumu sorulduğunda ise en çok 222 kişi (%50) ile ilkokul mezunu oldukları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.4.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.4. Araştırmaya Katılan Gençlerin Annelerinin Eğitim Durumu

Gençlerin Annelerinin Eğitim Durumu	Dağılım	Yüzde
Okur yazar değil	16	3,6
Okur yazar	8	1,8
İlkokul Mezunu	222	50,0
Ortaokul Mezunu	46	10,4
Lise Mezunu	102	23,0
Üniversite Mezunu	45	10,1

Araştırmaya katılan gençlerin babalarının mesleki durumunda ise dağılım birbirine yakın olmakla birlikte; en çok 89 kişinin (%20) işçi oldukları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.5.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.5. Araştırmaya Katılan Gençlerin Babalarının Mesleki Dağılımı

Babalarının Mesleği	Dağılım	Yüzde
İşsiz	11	2,5
Geçici İşler	13	2,9
İşçi	89	20,0
Memur	87	19,6
Serbest	86	19,4
Esnaf	48	10,8
Emekli	60	13,5
Diğer	38	8,6

Araştırmaya katılan gençlerin annelerinin mesleki durumuna baktığımızda ise en çok 326 kişi ile (%73,4) ev hanımı oldukları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.1.6. Araştırmaya Katılan Gençlerin Annelerinin Mesleki Dağılımı

Annelerinin Mesleği	Dağılım	Yüzde
Ev Hanımı	326	73,4
İşçi	20	4,5
Geçici İşlerde Çalışıyor	22	5,0
Memur	40	9,0
Serbest	9	2,0
Esnaf	6	1,4
Emekli	6	1,4
Diğer	11	2,5

Araştırmaya katılan gençlerin ebeveynlerinin evlilik durumu sorulduğunda ise 395 kişinin(%89) ebeveynlerinin evli oldukları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.7.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.7 Araştırmaya Katılan Gençlerin Ebeveynlerinin Evlilik Durumu

Ebeveynlerin Evlilik Durumu	Dağılım	Yüzde
Evliler	395	89
Boşandılar	22	5
Boşanmadılar ama Ayrı Yaşıyorlar	3	0,7
Annem Hayatını Kaybetti	2	0,5
Babam Hayatını Kaybetti	10	2,3
Üvey Annem Var	3	0,7
Diğer	2	0,5

Araştırmaya katılan gençlerin tüm aile bireylerini düşünerek ailelerinin ortalama aylık gelirinin en çok 134 kişi (700-1200 TL.) (%30,2) olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.8.'de verilmiştir.

Tablo 4.1.8. Gençlerin Ailelerinin Gelir Durumu Dağılımı

Gelir Durumu	Dağılım	Yüzde
699 TL. ve altında	97	21,8
700-1200	134	30,2
1201-1700	96	21,6
1701-2200	30	6,8
2201-2700	35	7,9
2701-3200	17	3,8
3201-3700	12	2,7
3701 TL. ve üzerinde	14	3,2

Araştırmaya katılan gençlerin ailelerinin herhangi bir ekonomik yardım (belediye, yardım kuruluşları gibi) alanlarının sayısı 12 kişi (%2,7), almayanların sayısının 417 kişi (%93,9) olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan gençlerden 30 kişi (%6,8) herhangi bir gelir getiren işte çalışırken, 403 kişi (%90,8) herhangi bir gelir getiren işte çalışmamaktadır.

Araştırmaya katılan gençlerin kardeş sayılarının dağılımına baktığımızda ise 249 kişinin (%56,1) bir kardeşi olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.9.'da sunulmuştur.

Tablo 4.1.9. Gençlerin Kardeş Sayısı Dağılımı

Kardeş Sayısı	Dağılım	Yüzde
Bir kardeşim var	249	56,1
İki kardeşim var	90	20,3
Üç kardeşim var	32	7,2
Dört kardeşim var	12	2,7
Beş ve fazlası kardeşim var	18	4,1

Araştırmaya katılan gençlerin evde kaç kişi yaşadıklarının dağılımına baktığımızda ise en çok 237 kişinin (%53,4) ile 4 kişi yaşadıkları görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.1.10'da sunulmuştur.

Tablo 4.1.10. Gençlerin Hane Nüfusunun Dağılımı

Hanede Yaşayanlar	Dağılım	Yüzde
İki kişi	15	3,4
Üç kişi	70	15,8
Dört kişi	237	53,4
Beş kişi	79	17,8
Altı ve daha fazla	36	8,1

4.2. Araştırmanın Temel Değişkenin Test Edilmesi

Gençlerin fiziksel şiddet davranışının ortalama değeri ($x = 1,32$; $Sd = 0,53$), psikolojik şiddet davranışının ortalama değeri ($x = 1,78$; $Sd = 0,82$) ve şiddet davranışının ortalama değeri ($x = 1,45$; $Sd = 0,55$) dir. Sonuçlar Tablo 4.2.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.2.1.Gençlerin Şiddet Davranışı

	N	X	SD
Fiziksel Şiddet Davranışı	408	1,32	0,53
Psikolojik Şiddet Davranışı	433	1,78	0,82
Şiddet Davranışı	420	1,45	0,55

Gençlerin cinsiyete göre değişen şiddet davranışını ölçmek için t testi kullanılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki; erkekler ($x = 1,41$; $Sd = 0,63$) kadınlara oranla ($x = 1,22$; $Sd = 0,40$) daha fazla fiziksel şiddet davranışı göstermiştir, $t(426) = - 3,68$, $p < 0,001$. Erkekler ($x = 1,86$; $Sd = 0,9$) kadınlara oranla ($x = 1,70$; $Sd = 0,72$) daha fazla psikolojik şiddet davranışı göstermiştir, $t(431) = - 2,02$, $p < 0,01$.

Bununla birlikte erkekler ($x = 1,53$; $Sd = 0,64$) kadınlara oranla ($x = 1,37$; $Sd = 0,45$) daha fazla şiddet davranışı göstermiştir $t(418) = - 3,072$; $p < 0,001$ .Sonuçlar Tablo 4.2.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.2.2. Cinsiyete Göre Değişen Şiddet Davranışları t Testi

Erkekler	X	S	t
Fiziksel Şiddet Davranışı	1,41	0,63	-3,68
Psikolojik Şiddet Davranışı	1,86	0,9	-2,02
Şiddet Davranışı	1,53	0,64	-3,072
Kadınlar			
Fiziksel Şiddet Davranışı	1,22	0,40	-3,68
Psikolojik Şiddet Davranışı	1,70	0,72	-2,02
Şiddet Davranışı	1,37	0,45	-3,072

Gençlerin sosyo-ekonomik statüye göre değişen şiddet davranışını ölçmek için t testi kullanılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki; alt sınıftaki gençler ($x = 1,38$; $Sd = 0,53$) ile orta sınıftan gençlerin ($x = 1,23$; $Sd = 0,16$) şiddet davranışları arasında manidar bir farklılık $t(100) = 0,84$; $p > 0,05$ yoktur.

4.3. Araştırmanın Hipotezlerinin Test Edilmesi

4.3.1.Şiddet Tanımları ile Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:

Araştırmada Hipotez 1'de ortaya konulduğu gibi şiddetin olumlanan tanımları (gencin şiddet tanımları, arkadaşlarının şiddet tanımları, ebeveynlerinin şiddet tanımları) ile gençlerin şiddet davranışları (fiziksel ve psikolojik şiddet

davranışı) arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modelimize baktığımızda sonuçlar anlamlı çıkmıştır.

Gençlerin şiddeti olumlayan tanımları ile gencin fiziksel şiddet davranışı ($r = 0,31$; $p < 0,01$); gencin arkadaşlarının şiddeti olumlayan tanımları ile fiziksel şiddet davranışı ($r = 0,195$; $p < 0,01$); gencin ebeveynlerinin şiddeti olumlayan tanımları ile fiziksel şiddet davranışı ($r = 0,14$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Gencin şiddeti olumlayan tanımları ile psikolojik şiddet davranışı ($r = 0,272$; $p < 0,01$); gencin arkadaşlarının şiddet olumlayan tanımları ile psikolojik şiddet davranışı ($r = 0,308$; $p < 0,01$) ve gencin ebeveynlerinin şiddeti olumlayan tanımları ile psikolojik şiddet davranışı ($r = 0,268$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Gencin şiddeti olumlayan tanımları ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,317$; $p < 0,01$); gençlerin arkadaşlarının şiddeti olumlayan tanımları ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,282$; $p < 0,01$); gençlerin ebeveynlerinin şiddeti olumlayan tanımları ile şiddet davranışları ($r = 0,223$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Sonuçlar 4.3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.1. Şiddet Tanımları ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

ÖLÇÜM	Gencin Şiddet Algısı	Arkadaşlarının Şiddet Algısı	Ebeveynlerinin Şiddet Algısı
Fiziksel Şiddet	0,31**	0,195**	0,14**
Psikolojik Şiddet	0,272**	0,308**	0,268**
Şiddet Davranışı	0,317**	0,282**	0,223**

**Korelasyonlar 0.01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırmanın Hipotez 1'ini destekler nitelikte; gençlerin, ebeveynlerinin ve arkadaşlarının şiddeti olumlayan tanımları ile gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Buradan gençlerin, ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddeti olumlayan tanımlarının şiddet davranışlarını arttırdığı sonucuna varılabilir.

4.3.2.Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:

Araştırmada Hipotez 2'de ortaya konduğu gibi gençlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek için oluşturduğumuz korelasyon modelimize baktığımızda sonuçlar anlamlı çıkmıştır. Gençlerin erkeklik algısı ve fiziksel şiddet davranışın arasında, ($r = 0,272$; $p < 0,01$) gençlerin erkeklik algısı ve gençlerin psikolojik şiddet davranışları arasında, ($r = 0,232$; $p < 0,01$) gençlerin erkeklik algısı ve gencin şiddet davranışları arasında, ($r = 0,281$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Gençlerin kadınlık algısı ve fiziksel şiddet davranışları arasında, ($r = 0,017$; $p > 0,05$) gençlerin kadınlık algısı ve psikolojik şiddet davranışları arasında, ($r = 0,064$; $p > 0,05$) gençlerin kadınlık algısı ve gençlerin şiddet davranışları arasında ($r = 0,045$; $p > 0,05$) anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Sonuçlar Tablo 4.3.2.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.2.1. Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

ÖLÇÜM	Erkeklik	Kadınlık
Fiziksel Şiddet	0,272**	0,017
Psikolojik Şiddet	0,232**	0,064
Gencin Şiddet Davranışı	0,281**	0,045

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırmada Hipotez 2’de tartışıldığı gibi gençlerin geleneksel erkeklik algıları ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmekte, gençlerin geleneksel kadınlık rolleri ile şiddet davranışları arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Gençlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet davranışları arasındaki ilişkinin cinsiyet açısından karşılaştırılması için oluşturduğumuz korelasyon modelinin sonuçları ise şöyledir; Kadınların için geleneksel kadınlık rolleri algıları ve fiziksel şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,132$; $p > 0,05$) ve geleneksel kadınlık rolleri algıları ile psikolojik şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,010$; $p > 0,05$) ve kadınlar için geleneksel kadınlık rolleri algıları ile şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,083$; $p > 0,05$) anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Kadınlar için geleneksel kadınlık rolleri fiziksel şiddet davranışları, psikolojik şiddet davranışları ve şiddet davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamış olmasına rağmen ilişkinin yönünün negatif olması, kadınlık ve şiddet davranışları arasındaki ilişkinin daha derinlemesine incelenmesinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kadınlar için geleneksel erkeklik rolleri algıları ile fiziksel şiddet davranışları arasındaki ilişki ise pozitif ($r = 0,171$; $p < 0,05$) yönde ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ve psikolojik şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,192$; $p < 0,01$) ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ile şiddet davranışı arasında ($r = 0,200$; $p < 0,01$) pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Buradan kadınlar için geleneksel erkek rollerini benimsemenin şiddet davranışlarına pozitif; geleneksel kadınlık rollerini benimsemenin ise şiddet davranışlarını negatif bir etkisinin olabileceği sonucuna varılabilir.

Erkekler için ise geleneksel erkeklik rolleri algıları ve fiziksel şiddet davranışları arasında pozitif ($r = 0,276$; $p < 0,01$) ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ile psikolojik şiddet davranışları arasında pozitif ($r = 0,216$; $p < 0,01$) ve geleneksel erkeklik rolleri algıları ile şiddet davranışı arasında ($r = 0,287$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Erkekler için geleneksel kadınlık rolleri algıları ile fiziksel şiddet davranışları ($r = 0,94$; $p > 0,05$) ve geleneksel kadınlık rolleri algıları ile psikolojik şiddet davranışları arasında ($r = 0,112$; $p > 0,05$) arasında ve geleneksel kadınlık rolleri algıları ile şiddet davranışı arasında ($r = 0,125$; $p > 0,05$) anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.3.2.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.2.2. Cinsiyete göre Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısı ve Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Kadın	Kadınlık	Erkeklik
Fiziksel Şiddet Davranışı	- 0,132	0,171*
Psikolojik Şiddet Davranışı	- 0,010	0,192**
Şiddet Davranışı	- 0,083	0,200**
Erkek		
Fiziksel Şiddet Davranışı	0,94	0,276**
Psikolojik Şiddet Davranışı	0,112	0,216**
Şiddet Davranışı	0,125	0,287**

* Korelasyonlar 0,05 seviyesinde anlamlıdır

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

4.3.3.Gencin Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkisi:

Araştırmada Hipotez 3'de ortaya konduğu gibi gencin şiddet davranışı ile ebeveynin ve arkadaş grubunun şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modeline baktığımızda sonuçlar anlamlı çıkmıştır. Gencin ebeveynin şiddet davranışı ile fiziksel şiddet davranışı arasında ($r = 0,233$; $p < 0,01$) pozitif yönde; gencin ebeveynini şiddet davranışı ile psikolojik şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,165$; $p < 0,01$); gencin şiddet davranışı ile ebeveynin şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,209$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Gencin fiziksel şiddet davranışı ile arkadaş grubunun şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,408$; $p < 0,01$), gencin psikolojik şiddet davranışı ile arkadaş grubunun şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,436$; $p < 0,01$) ve gencin şiddet davranışı ile arkadaş grubunun şiddet davranışı arasında ($r = 0,447$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sonuçlar 4.3.3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.3.1.Gencin Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi:

Ölçüm	Ebeveynin Şiddet Davranışı	Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı
Fiziksel Şiddet Davranışı	0,233**	0,408**
Psikolojik Şiddet Davranışı	0,165**	0,436**
Şiddet Davranışı	0,209**	0,447**

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gencin şiddet davranışı ile ebeveynin ve arkadaş grubunun şiddet davranışı arasındaki ilişkinin cinsiyet açısından karşılaştırılması için oluşturduğumuz korelasyon sonuçları ise şöyledir; genç kadınlar için ebeveynin şiddet davranışı ile fiziksel şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,220$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki gencin şiddet davranışı ile ebeveynin şiddet davranışı arasında ($r = 0,191$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gencin psikolojik şiddet davranışı ile ebeveynin şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,114$; $p > 0,05$) anlamsız bir ilişki olduğu görülmektedir.

Kadınlar için arkadaş grubunun şiddet davranışı ile fiziksel şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,369$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, arkadaş grubunun şiddet davranışı ile psikolojik şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,394$; $p <$

0,01) anlamlı bir ilişki, arkadaş grubunun şiddet davranışı ile şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,405$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Genç erkekler için, ebeveynin şiddet davranışı ile fiziksel şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,293$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, ebeveynin şiddet davranışı ile psikolojik şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,238$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, ebeveynin şiddet davranışı ile şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,272$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Genç erkekler için arkadaş grubunun şiddet davranışı ile fiziksel şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,413$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, arkadaş grubunun şiddet davranışı ile psikolojik şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,452$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, arkadaş grubunun şiddet davranışı ile şiddet davranışı arasında pozitif yönde ($r = 0,456$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.3.3.2' de sunulmuştur.

Tablo 4.3.3.2. Gencin Cinsiyete Göre Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Kadın	Ebeveynin Şiddet Davranışı	Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı
Fiziksel Şiddet Davranışı	0,220**	0,369**
Psikolojik Şiddet Davranışı	0,114	0,394**
Şiddet Davranışı	0,191**	0,405**
Erkek		
Fiziksel Şiddet Davranışı	0,293**	0,413**
Psikolojik Şiddet Davranışı	0,238**	0,452**
Şiddet Davranışı	0,272**	0,456**

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırma bulguları Hipotez 3'ü destekler niteliktedir. Gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaş gruplarının şiddet davranışlarının gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Bu ilişkinin etkisi genç kadın ve erkekler için ilişkiseldir.

Gençin şiddet davranışı ile ebeveynin ve arkadaş grubunun şiddet davranışı arasındaki ilişkinin sosyo-ekonomik statüye göre açısından karşılaştırılması için oluşturduğumuz korelasyon sonuçları ise şöyledir; alt sınıftan gençlerin arkadaş grubunun şiddet davranışları ile gençlerin şiddet davranışı arasında ($r = 0,436$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Alt sınıftan gençlerin ebeveynlerinin şiddet davranışları ile gençlerin şiddet davranışı arasında ($r = 0,34$; $p > 0,05$) anlamlı bir ilişki yoktur. Orta sınıftan gençlerin arkadaş grubunun şiddet davranışları ile gençlerin şiddet davranışı arasında ($r = 0,487$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki, orta sınıftan gençlerin ebeveynlerinin şiddet davranışları ile gençlerin şiddet davranışı arasında ($r = 0,262$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.3.3.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.3.3. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Şiddet Davranışı ile Ebeveynin ve Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	Ebeveynlerin Şiddet Davranışları	Arkadaş Grubunun Şiddet Davranışları
Alt Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,34	0,436**
Orta Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,262**	0,487**

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Hipotez 3'de tartışıldığı gibi; gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaş grubunun şiddet davranışları gençlerin ile gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif yönde

bir ilişki vardır. Bu ilişki toplumsal cinsiyete göre değişmezken; sosyo-ekonomik statüye göre yalnızca alt sınıftan gençlerin ebeveynlerinin şiddet davranışlarının ile alt sınıftan gençlerin şiddet davranışı arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir.

4.3.4. Ebeveynlerin Denetimi ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki İlişki:

Araştırmada Hipotez 4’de tartışıldığı gibi gencin şiddet davranışı ile ebeveynlerin denetimi arasındaki ilişkinin ölçülmesi için oluşturduğumuz korelasyon modeline baktığımızda sonuçlar anlamlı çıkmıştır. Gencin ebeveynlerinin denetim davranışları ile gencin şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,163; p < 0,01$) anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.4.1.’de sunulmuştur.

Tablo 4.3.4.1. Ebeveyn Denetimi ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon ilişkisi

ÖLÇÜM	Ebeveyn Denetimi
Gencin Şiddet Davranışı	0,163**

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gençlerin sosyo-ekonomik statüye göre değişen ebeveyn denetimleri ile şiddet davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modeli sonuçlarına göre alt sınıftan gençlerin ebeveynlerinin denetimi ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,266; p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Orta sınıftan gençlerin ebeveynlerinin denetimi ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,124; p > 0,05$) anlamlı bir ilişki yoktur. Sonuçlar Tablo 4.3.4.2.’de sunulmuştur.

Tablo 4.3.4.2. Gençlerin Ebeveynlerinin Denetimi ile Sosyo-Ekonomik Duruma göre Şiddet Davranışları Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Ebeveyn Denetimi
Alt Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,266**
Orta Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,124

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırmada Hipotez 4’de tartışıldığı gibi ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetimi önemlidir. Çünkü gençlerin sapma davranışlar gösteren arkadaşlık grubu gibi şiddet davranışlarını öğrenebilecekleri diğer sosyal ilişki ağlarıyla etkileşimleri artabilecektir. Araştırma bulguları Hipotez 4’ü destekler nitelikte alt sınıftan ebeveynlerin gençleri denetimleri ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmekte iken orta sınıftan gençlerin ebeveynlerinin denetimleri ile şiddet davranışları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Gençlerin ebeveynlerinin denetimi ile gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen şiddet davranışlarını incelemek için oluşturduğumuz korelasyon modeli sonuçlarına göre genç kadınların şiddet davranışları ile ebeveynlerinin denetimi ($r = 0,140$; $p < 0,05$) arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Genç erkeklerin şiddet davranışları ile ebeveynlerinin denetimi arasında ($r = 0,150$; $p < 0,05$) da pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Sonuçlar Tablo 4.3.4.3.’de sunulmuştur.

Tablo 4.3.4.3. Gençlerin Ebeveynlerinin Denetimi ile Toplumsal Cinsiyete göre Değişen Şiddet Davranışları Korelasyon İlişkisi

ÖLÇÜM	Ebeveyn Denetimi
Genç Kadınların Şiddet Davranışı	0,14*
Genç Erkeklerin Şiddet Davranışı	0,15*

Korelasyonlar 0,05 seviyesinde anlamlıdır.

4.3.5.Ebeveynlerin Çocuklarını Disiplin Etme Teknikleri ile Gençlerin Şiddet Davranışı İlişkisi:

Araştırmanın Hipotez 5’de tartışıldığı gibi ebeveynlerin çocuklarını disiplin etme teknikleri ile gençlerin şiddet davranışı ilişkisini ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modelinin sonuçları anlamlı çıkmıştır. Ebeveynlerin çocuklarını disiplin etme tekniklerinden zorlayıcı disiplin etme teknikleri ile gençlerin şiddet davranışları arasında ($r = 0,21$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Ebeveynlerin

çocuklarını disiplin etme tekniklerinden açıklayıcı disiplin etme teknikleri ile gençlerin şiddet davranışı arasında ($r = -0,52$; $p > 0,05$) negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.5.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.5.1. Ebeveynlerin Çocuklarını Disiplin Etme Teknikleri ile Gençlerin Şiddet Davranışı Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Gencin Şiddet Davranışı
Zorlayıcı Disiplin Etme Tekniği	0,21**
Açıklayıcı Disiplin Etme Tekniği	-0,52

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gençlerin ebeveynlerinin sosyo-ekonomik duruma göre zorlayıcı disiplin etme tekniği kullanımları ile gençlerin şiddet davranışlarını arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullandığımız korelasyon modeli sonuçları şöyledir; alt sınıftan gençlerin ebeveynlerinin zorlayıcı disiplin tekniğini kullanmaları ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,172$; $p < 0,05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki, orta sınıftan gençlerin ebeveynlerinin zorlayıcı disiplin tekniğini kullanmaları ile şiddet davranışı arasında ($r = 0,205$; $p < 0,01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.5.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.5.2. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Ebeveynlerinin Zorlayıcı Disiplin Tekniği Kullanımları ile Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Gencin Şiddet Davranışı
Alt Sınıftan Ebeveynlerin Zorlayıcı Disiplin Etme Tekniği Kullanımı	0,172*
Orta Sınıftan Ebeveynlerin Zorlayıcı Disiplin Etme Tekniği Kullanımı	0,205**

* Korelasyonlar 0,05 seviyesinde anlamlıdır

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Araştırmanın bulguları Hipotez 5’de tartışıldığı gibi, ebeveynlerin zorlayıcı disiplin etme teknikleri ile gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Zorlayıcı disiplin teknikleri kullanımı ile gençlerin şiddet davranışları arasındaki ilişki sosyo-ekonomik statüye göre değişmemektedir. Alt sınıftan ebeveynler ile orta sınıftan ebeveynlerin zorlayıcı disiplin etme tekniklerini kullanmaları ile gençlerin şiddet davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

4.3.6.Gençlerin ve Arkadaş Grubunun Sapma Davranışları ile Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki:

Gençlerin ve arkadaş grubunun sapma davranışları ile şiddet davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modelinin sonuçları anlamlı çıkmıştır.

Gençlerin sapma davranışları ile psikolojik şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,61$; $p < 0,001$) anlamlı bir ilişki vardır. Gençlerin sapma davranışları ile fiziksel şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,64$; $p < 0,001$) ve gençlerin sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,68$; $p < 0,001$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Gençlerin arkadaşlarının sapma davranışları ile gençlerin psikolojik şiddet davranışları arasında ($r = 0,39$; $p < 0,001$) ; gençlerin arkadaşlarının sapma davranışları ile gençlerin fiziksel şiddet davranışı arasında ($r = 0,40$; $p < 0,001$) pozitif yönde; gençlerin arkadaşlarının sapma davranışları ile gençlerin şiddet davranışları arasında ($r = 0,42$; $p < 0,001$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.6.1.’de sunulmuştur.

Tablo 4.3.6.1. Gençlerin ve Arkadaş Grubunun Sapma Davranışları ile Gençlerin Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	Gençlerin Sapma Davranışları	Gençlerin Arkadaş Grubunun Sapma Davranışları
Psikolojik Şiddet	0,61**	0,39**
Fiziksel Şiddet	0,64**	0,40**
Şiddet Davranışı	0,68**	0,42**

**Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen şiddet davranışları ile sapma davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek için korelasyon modelinin sonuçları ise şöyledir; genç kadınların sapma davranışları ile şiddet davranışları arasında ($r = 0,628$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve genç kadınların şiddet davranışları ile arkadaşlarının sapma davranışları arasında ($r = 0,354$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Genç erkeklerin şiddet davranışları ile sapma davranışları arasında ($r = 0,710$; $p < 0,01$) ile genç erkeklerin arkadaşlarının sapma davranışları arasında ($r = 0,453$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.6.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.6.2. Gençlerin Toplumsal Cinsiyete göre Değişen Şiddet Davranışları ile Sapma ve Arkadaşlarının Sapma Davranışları Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Sapma Davranışları	Arkadaşlarının Sapma Davranışları
Genç Kadınların Şiddet Davranışı	0,628**	0,354**
Genç Erkeklerin Şiddet Davranışı	0,710**	0,453**

** Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gençlerin sosyo-ekonomik duruma göre değişen şiddet davranışları ile sapma davranışları ve arkadaşlarının sapma davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modeli sonuçlarına göre; alt sınıftan gençlerin şiddet davranışı ile sapma davranışları arasında ($r = 0,682$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı; alt sınıftan gençlerin şiddet davranışı ile arkadaşlarının sapma davranışları arasında ($r = 0,407$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Orta sınıftan gençlerin şiddet davranışı ile sapma davranışları arasında ($r = 0,679$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı; orta sınıftan gençlerin şiddet davranışı ile arkadaşlarının sapma davranışları arasında ($r = 0,454$; $p < 0,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.6.3.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.6.3. Gençlerin Sosyo-Ekonomik Duruma Göre Değişen Şiddet Davranışları ile Sapma ve Arkadaşlarının Sapma Davranışları Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Sapma Davranışları	Arkadaşlarının Sapma Davranışları
Alt Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,682**	0,407**
Orta Sınıftan Gençlerin Şiddet Davranışı	0,679**	0,454**

** Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

4.3.7. Gençlerin Ebeveynleri ve Arkadaşlarıyla İlişkisi ile Şiddet Davranışı İlişkisi

Gençlerin ebeveynleri ve arkadaşlarıyla ilişkisi ile şiddet davranışının ilişkisini ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modeli sonuçları şöyledir; gençlerin ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ile şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,134$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki, arkadaşlarıyla olumsuz ilişkileri arasında pozitif yönde ($r = 0,348$; $p < 0,01$) bir ilişki vardır. Sonuçlar 4.3.7.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.7.1. Gençlerin Ebeveynleri ve Arkadaşlarıyla İlişkileri ile Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

Ölçüm	Ebeveynleriyle Olumlu İlişkileri	Arkadaşlarıyla Olumsuz İlişkileri
Gençlerin Şiddet Davranışı	-0,134**	0,348**

** Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

Gençlerin ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ve arkadaşlarıyla olumsuz ilişkilerinin ile toplumsal cinsiyete göre şiddet davranışları arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturduğumuz korelasyon modeli sonuçları ise şöyledir; genç kadınların ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ile şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,208$; $p < 0,01$) anlamlı, arkadaşlarıyla olumsuz ilişkileri ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,410$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki vardır.

Genç erkeklerin ebeveynleriyle olumlu ilişkileri ile şiddet davranışları arasında negatif yönde ($r = -0,80$; $p < 0,01$), arkadaşlarıyla olumsuz ilişkileri ile şiddet davranışları arasında pozitif yönde ($r = 0,299$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçlar Tablo 4.3.7.2.'de sunulmuştur.

Tablo 4.3.7.2. Gençlerin Ebeveynleriyle Olumlu İlişkileri ve Arkadaşlarıyla Olumsuz İlişkilerinin ile Toplumsal Cinsiyete göre Şiddet Davranışları Arasındaki Korelasyon İlişkisi:

Ölçüm	Ebeveynleriyle Olumlu İlişkileri	Arkadaşlarıyla Olumsuz İlişkileri
Genç Kadınların Şiddet Davranışı	-,208**	0,410**
Genç Erkeklerin Şiddet Davranışı	-0,80**	0,299**

** Korelasyonlar 0,01 seviyesinde anlamlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Nüfusun önemli bir kısmının gençlerden oluştuğu Türkiye’de gençlerin şiddet olayları önemli bir toplumsal problemdir ve sayısı her geçen gün artarak devam etmektedir.

Bu çalışmada gençlerin şiddet davranışlarını diğerlerinden etkileşim ile öğrendikleri savunulmuştur. Bu öğrenme sürecinde bir toplumdaki şiddetle ilişkili tanımlar gencin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Araştırma sonuçlarıyla desteklendiği gibi gençlerin şiddet davranış ve tanımlarını öğrendikleri birincil ilişki gruplarından aile ve arkadaş grubunun şiddeti olumlayan tanımları ve şiddet içeren davranışları gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olmaktadır.

Çalışmanın özgün yanlarından birisi gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre benzerlik ve farklılıklarında etkili olabilecek faktörlerin incelenmesidir. Böylece çalışmada yalnızca genç erkeklerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörler değil; aynı zamanda genç kadınların da şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan faktörler de araştırılmıştır.

Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan aile ve arkadaş grubunun şiddet davranışlarının etkisinin genç kadın ve erkeklerin şiddet davranışına yönelmelerinde etkili bir faktör olduğu görülmüştür.

Gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olan diğer bir faktör ise sapma davranışlardır. Araştırma sonuçlarıyla desteklendiği gibi sapan davranışlar hem genç kadınların hem de genç erkeklerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Gençler, özellikle ergenlik çağlarında zamanlarının büyük

bir kısmını arkadaşları ile geçirmektedirler. Hem genç kadınların hem de genç erkeklerin sapan davranışlar gösteren arkadaşlık ilişkileri ile şiddet davranışlarını öğrenme riskleri artırmaktadır.

Ebeveynlerin gençler üzerindeki denetimleri önemlidir. Ebeveyn denetimi ile gençlerin şiddet davranışlarını öğrenebilecekleri sapan arkadaşlık ilişkileri gibi diğer sosyal ilişki ağlarıyla etkileşimleri azalacak; bu da gençlerin şiddet davranışlarını öğrenme risklerini ortadan kaldıracaktır. Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi hem genç kadınların hem de genç erkeklerin ebeveynlerinin denetimlerinin fazla olması gençlerin şiddet davranışlarını öğrenme risklerini azaltacaktır.

Gençlerin ebeveynleri ile olumlu ilişkilerinin şiddet davranışlarına yönelmelerinde koruyucu bir etkisi vardır. Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi hem genç kadınların hem de genç erkeklerin ebeveynleri ile olumlu ilişkileri şiddet davranışlarına yönelmemelerini engelleyebilmektedir.

Genç erkek ve kadınların şiddet davranışlarının farklılaşmasındaki en önemli faktör geleneksel toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolleri de diğerleriyle etkileşim ile öğrenilen davranış kalıplarıdır. Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi geleneksel erkeklik rolleri içerisinde birçok saldırgan norm bulundurmakta ve gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olmaktadır. Geleneksel kadınlık rolleri ise içerisinde saldırgan norm bulundurmamakta ve gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde negatif yönde bir etkide bulunmaktadır. Bu nedenle gençlerin benimsediği geleneksel erkeklik ve kadınlık rolleri gençlerin şiddet davranışlarının toplumsal cinsiyete göre farklılaşmasındaki en büyük faktördür. Bir toplumda etkili olan ideal erkeklik algıları ve ideal kadınlık algıları zamansal ve mekansal olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle gençlerin toplumsal cinsiyete göre değişen şiddet davranışlarını incelenirken erkeklik ve kadınlık rollerine hegemonik bir bakış açısıyla yaklaşılmalı ve değişkenlik gösteren zamansal ve mekansal kadınlık ve erkeklik rolleri algıları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Sosyo-ekonomik statü ile gençlerin şiddet davranışları arasındaki ilişki çoğu çalışmada yoksulluk bağlamında ekonomik bir bakış açısı ile çalışılmıştır. Bu çalışmanın diğer bir özgün yanı aile ve arkadaş grubunun gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerindeki etkisinin sosyo-ekonomik statü bağlamında incelenmesidir.

Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi hem alt sınıftan hem de orta sınıftan gençlerin ebeveynlerinin ve arkadaşlarının şiddet davranışları gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkilidir. Gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olan sapma davranışlar ve arkadaşlarının sapma davranışları faktörü hem alt sınıftan hem de orta sınıftan gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn denetiminin az olmasının alt sınıftan gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerine etki ederken, orta sınıftan gençlerin şiddet davranışlarına yönelmelerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Araştırma sonunda ortaya çıkan bir diğer sonuç ise alt sınıftan ebeveynlerin orta sınıftan ebeveynlere göre çocuklarını disiplin etme tekniklerinden olan ‘zorlayıcı disiplin tekniğini’ daha fazla kullandıklarıdır. Zorlayıcı disiplin etme teknikleri gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olmakta ve alt sınıftan gençlerin şiddet davranışlarına, orta sınıftan gençlere göre daha fazla yönelmelerinde etkili etmektedir.

Bu çalışmanın amaçlarından birisi gençlerin aile ve arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde sosyo-ekonomik statüye göre değişen ve benzerlik gösteren şiddet davranışlarının incelenmesidir. Gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olan birçok faktörün alt sınıf ve orta sınıftan gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmanın Muğla gibi küçük bir ilde

gerçekleştirilmesi ve üst sınıftan gençlere sınırlı sayıda ulaşılabilmesi nedeniyle gençlerin sosyo-ekonomik duruma göre değişen şiddet davranışlarına etki eden faktörler tam olarak belirlenememiştir. Bu da çalışmanın en büyük sınırlılıklarından birisidir.

Bu çalışmada gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde ve yönelmelerinde etkili olan aile ve arkadaş grubunun etkisi; toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum bağlamında araştırılmıştır. Çalışmanın birincil amacı gençlik şiddeti çalışmalarına kaynak oluşturabilecek şekilde yeni açılımlar sağlamaktır. Bu tür yaklaşımlı bir araştırmanın gençlerin şiddet olaylarının daha fazla görüldüğü büyük kentlerde de araştırılması gençlerin neden şiddet davranışlarına yöneldiklerine dair bilgiler vererek, gençlerin şiddet olaylarının önlenmesi için geliştirilecek projeler için kaynak oluşturabilecektir.

Araştırma sonuçlarının desteklediği gibi, gençlerin şiddet tanım ve davranışlarını öğrendikleri sosyal ilişki gruplarının başında aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşimleri gelmektedir. Bu nedenle gençlik şiddetini önlemeye yönelik geliştirilecek programlara gençlerin aileleri ve arkadaş grupları da dahil edilmelidir. Örneğin Avustralya, Kanada, Çin, Danimarka, İsrail, Tayland, Güney Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde gençlik şiddetini önlemek için geliştirilen programlarda aile ve arkadaş gruplarıyla etkileşim içerisinde olmanın başarılı sonuçlar getirdiği görülmüştür.

Gençlik şiddetini önlemeye yönelik aile merkezli geliştirilen programlardan birisi ev ziyaretleridir. Bu tür programlarda hemşireler ve diğer sağlık görevlileri çocukluktan itibaren kişilerin evlerini düzenli olarak ziyaret ederler. Ev ziyaretleri programları ailelere özellikle de alt gelir grubundaki annelere, şiddet davranışı gösterme riskleri taşıyan çocukların ailelerine ulaşarak; onlara eğitim, destek, danışmanlık ve denetim sağlamaktadır (Kellermann ve diğerleri,1998; Thronton ve diğerleri,2000). Aile ziyaretleri programlarının uzun vadede gençlerin şiddet ve diğer sapma davranışlara yönelmelerinde çok büyük oranlarda etkili olduğu görülmüştür (Johson,Walker,1987;Lally,Mangione,Honig1988;Seitz,Rosenbowm,Apfel,1985;

Olds ve diğeri 1998; Farrington ve Welsh 1999).Bir diğeri gençlik şiddetini önlemeye yönelik programlardan birisi terapi bakış açılı programlardır. Amerika Birleşik Devletlerinde uygulanan ‘Family Therapy’ ve ‘Multisystemic Therapy’ programlarının uzun dönemde gençlerin şiddet ve diğeri sapma davranışlara yönelmelerinde önleyici etkisi olduğu görülmüştür. Bu terapi programlarının bir çok formu bulunmakla birlikte; özellikle üzerinde durulan ebeveyn ve çocuklarının arasındaki problemleri çözmeye yönelik olanlardır (Guerra ve Williams, 1996) (akt: World Report on Violence and Health,2002: 41,42).

Gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde ailesel faktörlerin başında ebeveynlerin şiddet davranışları gelmektedir. Bu nedenle ilk olarak aile içi şiddet olaylarını önleyici programlar geliştirilmelidir. Ebeveynlerin çocuklarını disiplin etme tekniklerinde şiddet davranışlarını kullanmaları gençlerin şiddet davranışlarını öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle yetişkinlerin eğitimine odaklı projelerin geliştirilmesi gençlik şiddetinin önlenmesinde etkili olacaktır. Bu tür geliştirilecek programlar ebeveyn ve çocukları arasındaki duygusal bağlılığı artırıcı, başarılı çocuk yetiştirme tekniklerini geliştirici ve çocukların kendi davranışlarını kendilerinin kontrol etmesini sağlayıcı eğitimleri kapsayabilir. Bu türde geliştirilen programlara bir örnek olarak Avustralya’da ailelere yönelik olarak yürütülen ‘Triple-P-Positive Parenting Programme in Australia’ verebiliriz (Sanders 1999;akt World Report on Violence and Health,2002:42).Bu program geniş izleyici kitlesine ulaşabilen medya kampanyalarıyla desteklenmekte, bütün ailelere ulaşarak başarılı çocuk eğitimini geliştirici programlar yürütülmektedir. Yukarıda örnekleri verilen çeşitli ülkelerdeki gençlerin şiddet davranışlarını önlemeye yönelik olarak geliştirilen aile etkisi merkezli programlar geliştirilerek Türkiye’de de uygulanması gençlerin şiddet olaylarının önlenmesinde etkili olacaktır.

Gençler özellikle ergenlik dönemlerinde zamanlarının çoğunu arkadaşları ile geçirmektedir. Araştırma sonuçlarıyla da desteklendiği gibi; gençlerin şiddet tanım ve davranışlarını öğrenebilecekleri sosyal ilişki ağlarından birisi de arkadaşlık ilişkileridir. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki denetimlerinin düşük olması, gençlerin şiddet tanım ve davranışlarını öğrenebilecekleri sapma davranışlar gösteren arkadaşlar gibi sosyal gruplarla etkileşimlerini artırabilecektir. Bu nedenle

ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlık ilişkilerini denetlemeleri önemlidir. Gençlerin ailelerine ve arkadaşlarına duygusal bağılıklarının şiddeti davranışlarına yönelmelerinde koruyucu bir etkisi vardır. Bu nedenlerle gençlik şiddetini önlemek için geliştirilebilecek programlarda okul ve ilgili kurumlarda rehberlik servislerinin artırılması gençlerin arkadaşlık ilişkilerindeki problemleri çözmeye yönelik danışmanlık hizmetleri verilmesi ve bu hizmetler verilirken gencin aile ve arkadaşlık ilişkilerinin gözlemlenmesi etkili olacaktır. Gençlerin gelişim dönemleri boyunca pozitif rol modelleriyle büyümeleri şiddete yönelmelerinde koruyucu faktörlerdendir. Bu nedenle bu tür danışmanlık hizmetlerinde özellikle sapma davranışlar gösterme riskleri yüksek gençler gözlemlenerek pozitif rol modelleri ve rehberlerle şiddet davranışa yönelmelerinin önüne geçilebilir. Bu tür danışmanlık hizmeti verebilecekler gençten daha üst sınıflarda okuyan öğrenciler, öğretmenler, rehberlik servislerinde çalışan profesyoneller olabilir.

KAYNAKÇA

Agnew R. (1994). “The Techniques of Neutralization And Violence” *Criminology* 32 (4):555-579.

Akers, Ronald L., Krohn, D., Lanza – Kaduce , L., Radosevich, M. (1979). “Social Learning and Deviant Behavior: A Specifict Test Of a General Theory” *American Sociological Review*, (44): 636-655.

Akduman G., Akduman B., Cantürk G.(2007) “Ergen Suçluluğunda Bazı Kişisel ve Ailesele Özelliklerin İncelenmesi” *Türkiye Peditri Araştırmaları* (42):156-161.

Aras Ş., Günay T., Özan S., Orçın E. (2007). “İzmir İlinde Lise Öğrencilerinin Riskli Davranışları” *Anatolian Journal of Psychiatry* (8):186-196.

Aytaç S. (1994) .“Çocuk ve Suç” *Mülkiyeliler Dergisi* Cilt:XIX, (179-180) : 93-100

Ayan S. (2007) “ Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri” *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (8):214-216.

Balcıoğlu İ. (2001) *Şiddet ve Toplum* Bilge Yayınevi, İstanbul.

Bernburg J.ve Thorlindsson T. (2005). “Violent Values,Conduct Norms and Youth Agression:A Multilevel Study in Iceland” *The Sociological Quartely* ,(46):457-478.

Cernkovich A.S., Nadine L.,Giordano C.P. (2008) ‘Predicting Adolescent and Adult Antisocial Behavior Among Adjudicated Delinquent Females’ *Crime and Delinquency* 54(1):3-33.

Chesney –Lind M. (2003). “ Beyond Bad Girl : Feminist Perspectives of Female Offending” The Blackwell Companion to Criminology içinde, Edit by:Colin Sumner. Sf:255-267. The Blackwell Publishing

Chesney –Lind M. ve Pasko L. (2004). *The Female Offender :Girls, Women and Crime* Thousand Oaks,CA :Sage.

Chesney –Lind M. (2004) “Girls and Violence:Is The Gender Gap Closing?” Sf:1-8 National Electronic Network on Violence Against Women.

<http://www.icvp.org/downloads/Conf05ChesneyLindPaperGirlsViolence.pdf>

Collier R. (2003) ‘Masculinities and Crime:Rethinking the Man Question?’ The Blackwell Companion to Criminology içinde, Edit by:Colin Sumner, .Sf :285-308. The Blackwell Publishing

Connell R. W. (1998) *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* Ayrıntı Yayınları; İstanbul.

Çınar P. (2005) ‘Hangimiz Daha Saldırgan?’ Türk Psikoloji Bülteni 11 (36): 76-80.

Dahlenberg ,L. L., ve Potter,L. (1998) “Youth Violence in the United States Major Trends,Risk Factors and Prevention Approaches”*American Journal of Preventive Medicine* (1484):259-272.

Demez G. (2005) *Kabadayılıktan Sanal Delikanlıya Değişen Erkek İmgesi* Babil Yayınları, İstanbul.

Demren Ç. (2005) ‘Hegemonik Erkeklik – Erkeklik Kavramlarına Antropolojik Bir Bakış’ *Gelenekten Geleceğe Antropoloji* içinde. Yayına Hazırlayanlar: Belkıs Kümbetoğlu, Hande Birkalan Gedik: 274-292.

Dönmezer, S. (1943), “Garp memleketlerinde ve memleketimizde çocuk suçluluğunun umimi inkişafı”, İş Mecmuası Çocuk Sayısı, 34 :96-126.

Egbue G. N. (2006) ‘Socio-Cultural Factors in Nigerian Male Youth Violence: Relationship with Education and Employment’ *Journal Sociology Science* ,12 (1): 1-10.

Erten, Y. ve Ardalı ,C. (1996) ‘Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları’ *Cagito Dergisi* , 6-7 (Kış-Bahar 1996): 143-164

Ergenç S. (2008) ‘Çocuk İçin Sokak Tehlikesi ve Çocuk Suçluluğu’ http://sedatergenc.blogcu.com/cocuk-icin-sokak-tehlikesi-ve-cocuk-suclulug1_28984471.html

Erman T. (2003) ‘‘ Kent Yoksulu ve Şiddet: Gecekondu Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım’’ Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları içinde. Editör Yasemin Özdek. TODAİE yayınları, Ankara: 193-202.

Elliott S. D. (1994) ‘ Youth Violence: An Overview’ Center for the Study and Prevention of Violence’ The Aspen Institute’s Children’s Policy Forum ‘Children and Violence Conference’.sf:1-9.

Erlanger S. H. (1974), ‘Social Class and Corporal Punishment in Childrearing :A Reassessment’ *American Sociological Review* 39(1): 68-85.

Farrington D. P .(2000), ‘Epidemiology of Juvenile Violence’ *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 9 (4):733-748.

Hancı İ.H. (1995), ‘‘ Gecekondulaşma ve çocuk suçluluğu’’, *Adli Tıp Dergisi*,11:55-62.

Hancı, İ.H., Demirçin S., Ege B., Coşkunol H. (1993), ‘‘1988-1990 yılları arasında İzmir çocuk mahkemesinde davaları sonuçlanan çocukların demografik özellikleri’’, *Ege Tıp Dergisi* ,32:357-360.

Hancı İ.H. (1999) ‘‘ Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara: İç Göçler ve Çarpık Kentleşme’’ *İzmir Tabip Odası Bülteni* (6): 24-28.

Hogeveen R. B. (2007), “Youth and Violence” *Sociology Compass* 1 (2): 463-484.

Hagan J. , Gillis A. R. and Simpson J. (1979) ‘The Sexual Stratification of Social Control: A Gender-Based Perspective on Crime and Delinquency’ *British Journal of Sociology*, 30 (1):1151-1178

Hagan J , Gillis A. R. and Simpson J. (1990) Clarifying and Extending Power – Control Theory *AJS* , 95(4):1024-1037.

Heimer, K. (1996) ‘ Gender , Interaction and Delinquency : Testing A Theory of Social Control’ *Social Psychology Quarterly* , 59 (1):39-61

Heimer, K. (1997)‘Socioeconomic Status,Subcultural Definitions and Violent Delinquency’ *Social Forces* , 75 (3) :799-833.

Heimer, K. ;Coster De S. (1999) ‘The Gendering Of Violent Delinquency’ *Criminology*, 37 (2) :277-318

Hughes R. Jr.and Maureen P. –J. (1996) ‘Social Class Issues in Family Life Education’ *Family Relations* , 45(2) :175-182.

İçli T. (2001) ‘*Kriminoloji*’. Bizim Büro, Ankara.

Jensen, Gary F. (2007) ‘Social Learning and Violent Behaviour’. The Cambridge Handbook of Violent Behavior . Editors, David Flannery, Alexander Vazonsyi and Irwin Waldman. New York: Cambridge University Press.

Koca Nedim M. , İyidoğan B.(2006) ‘Leydi Devri Bitti,Ladetteler Geliyor’ *Haftalık Dergisi*,168 Haziran :19-22.

Krienert L. Jessie (2003) 'Masculinity and Crime :A Quantitative Exploration of Messerschmidt's Hypothesis' *Electronic Journal of Sociology* : 1-30

<http://www.soc.iastate.edu/sapp/Masculinity2.pdf>.

Luke P. K. (2008) 'Are Girls Really Becoming More Violent' *Journal of Women and Social Work* 23 (1) : 38-50.

Matsueda R.L. (1988) 'The Current State Of Differential Association Theory' *Crime and Delinquency*, *Crime and Delinquency* (34) :277-306.

McCarthy B. , Felmlee D. , Hagan J. 2004; 'Girl Friends Are Better: Gender ,Friends and Crime Among School and Street Youth' *Criminology* 42 (4) :805-835.

Ness D. C. (2004) 'Why Girls Fight :Female Youth Violence In The Inner City' *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 2004; (32) :32-48.

Onur H. ve Koyuncu B. (2004) "Hegemonik Erkekliğin Bilinmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Oluşumları ve Krizleri Üzerine Düşünceler" *Toplum ve Bilim Dergisi* (Güz 2004), (101): 31-50.

Özbay, Ö. (2003), "Merton's Strain Theory: Evidence from Highschools in Ankara", *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1):59-76.

Polat O. (2002) "Çocuk Suçluluğu"

<http://www.kriminoloji.com/cocuk%20suclulugu>. Erişim Tarihi: 20.01.2009.

Saran, N. (1968), *İstanbul Şehrinde Polisile İlgisi olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo-kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma*. İstanbul:Taş Matbaası.

Steffensmeier D., Allan E. (1996) ' Gender and Crime : Toward a Gender of Female Offending' *Annual Review of Sociology* (22) : 459-487.

Sutherland E. H. ve Donald R. C. (1960) *Principles of Criminology* Sixth Edition. Chicago : J.B. Lippincott Company.

Segal L. (1990) *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler, Değişen Erkekler* Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Simon L. R., Kuei – Hsiu Lin ,Leslie C. G. (1998) ‘Socialization in the Family of Origin and Male Dating Violence : A Prospective Study’ *Journal of Marriage and the Family* 60 (2) :467-478.

OJJDP’s Study Groups (2000) ‘Predictors of Youth Violence’ *Juvenile Justice Bulletin* 2000, April.

Report of The Surgeon General (2001) ‘‘Youth Violence’’ Department of Health and Human Service.

Sampson J.R., Groves B. W. (1989) ‘‘Community Structure and Crime: Testing Social- Disorganization Theory’’ *AJS* (94) 4 : 774-802.

Tezcan M.(1996) ‘‘Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul’’ *Cogito* 6-7 ,(Kış,Bahar 1996):105-108

Ünsal, A. (1996) ‘‘ Genişletilmiş Bir Şiddet Tiplojisi’’. *Cagito* 6-7 (Kış-Bahar 1996): 29-36.

Ünal H. (2008) ‘‘Neden Çocuklar ve Gençler Suç İşler? Ayrıncı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri’’ *Toplumbilim Dergisi* 23 (Aralık 2008) : 51-62.

World Report on Violence and Health (2002) ‘‘Youth Violence’’ World Health Organization Geneva.

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap2.pdf. Erişim Tarihi: 19.01.2009.

Wright B. R. E., Caspi A., Moffitt E.T. (1999) ‘‘Reconsidering the Relationship Between SES and Delinquency: Causation But Not Correlation’’ *Criminology* 37(1): 175-194.

Yavuzer H. (1998), *Çocuk ve Suç* Remzi Kitapevi, İstanbul.

Yiğitalp G., Ertem M., Özkaynak V. (2007) ‘ Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Konusunda Deneyimleri ve Bu Konudaki Görüşleri’ *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007: 6 \2

İNTERNET KAYNAKLARI

TBMM Çocuklar ve Gençler Arasında Artan Şiddet Eğilimleri ile Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarını Araştırma Komisyonu Raporu (2007).

[http://www.haberx.com/Haberler/Mayis-2007/TBMM-KOMISYONUNUN RAPORU-COCUKLAR-SIDDET-GORUYOR-SIDDET-UYGULUYOR-1017539.aspx](http://www.haberx.com/Haberler/Mayis-2007/TBMM-KOMISYONUNUN-RAPORU-COCUKLAR-SIDDET-GORUYOR-SIDDET-UYGULUYOR-1017539.aspx). Erişim Tarihi: 15.12.2008.

Uluslararası Politik ve Stratejik Araştırmalar Merkezi (2007) ‘‘Gençler Hayatı Nasıl Algılıyor?’’

<http://dergi.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=518&did=14&sid=17>. Erişim Tarihi: 15.12.2008.

EK: ÇALIŞMANIN ANKETİ

Merhaba;

Bu çalışmada Muğla Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde yürütülmekte olan ‘ Toplumsal Cinsiyet ve Sınıf Bağlamında Gençlerin Şiddet Davranışları’ adlı bitirme projesi kapsamında sizlerden anket yöntemiyle bilgi alınması amaçlanmaktadır. Bu anket, sizin çeşitli konular hakkındaki düşünce ve davranışlarınız ile aile ve arkadaşlık ilişkilerinizi, başınıza gelmiş olabilecek ya da gözlemediğiniz çeşitli olayların öğrenilmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Anketi doldurmak yaklaşık olarak 45 dakika sürmektedir. Lütfen bütün soruları elinizden geldiğince yanıtlamaya çalışınız. Anlamadığınız bir soru olursa, görevli arkadaşımıza sorabilirsiniz. Sorulara eksiksiz cevap vermeniz oldukça önemlidir.

Bu araştırma sizin bilginizi test etmemektedir. Bundan dolayı, hiç bir sorunun doğru veya yanlış cevabı söz konusu değildir. Araştırmanın değerli ve güvenilir olabilmesi için, en önemli şey soruları yanıtlarken dürüst olmaktır. Sizin yanıtlayacağınız her soru, araştırmanın değerini arttıracaktır ama yanıtlamak istemediğiniz soru olursa boş bırakabilirsiniz.

Bu anketin sonuçları bireysel olarak değerlendirilmeyecektir. Cevaplar diğer katılımcıların verdiği cevaplar ile toplu bir şekilde değerlendirilecektir. Bireysel değerlendirme içermediği için; kimliğinizi açığa çıkaracak yönde (ad, soyad, okul adı; öğrenci numarası, vb.) hiçbir soru yoktur. Sizlerin sağlamış olduğu bilgiler araştırma kapsamı dahilinde kullanılacak; bunun dışında başka kişi veya kuruluşlara verilmeyecektir. Tüm bu nedenler yüzünden kendinizi tam güvende hissedebilirsiniz. **LÜTFEN, YALNIZCA NE HİSSETTİĞİNİZİ, DAVRANIŞLARINIZI VE DURUMUNUZU ÖĞRENMEYİ AMAÇLAYAN BU SORULARA BÜTÜN SAMİMİYETİNİZLE CEVAP VERMEYE ÇALIŞINIZ.**

Uçansu Zeynep Demirkan
Muğla Üniversitesi
Sosyoloji Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
zeynepdemirkan@mynet.com

Yrd. Doç.Dr. Halime Ünal
Muğla Üniversitesi
Sosyoloji Bölümü
email:hunal@mu.edu.tr.

Lütfen aşağıdaki ifadelere hangi oranda katılıp-katılmadığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1- Erkeklik fiziksel güce dayanmalıdır.	1	2	3	4	5
2- Erkek güçlü kuvvetli olmalıdır.	1	2	3	4	5
3- Kavga esnasında kaçan erkek korkaktır.	1	2	3	4	5
4- Erkek gerektiği yerde yumruklarını konuşturmasını bilmelidir.	1	2	3	4	5
5- Kavgacı olmak erkeklere saygınlık kazandırır.	1	2	3	4	5
6- Okuldaki başarı erkeklere saygınlık kazandırır.	1	2	3	4	5
7- Sevgilisi bir erkeği kızdırdığında, erkek sevgilisini dövebilir.	1	2	3	4	5
8- Erkek sevgilisini korumak için gerekirse şiddet kullanmalıdır.	1	2	3	4	5
9- Erkekler kadınların namusunu korumaktan sorumludur.	1	2	3	4	5
10- Erkeklerin görevlerinden birisi ailesini geçindirmektir.	1	2	3	4	5
11- Erkek iyi bir kariyer sahibi olmalıdır.	1	2	3	4	5
12- Erkeğin en önemli görevlerinden birisi ailesini korumaktır.	1	2	3	4	5
13- Erkek duygularını saklamasını bilmelidir.	1	2	3	4	5
14- Kadınlık fiziksel güce dayanmamalıdır.	1	2	3	4	5

15- Kadınlar yumuşak olmalıdır.	1	2	3	4	5
16- Kadınlar kendilerini savunmak için gerekirse fiziksel güç kullanabilir.	1	2	3	4	5
17- Kadınların kavga etmesi hoş değildir.	1	2	3	4	5
18- Okuldaki başarı kızlara saygınlık kazandırır.	1	2	3	4	5
20- Kızlar sevgilisi için diğer kızlarla kavga edebilir.	1	2	3	4	5
21- Kendi paralarını kazanmak kadınlar için önemlidir.	1	2	3	4	5
22- Çocukların yetiştirilmesi kadınların birinci görevidir.	1	2	3	4	5
23- Ev işleri kadınların birinci görevidir.	1	2	3	4	5
24- Kadın iyi bir kariyer sahibi olmalıdır.	1	2	3	4	5
25- Kadınlar duygularını serbestçe ifade ederler.	1	2	3	4	5
26- Kadınlar küfür etmemelidir.	1	2	3	4	5
27- Kadınlar için namuslarını korumak önemlidir.	1	2	3	4	5

Lütfen aşağıdaki soruları son 12 ay içerisinde kaç defa gerçekleştirdiğinizi düşünerek yanıtlayınız.

	Hiç	1-2 KERE	3-4 KERE	5-6 KERE	7 VE DAHA FAZLA
1- Okulda disiplin soruşturması geçirdim.	1	2	3	4	5
2- Okuldan kaçtım.	1	2	3	4	5
3- Başlamış bir kavgaya katıldım.	1	2	3	4	5
4- Alkol kullandım.	1	2	3	4	5
5- Uyuşturucu kullandım.	1	2	3	4	5
6- Karşı tarafı kızdıracak şekilde küfür ettim.	1	2	3	4	5
7- Birisiyle laf dalaşına girdim.	1	2	3	4	5
8- Birine zarar verecek şekilde arkasından konuştum.	1	2	3	4	5
9- Cep çakısı, bıçak gibi kesici aletler taşıdım.	1	2	3	4	5
10- Birisine zarar vermek düşüncesiyle saldırdım.	1	2	3	4	5
11-Kalabalık grupların kavgalarında yer aldım.	1	2	3	4	5
12-Öğretmenlerime ya da okuldaki diğer yetişkinlere vurdum ya da vurmakla tehdit ettim.	1	2	3	4	5
13-Ailemden birisine vurdum ya da vurmakla tehdit ettim.	1	2	3	4	5
14- Diğer öğrencilere ya da arkadaşlarıma vurdum ya da vurmakla tehdit ettim.	1	2	3	4	5
15- Birine cinsel içerikli laf attım ya da sarkıntılıkta bulundum.	1	2	3	4	5
16- Güç kullanarak başkalarının parasını ya da başka bir şeyini aldım.	1	2	3	4	5
17- Okulun ya da başkasının malına bilerek zarar verdim.	1	2	3	4	5
18-Polis tarafından karakola götürüldüm.	1	2	3	4	5

Lütfen aşağıdaki soruları son 12 ayda YAKIN ARKADAŞLARINIZIN kaç defa gerçekleştirdiğini düşünerek yanıtlayınız.

	HİÇ	1-2 KERE	3-4 KERE	5-6 KERE	7 Ve Daha Fazla	Bilmiyorum
1- Okulda disiplin soruşturması geçirdi.	1	2	3	4	5	6
2- Okuldan kaçtı.	1	2	3	4	5	6
3- Başlamış bir kavgaya katıldı.	1	2	3	4	5	6
4- Alkol kullandı.	1	2	3	4	5	6
5- Uyuşturucu kullandı.	1	2	3	4	5	6
6- Karşı tarafı kızdıracak şekilde küfür etti.	1	2	3	4	5	6
7- Birisiyle laf dalaşına girdi.	1	2	3	4	5	6
8- Birine zarar verecek şekilde arkasından konuştu.	1	2	3	4	5	6
9- Cep çakısı, bıçak gibi kesici aletler taşıdı.	1	2	3	4	5	6
10- Birisine zarar vermek düşüncesiyle saldırdı.	1	2	3	4	5	6
11-Kalabalık grupların kavgalarında yer aldı.	1	2	3	4	5	6
12-Öğretmenlerine ya da okuldaki diğer yetişkinlere vurdu ya da vurmakla tehdit etti.	1	2	3	4	5	6
13-Ailesinden birisine vurdu ya da vurmakla tehdit etti.	1	2	3	4	5	6
14- Diğer öğrencilere ya da arkadaşlarına vurdu ya da vurmakla tehdit etti.	1	2	3	4	5	6

15- Birine cinsel içerikli laf attı ya da sarkıntılıkta bulundu.	1	2	3	4	5	6
16- Güç kullanarak başkalarının parasını ya da başka bir şeyini aldı.	1	2	3	4	5	6
17- Okulun ya da başkasının malına bilerek zarar verdi.	1	2	3	4	5	6
18-Polis tarafından karakola götürüldü.	1	2	3	4	5	6
19- Oturduğum mahalledeki gençler kavgaya karıştılar.	1	2	3	4	5	6
20- Oturduğum mahalledeki gençler başkasının malını gasp ettiler.	1	2	3	4	5	6

Aşağıda size sunulan ifadelere hangi oranda katılıp – katılmadığınızı verilen ölçeği kullanarak yanıtlayınız.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1- Kişiler namuslarını korumak için gerekirse şiddet kullanabilir.	1	2	3	4	5
2- Kişiler dinlerini korumak için gerekirse şiddet kullanabilir.	1	2	3	4	5
3- Kişiler politik görüşleri için gerekirse şiddet kullanabilir.	1	2	3	4	5
4- Eşcinseller şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
5- Parasıyla gösteriş yapan gençler şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
6- Bir genç ailesinin lafını dinlemiyorsa şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
7- Evlilik öncesi cinsel ilişkisi olanlar şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
8- Adil olmayan birisi şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
9- Cinsel tacizde bulunan kişiler şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
10- Eğer birisi sizi sürekli aşağılıyorsa şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
11- Eğer birisi sizi tehdit ediyorsa şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
12- Eğer birisi size zarar verirse şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
13- Eğer birisi sevdiklerinize zarar verirse şiddeti hak ediyordur.	1	2	3	4	5
14- Kişiler bazen kendilerini savunmak için dövüşmek zorunda kalabilir.	1	2	3	4	5
15- Kişilerin arkadaşlarının saygısını kazanmak için kavga etmeleri doğrudur.	1	2	3	4	5
16- Bir kişinin istediğini alması için onu dövmesi doğrudur.	1	2	3	4	5
17- Birisi arkadaş grubumdan birine zarar verirse biz de ona zarar veririz.	1	2	3	4	5
18- Birisi beni öfkeliendirdiğinde şiddet yoluyla ondan öcümü alırım.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki sorular anne- babanızın ve arkadaşlarınızın çeşitli olaylara vermiş oldukları tepkilerle ilgilidir. Lütfen onları düşünerek cevaplayınız.

	Hiç doğru bulmazlar	Doğru bulmazlar	Kararsızım	Doğru bulurlar	Kesinlikle doğru bulurlar
1- Anne – babanız yetişkinlerin nedensiz olarak birbirlerine vurmalarını ya da vurmakla tehdit etmelerini ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
2- Anne – babanız kavga edenleri ayırmayıp sadece seyretmeyi ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
3- Anne – babanız bir kişinin kendini savunmak için kavga etmesini ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
4- Anne – babanız , karşıdaki insanın hak ettiğini düşünse bile fiziksel güç kullanmayı ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
5- Anne – babanız televizyondaki şiddet içeren programları ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
6- Arkadaşlarınız yetişkinlerin nedensiz olarak birbirlerine vurmalarını ya da vurmakla tehdit etmelerini ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
7- Arkadaşlarınız kavga edenleri ayırmayıp sadece seyretmeyi ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
8- Arkadaşlarınız bir kişinin kendini savunmak için kavga etmesini ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
9- Arkadaşlarınız , karşıdaki insanın hak ettiğini düşünse bile fiziksel güç kullanmayı ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5
10- Arkadaşlarınız televizyondaki şiddet içeren programları ne kadar doğru bulurlar?	1	2	3	4	5

Lütfen aşağıdaki soruları ailenizi düşünerek cevaplayınız.

- 1- Anne - babam genellikle dışarıda olduğum zamanlarda nerede olduğumu bilirler.
Evet ( ) Hayır ( )
- 2- Anne - babam genellikle dışarıda olduğum zamanlarda kimlerle birlikte olduğumu bilirler.
Evet ( ) Hayır ( )
- 3- Anne - babam arkadaşlarımdan çoğunu tanıyıyor.
Evet ( ) Hayır ( )
- 4- Anne – babam arkadaşlarımdan çoğunun ailesini tanıyıyor.
Evet ( ) Hayır ( )

Lütfen aşağıdaki soruları ailenizi düşünerek cevaplayınız.

	HİÇ	NADİREN	BAZEN	SIK SIK	HER ZAMAN
1- Anne babanız hangi sıklıkla hararetli tartışılar ya da birbirlerine bağırırlar?	1	2	3	4	5
2- Anne babanız hangi sıklıkla birbirlerine küfür ederler?	1	2	3	4	5
3- Anne babanız hangi sıklıkla birbirlerini tehdit ederler?	1	2	3	4	5
4- Anne babanız hangi sıklıkla birbirlerine şiddet uygular ya da uygulamakla tehdit ederler?	1	2	3	4	5

Aşağıdaki soruları yanlış bir davranışta bulunduğunuzda ailenizin vereceği tepkileri düşünerek cevaplayınız.

Yanlış bir davranışta bulunduğumda ANNE BABAM;

	HİÇ	NADİREN	BAZEN	SIK SIK	HER ZAMAN
1- Davranışlarımın sonuçlarının yanlışlıklarını bana anlatırlar.	1	2	3	4	5
2- Bazı yasaklar (dışarı çıkmama izin vermeme, harçlığımdan kesme v.b) getirirler.	1	2	3	4	5
3- Yaptığım hataları genellikle affederler.	1	2	3	4	5
4- Yaptığım hataları affetseler bile tartışmalarda yüzüme vururlar.	1	2	3	4	5
5- Yaptığım hataların zararlarını düzeltmem için bana şans verirler.	1	2	3	4	5
6- Kavga ederiz ve bu genellikle benim üzülmemle sonuçlanır.	1	2	3	4	5
7- Genellikle yaptığım hataları görmezden gelirler.	1	2	3	4	5
8- Beni döver ya da hırpalırlar.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki soruları anne-baba ve arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizi düşünerek cevaplayınız.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1- Arkadaşlarım duygu ve düşüncelerimi etkilerler.	1	2	3	4	5
2- Arkadaş grubuna sahip olmak ve onlarla vakit geçirmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
3- Arkadaşlarımdan çoğu zaman destek görüyorum.	1	2	3	4	5
4- Başıma kötü bir şey gelse arkadaşlarım bana yardımcı olurlar.	1	2	3	4	5
5- Yakın arkadaşlarımı yalnız bırakmamak için benim de kavgaya katılmışlığım vardır.	1	2	3	4	5
6- Yakın arkadaşlarımdan beni korkak olarak görmemeleri için benim de kavgaya katılmışlığım vardır.	1	2	3	4	5
7- Zamanımın çoğunu arkadaşlarımla geçiriyorum.	1	2	3	4	5
8- Bir sorunum olduğunda arkadaşlarımla rahatça konuşabilirim.	1	2	3	4	5
9- Başımı belaya sokacak bir davranışta bulunsam arkadaşlarım bana çok kızarlar.	1	2	3	4	5
10- Arkadaşlarımdan tavsiyelerini dikkate alırım.	1	2	3	4	5
11- Anne – babam duygu ve düşüncelerimi etkiler.	1	2	3	4	5
12- Anne – babamla ilişimden memnunum.	1	2	3	4	5
13- Bir sorunum olduğunda anne – babamdan birisiyle rahatça konuşurum.	1	2	3	4	5
14- Anne – babamın tavsiyelerini dikkate alırım.	1	2	3	4	5
15- Anne – babam başımı belaya sokacak bir davranışta bulunsam bana çok kızarlar.	1	2	3	4	5
16- Başıma kötü bir şey gelse anne – babam bana yardımcı olurlar.	1	2	3	4	5
17- Anne – babam benimle en iyi şekilde ilgileniyorlar.	1	2	3	4	5

1- Cinsiyetiniz ? Kadın ( ) Erkek ( )

2- Yaşınız ? (Lütfen doğum yılınızı yazınız) _____

3- Kaçınıcı sınıftasınız? Lise 1 ( ) Lise 2 ( ) Lise 3 ( ) Lise 4 ( )

4- Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur yazar değil ( ) Lise mezunu ( )
Okur yazar ( ) Üniversite mezunu ( )
İlkokul mezunu ( )
Orta okul mezunu ( )

5- Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur yazar değil ( ) Lise mezunu ( )
Okur yazar ( ) Üniversite mezunu ( )
İlkokul mezunu ( )
Orta okul mezunu ( )

6- Babanızın mesleki durumu nedir?

İşsiz ( ) Serbest meslek ( )
Geçici işlerde çalışıyor ( ) Esnaf ( )
İşçi ( ) Emekli ( )
Memur ( ) Diğer ( )

7- Annenizin mesleki durumu nedir?

Ev Hanımı ( ) Serbest meslek ( ) Geçici işlerde çalışıyor ( )
İşçi ( ) Esnaf ( )
Memur ( ) Emekli ( )
Diğer ( )

8- Aşağıdakilerden hangisi anne - babanızın evlilik durumunu en iyi şekilde yansıtmaktadır?

Evliler ( ) Üvey annem var ( ) Baba hayatını kaybetmiş ( )
Boşandılar ( ) Üvey babam var ( )
Boşanmadılar ama ayrı yaşıyorlar ( ) Diğer ( )
Anne hayatını kaybetmiş ( )

9- Tüm aile bireylerini düşünerek; ailenizin ortalama aylık geliri (maaş, kira v.b.) kaç TL dir?

699 TL. ve altında ( ) 2701– 3200 TL ( )
700 - 1200TL ( ) 3201 – 3700 TL ( )
1201 - 1700 TL ( ) 3701 TL ve üzerinde ( )
1701 – 2200 TL
2201 – 2700 TL ( )

10- Ailenizden ya da başka bir yerden harçlık alıyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

Ortalama olarak haftalık ne kadar harçlık alıyorsunuz? _____ TL

11- Aileniz herhangi bir ekonomik yardım (belediye,yardım kuruluşları gibi) alıyor mu? Evet ( ) Hayır ( )

12- Her hangi gelir getiren bir işte çalışıyor musun? Evet ( ) Hayır ( )

13- Kardeşin var mı? Evet ( ) Hayır ( )

Bir kardeşim ( ) İki kardeşim ( ) Üç kardeşim ( ) Dört kardeşim ( ) Beş ve daha fazla ( )

14- Evinizde kaç kişi yaşıyorsunuz?

İki kişi ( ) Üç kişi ( ) Dört kişi ( ) Beş kişi ( ) Altı ve daha fazla ( )

15-Herhangi bir sebeple okul değiştirmek zorunda kaldınız mı? Evet ( ) Hayır ( )

Bir - iki kere ( ) Üç-dört kere ( ) Beş ve daha fazla ( )

Cevabınız Evet ise bu durum sizi nasıl etkiledi

Olumlu ( ) Olumsuz ( )

Aile içerisinde ekonomik güçlük yüzünden;

	HİÇ	NADİREN	BAZEN	SIK SIK	HER ZAMAN
1- Ay sonunda faturaların ödenmesinde zorluk yaşandı.	1	2	3	4	5
2- Aile üyeleri ekstra işlerde çalışmak zorunda kaldı.	1	2	3	4	5
3- Aile içerisinde gerginlik yaşandı.	1	2	3	4	5
4- Borç para alındı.	1	2	3	4	5
5- Eğitim masraflarından kısıldı.	1	2	3	4	5
6- Mutfak masraflarından kısıldı.	1	2	3	4	5
7- Harçlığımdan kısıldı.	1	2	3	4	5

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Uçansu Zeynep Demirkan

Doğum Yeri : İzmir

Doğum Yılı : 1982

Medeni Hali : Bekar

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1997-2000 : Şemikler Lisesi

Lisans 2000-2004 : Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2005.-2006 : Özel Bir Şirkette Yönetici Asistanlığı

2007-2009 : Muğla Üniversitesinde Yürütülen Tübitak Destekli Projede Asistanlık.